

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
Університет економіки та права «КРОК»

**Теоретико-правові засади
становлення, розвитку та діяльності
інституту приватних детективів:
вітчизняна та зарубіжна практика**

Тези Міжнародної науково-практичної конференції

02 березня 2017 року

УДК 351.746.2(063)
ББК 67.301 + 67.301.222

*Рекомендовано до друку Вченою радою юридичного факультету
(протокол №7 від 01 березня 2017 р.)*

Під загальною редакцією доктора юридичних наук професора Француза А.Й.
Відповідальний за випуск – кандидат історичних наук, доцент Баликін І.І.

Т 33 Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика: тези міжнародної науково-практичної конференції 2 березня 2017 року / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 194 с.

У збірнику тез міжнародної науково-практичної конференції розміщено привітання, доповіді й повідомлення науковців, практиків, правоохоронників, народних депутатів, фахівців у даній галузі. Розглядаються теоретичні, практичні і методологічні основи інституції приватної детективної діяльності, узагальнюється міжнародний досвід.

Для науковців, аспірантів, практиків та всіх, хто цікавиться даною проблематикою.

*Тези опубліковано в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність фактів, статистичних даних,
точність викладеного матеріалу покладається на авторів.*

**Шановні учасники
Міжнародної науково-практичної конференції!**

Щиро радий вітати Вас на першій конференції в Україні, яка присвячена інституту приватних детективів і проводиться в Університеті економіки та права «КРОК» завдяки зусиллям юридичного факультету.

Університет економіки та права «КРОК», якому в цьому році виповнюється 25 років від дня заснування, пишається своїми випускниками, викладачами і студентами, які роблять гідний внесок у розвиток науки, освіти, культури та суспільно-політичного життя держави.

З року в рік Університет посилює свої позиції в сфері освіти, науки і культури на теренах України і за її межами.

Головним завданням Університету економіки та права «КРОК» сьогодні є навчально-виховна, науково-дослідницька та інноваційна діяльність. Сучасною метою розвитку Університету є підготовка висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, упровадження в навчальний процес і наукову роботу існуючих інноваційних технологій та розробка нових, безперервна модернізація науково-дослідницької діяльності та подальша інтеграція в європейський науково-освітній та інформаційний простір.

Бажаю присутнім студентам і аспірантам успіхів та наукових досягнень, а колегам – плідної праці на славу вітчизняної науки і освіти!

Лаптев С.М.
кандидат економічних наук, професор,
ректор Університету економіки та права «КРОК»

Француз А.Й.
*Герой України,
лауреат премії імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Високодостойні учасники конференції!
Шановна президіє!

Маю приємність і честь на нашій сьогоднішній конференції тезисно викласти думки і погляди на питання, які винесені на конференцію.

Приємно, що у залі, присутні люди, яким тема становлення і розвитку інституту приватної детективної діяльності не байдужа.

Користуючись можливістю, маю на увазі трибуну нашої конференції при такому високоповажному загалі, хотів би подякувати насамперед ректору С.М. Лаптеву за те, що саме його життєва позиція дала поштовх до КРОКУ в Університеті «КРОК» – зробити крок у напрямку даної інституції.

Це не просто слова, за ними реалії, виклики, ризики і все розуміння, дослідження, впровадження даної інституції, яка потрібна на часі, і вже досить давно.

І, напевно, це доля, коли 1,5 року тому саме в Університеті «КРОК» зроблено перший крок і впроваджено магістерську програму «Приватна детективна діяльність» (друга вища освіта – юридична). Зроблено набір. І не все гаразд, адже це перші кроки, вони найтяжчі, але вірю: спільно, разом ми будемо долати цей нелегкий шлях в ім'я справедливості, торжества Конституції.

Сьогодні дана тема зареєстрована в Центральному науково-дослідному інституті. Розробник – Університет «КРОК».

На сьогодні здійснено: три магістерські дослідження;

- підготовлено і видано у фахових наукових виданнях низку наукових статей, і ці направлення продовжуються;

- започатковані наукові дослідження на рівні аспірантських і докторантських робіт;

- групою науковців-ентузіастів університету готуються монографічні дослідження, підручники, інші матеріали;

- спільно взято участь у підготовці проекту закону.

Це той крок, який ми робимо у даному напрямку.

І сьогоднішня науково-практична конференція на тему: «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика» не випадкова. Це тема викликана динамічними змінами у суспільно-політичному житті та економічному поступі України.

Динаміка даної проблеми викликає потребу реального вдосконалення і реформування широкої галузі суспільних відносин, і насамперед тих, які

направлені на забезпечення особистої і колективної безпеки громадян, захисту їх життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості як найвищої соціальної цінності, що гарантується Конституцією України.

У цивілізованому, демократично розвиненому громадянському суспільстві, де дотримання конституційних норм і прав людини є основним ціннісним орієнтиром, інститут приватної детективної діяльності давно вже використовується як інституція забезпечення громадянам і юридичним особам захисту своїх законних прав та інтересів. Інституція приватної детективної діяльності знаходить своє відображення практично у всіх країнах ЄС і демократично розвинених країнах світу. Функціонування даної інституції дозволяє усунути фактичну монополію державної правоохоронної системи, яка у своїх реаліях породжує деструктивні негативізми, деформацію суспільної моралі тощо.

Сьогодні цілком є очевидним, що становлення в Україні у правовому полі приватної детективної діяльності, її правова легалізація і функціонування є незворотнім процесом.

Корупційна зацікавленість і політично-олігархічний кланово-злочинний конгломерат у власних інтересах штучно і тривало стримує та завдає непоправної шкоди не тільки вже існуючим суб'єктам приватної детективної діяльності і бажаним займатися таким видом підприємництва, а і питанням забезпечення й захисту прав і свобод людини, що гарантовано Конституцією України.

Створення, розвиток і забезпечення дієвого й ефективного механізму захисту основних прав і свобод людини і громадянина (ст. 3 Конституції України) є головним обов'язком держави.

Реалії сьогодення вимагають упровадження сучасних соціально-правових інституцій розвитку і становлення національних правоохоронних структур і елементів, які покликані на забезпечення подальшої реалізації конституційних цінностей і принципів у державно-правову практику й утвердження Конституції України, побудови взаємної довіри і відповідальності між людиною і державою. Цьому повинні сприяти визнані у світі інститути приватної детективної діяльності як апробовані інституції, як один із ефективних засобів захисту основоположних прав людини, зміцнення верховенства права та розбудови демократії.

Особливо актуальною стає ця проблема у контексті нового кримінально-процесуального кодексу України та кардинального реформування досудового слідства. Нова ідеологія кримінального процесу вимагає співпраці між правоохоронними органами та приватними особами. Державні правоохоронні органи звільняться від певної частини свого монополізму, який досить часто їм перешкоджає і не повинен бути їм функціонально властивим, на користь приватних учасників процесу. Це також буде досить властивим аспектом підвищення міжнародного іміджу України як країни, в якій створені всі необхідні умови для реального захисту громадянами своїх прав, свобод і законних інтересів.

Сьогодні в усіх цивілізованих промислово розвинених демократичних країнах світу приватна детективна діяльність є однією з потужних комерційних галузей.

Так, у Франції офіційно зареєстровано близько 300 приватних розшукових бюро, але крім них існують сотні «недозволених» детективно-

розшукових контор, що мають назву «Служба спостереження», «Бюро з нагляду» та інші.

У Великобританії існують декілька великих та багато дрібних детективних агенств (бюро). Їх адреси, номери телефонів, факси, «e-mail» широко рекламуються у різноманітних довідниках, а їхніми послугами користуються як приватні особи, так і комерційні підприємства. Всього в країні нараховується близько 2 000 детективів, які несуть службу у приватних детективних бюро.

У Канаді, окрім цілої армії приватних детективів-одинаків, нараховується близько 200 приватних фірм, зайнятих розшуковим бізнесом.

Отже, достатньо популярна та розповсюджена у світовій практиці приватна детективна діяльність на території України досить тривалий час була відсутня. Як зазначалося вище, розшукові функції були повністю монополізовані правоохоронними органами держави.

З розпадом СРСР, в умовах ринкових відносин, приватна розшукова діяльність поступово почала відроджуватися на теренах колишніх союзних республік. Деякі країни СНД та Балтії вже мають достатньо розвинуту та структуризовану законодавчу базу, на основі якої діють приватні детективні структури. На жаль, цього не можна сказати про нашу країну, де приватна розшукова діяльність хоча і здійснюється деякими комерційними структурами, але все ж таки вона має «неофіційний» характер, перебуваючи поза межами законодавчого регулювання.

В умовах сьогодення, враховуючи достатньо швидкі темпи інтеграції України у Європейське співтовариство, нагальною стала потреба у розробці та прийнятті низки законодавчих актів. Не є винятком, зокрема, й нормативно-правовий акт, що регулює основи та порядок організації приватної детективної діяльності.

У грудні 2015 року законодавцем врешті був розроблений та зареєстрований у парламенті проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (реєстр. № 3726 від 28.12.2015 року).

19 квітня 2016 року у сесійній залі Верховної Ради України відбулося голосування з приводу даного законопроекту. За прийняття нормативного акта в першому читанні висловився 231 народний обранець. Нарешті у наших громадян з'явилася надія отримати довгоочікуваний Закон!

Але незважаючи на актуальність та необхідність у прийнятті вказаного законодавчого акта, все ж таки існує багато спірних питань щодо низки правових норм та положень, які містяться у ньому. Враховуючи неоднозначність думок, чималу кількість критичних зауважень, що почали надходити з експертного середовища стосовно змісту законопроекту, було прийнято рішення направити останній на доопрацювання у Комітет ВРУ з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Отже, як бачимо, чиняться спроби поступового формування, становлення та розвитку інституту приватної детективної діяльності у національному законодавстві.

Але супротив занадто великий. Відверто бояться даної інституції певні кола, які я вже окреслював, і цілком зрозуміло чому.

Недержавна система забезпечення безпеки людини і громадянина, на нашу думку, є досить актуальним чинником у демократичній, правовій державі в умовах ринкової економіки.

У цьому контексті доцільно дослідити світовий досвід його функціонування в найбільш розвинених державах світу.

Так, у Сполучених Штатах Америки (далі – США) приватною детективною діяльністю займаються, за різними даними, від 1 до 2 мільйонів чоловік, що у два рази перевищує штатну чисельність американської поліції. В країні нараховується більш ніж 4 тисячі приватних детективних агентств, та, відповідно до статистичних даних, щороку до послуг приватних детективів анонімно звертаються близько 7% мешканців країни, що, в свою чергу, більше, ніж у будь-якій іншій країні світу. Сумарний річний прибуток таких приватних детективних агентств па 73% більший, ніж сукупний бюджет усіх державних правоохоронних органів. Діяльність приватних детективних агентств у США носить транснаціональний характер та виходить далеко за межі країни.

Наприклад, детективне агентство «Pinkerton Security Investigator Services» має більш 200 відділень та філіалів у США, Канаді, Мексиці та країнах Європи. Чисельність працівників цього агентства складає приблизно 400 тисяч чоловік.

Треба зазначити, що в США діяльність приватних детективів чітко відмежовується від діяльності державних правоохоронних органів. При цьому, розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, таких як вбивства, зґвалтування, підпали, кримінальні вибухи, розбійні напади тощо, відноситься виключно до компетенції державної поліції.

Здебільшого, в детективні агентства клієнти звертаються для приватного розслідування економічних та загальнокримінальних злочинів, які вчинені співробітниками приватних підприємств, установ, організацій. Такими злочинами, як правило, є: розкрадання товарів, вантажу, документів; хабарництво; шахрайство; комп'ютерні злочини; крадіжки, які вчинені співробітниками фірми, установи, організації; підроблення кредитних карток, страхових полісів тощо.

Аналіз нормативно-правових актів, що регулюють діяльність приватних детективів у США, дозволяє виокремити концептуальні положення правового регулювання такої діяльності, а саме:

1) у США не має єдиного федерального закону про приватну детективну діяльність, тому нормативно-правове регулювання такої діяльності здійснюється у кожному штаті окремо;

2) у США виділяють три основних види приватних правоохоронних організацій: розшукові бюро; охоронні агентства, служби безпеки в різних промислових та комерційних структурах;

3) у США, в переважній більшості штатів (40 з 50), для здійснення детективних функцій необхідна спеціальна ліцензія, яка видається владою даного штату та, за умов наявності такої ліцензії, детектив має право займатися охоронно-пошуковою діяльністю (в залежності від класу ліцензії) тільки на території того штату, де він отримав ліцензію.

Взагалі у США існує три класи ліцензій, які видаються приватним детективам:

- ліцензія класу «А», яка передбачає основною сферою діяльності приватного детектива тільки збір інформації. Детектив, який отримав таку ліцензію, не має прав займатися охоронною діяльністю.

- ліцензія класу «В», яка передбачає основною сферою діяльності при-

ватного детектива здійснення охоронної функції. Детектив, який отримав таку ліцензію, не має прав займатися збором та накопиченням інформації про особу.

- ліцензія класу "С" – комбінована ліцензія, яка надає її власнику право займатися як розшуковою роботою (ліцензія класу "А"), так і виконувати охоронні функції (ліцензія класу "В").

Перед отриманням відповідної ліцензії на право займатися приватною детективною діяльністю кандидат у детективи повинен здати письмовий іспит та внести відповідний вступний внесок.

У деяких штатах місцевим законодавством передбачені окремі додаткові вимоги, що висуваються до осіб, які мають право займатися приватною детективною діяльністю. Так, наприклад, в штаті Каліфорнія для отримання ліцензії кандидату необхідно мати досвід практичної роботи в галузі розслідувань не менш, ніж 6 тисяч годин (тобто, 750 робочих днів), але, щоправда, за наявності юридичної освіти достатньо мати й 2 тисячі годин відповідної роботи. Крім того, в цьому штаті замість одного потрібно здати два іспити зі знання законодавства США та англійської мови.

Також звертаю увагу на взаємодію приватних детективних агентств з державними правоохоронними органами та відзначаю таке:

- у процесі розслідування приватний детектив у США не може спиратися на криміналістичні обліки поліції, хоча на практиці, звичайно, використовуючи неформальні особисті зв'язки, що підтверджують й самі американські детективи та поліцейські, це відбувається досить часто;

- у США приватний детектив не має права отримувати інформацію від поліції і не зобов'язаний передавати їй власні відомості, за винятком прямих доказів про вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів;

- в офіційних відносинах між співробітниками приватних детективних агентств і державної поліції панує, як правило, суворо ділова манера поведінки, що, звичайно, не виключає й тісних, а у деяких випадках і дружніх відносин, які, проте, знаходяться за межами суто службового співробітництва;

- досить негативним для інтересів детектива є, наприклад, щоб при розгляді справи в суді адвокат іншої сторони виявив те, що для збору інформації щодо його клієнта детективом були задіяні офіційні джерела;

- у разі виявлення альянсу (приватний детектив – поліцейський) судді й присяжні, як правило, вкрай негативно ставляться до подібних методів добування інформації, і у підсумку судовий розгляд може бути програний.

У Великобританії також широке коло проблем, пов'язаних з правоохоронною діяльністю та розслідуванням злочинів вирішуються за допомогою співробітників приватних детективних агентств (служб, бюро).

Однією з особливостей регулювання відносин у сфері приватної детективної діяльності у Великобританії є відсутність єдиного нормативно-правового акту, що вимагав би офіційної реєстрації особи, яка займається таким видом приватної діяльності.

Починаючи з 90-х років минулого століття уряд країни неодноразово ставив питання перед парламентом про необхідність введення обов'язкової реєстрації приватних детективів з обов'язковою спеціальною перевіркою

за обліками поліції. Парламентом була підготовлена низка законопроектів про обов'язкову реєстрацію кваліфікованих приватних детективів, але прийняття їх так і не відбулося. І лише у 2001 році був прийнятий закон, який ввів обов'язкове ліцензування приватної детективної діяльності, а, відповідно, і реєстрацію приватних детективів. Разом із прийняттям цього закону був створений спеціальний орган, який здійснює ліцензування та перевірку приватної детективної діяльності – Орган індустріальної безпеки Великобританії (Security Industry Authority, далі – SIA).

Але навіть після прийняття цього нормативно-правового акта повноцінне ліцензування приватної детективної діяльності у Великобританії не здійснюється. Це пов'язано з тим, що й досі відсутній чіткий механізм видачі відповідних ліцензій. У зв'язку з цим у даний час у Великобританії проводяться консультації з приватними детективами з приводу відпрацювання механізму ліцензування детективної діяльності.

Приватний детектив у Великобританії має достатньо широкий вибір технічних засобів при здійсненні своєї діяльності. Крім цього, для детектива, наприклад, доступна навіть криміналістична лабораторія поліції Лондона. Особи, які пройшли перевірку в державних органах на добропорядність і професійну придатність мають право доступу до центрального національного поліцейського комп'ютера, за допомогою якого, наприклад, щоденно видається до 120 тисяч довідок за запитами про правопорушників, які підозрюються у крадіжках автомобілів, а також про самих власників автомашин.

Крім того, приватний детектив у даний час може легко, не порушуючи закону, отримати відомості відносно підданих країни. Наприклад, є термінали, через які на цілком законних підставах можна отримати доступ щонайменш до 100 баз даних, у тому числі й до комп'ютеризованого довідника компанії “Брітїш телеком”, а також до повного поіменного списку британських виборців і судових досьє.

Сьогодні у Великобританії існує велика кількість приватних розшукових агентств. Найбільш повний перелік таких бюро (із зазначенням контактної інформації) представлений на офіційному, сайті Асоціації британських слідчих (Association of British Investigators).

Також звертаю увагу на те, що близько 70% англійських приватних детективів раніше працювали в поліції. Це, в свою чергу, обумовлює той факт, що у Великобританії підтримується дуже тісне інформаційне співробітництво між приватними детективними агентствами та державними правоохоронними органами (поліцією) при розслідуванні злочинів та захисті прав і свобод людини.

У Німеччині діяльність детективних агентств регулюється федеральним законом “Про приватні підприємства”, тобто детективні агентства зареєстровані як установи, що займаються підприємницькою діяльністю. У зв'язку з цим заняття таким видом діяльності не потребує додаткового ліцензування. Детективні агентства (бюро) виконують усі зазначення і постанови, які стосуються установ подібного роду в Німеччині.

Функції детективних бюро в Німеччині загалом вписуються у традиційні рамки приватної правоохоронної діяльності. Переважно 85% детективів Німеччини виконують замовлення у сфері торгівлі й промисловості, 15% – обслуговують приватний сектор.

Ще однією особливістю законодавства Німеччини щодо організації приватної детективної діяльності є те, що для того щоб стати детективом, особи не треба мати спеціальної чи юридичної освіти або відповідного досвіду роботи у місцевих правоохоронних органах. Проте аналіз літературних джерел та офіційних Інтернет-сайтів німецьких детективних бюро дозволяє зробити висновок, що в країні існують центри з підготовки детективів. Наприклад, при Федеральному союзі німецьких детективів функціонує Центр з навчання детективному бізнесу (Zentralstelle for die Ausbildung im Detektivgewerbe, далі – ZAD). У подібних установах особи проходять підготовку (у формі прямого або дистанційного навчання) в галузі кримінології, права, економіки тощо. Вищезазначена підготовка майбутніх детективів, як правило, проходить у вихідні дні та її термін складає від одного до двох років.

Принципово важливим моментом у діяльності приватних розшукових бюро є необхідність збереження ними конфіденційної інформації про клієнтів. Так, у зв'язку з цим необхідно підкреслити, що в Німеччині охороняються усі дані, що містяться в картотеках приватних розшукових служб, навіть ті, що пов'язані з доходами й боргами громадян тощо.

Взаємодія приватних детективів з державними правоохоронними органами Німеччини здійснюється в таких основних формах:

- спільне планування і проведення спеціальних операцій;
- обмін оперативною інформацією;
- спільне використання оперативних сил і засобів;
- підготовка кадрів.

У Франції спостерігається постійно зростаючий попит на послуги приватних детективів, до яких все частіше звертаються окремі приватні особи, керівники і високопоставлені співробітники комерційних банків, власники страхових компаній, адвокатських контор тощо.

Приватний детектив у Франції – це особа, яка займається розслідуванням і проводить наукові дослідження у порядку приватного обвинувачення за певну винагороду. Законодавство Франції чітко відокремлює професію приватного детектива від професії юриста, діяльності нотаріуса, поліції та інших близьких за сутністю професій.

Французьке законодавство, на відміну від англійського та німецького, регламентує приватну розшукову діяльність та приватну охоронну діяльність окремо.

Діяльність приватних детективів у Франції регулює закон «Про організацію професії приватного детектива» (“Organisant la profession de detective prive”) від 19 липня 1991 року, з останніми доповненнями та змінами, що набрали чинності у 2006 році. Відповідно до цього закону приватний детектив має право здійснювати заходи, спрямовані на:

- пошук безвісно відсутніх осіб, пошук викраденого або загубленого майна;
- збір інформації про сімейний стан, поведінку, моральні якості, платоспроможність особи;
- збирання доказів або пошук фактичних даних, які можуть призвести до викриття особи у вчиненні злочину, припинення конфліктів між особами тощо;
- виявлення промислового шпигунства;

- здійснення іншої діяльності, яка не заборонена згідно з чинним законодавством Франції.

В Іспанії діяльність приватних детективів регулюється законом № 23 від 1992 р. і Королівським декретом № 2364 від 1994 р. (з останніми доповненнями та змінами, що набрали чинності у 2009 р.). Відповідно до цих нормативно-правових актів приватна детективна діяльність відмежується від приватної охоронної діяльності. Приватний детектив не може займатися діяльністю, яку виконують приватні охоронні агентства й, відповідно, навпаки.

Для здійснення приватної детективної діяльності в Іспанії особа повинна відповідати таким вимогам:

- досягти 21 року;
- мати громадянство однієї з держав-членів Європейського союзу або держав-учасниць Угоди про Європейську економічну зону;
- не мати судимості;
- особа раніше не повинна була бути усунутою від служби в збройних силах або в органах безпеки;
- протягом двох останніх років, у складі відповідних уповноважених державних органів, особа не повинна була здійснювати контроль за діяльністю приватних детективних агентств;
- особа повинна мати необхідні знання та навички щодо здійснення функцій приватного детектива;
- особа повинна мати відповідний диплом, що надає право здійснення приватної детективної діяльності.

Дипломи, що надають право здійснення приватної детективної діяльності, видаються університетами та школами, які затверджені Міністерством внутрішніх справ Іспанії. Повний перелік даних навчальних закладів розміщується на офіційному сайті МВС і сайті Професіональної Асоціації приватних детективів.

Особливістю іспанського законодавчого регулювання приватної детективної діяльності є те, що детективам забороняється вести справи про службові злочини. При виявленні фактів службових злочинів детектив негайно інформує про це державні правоохоронні органи. Також детективам заборонено використовувати спеціальні технічні прилади, які можуть порушити конституційні права й свободи людини (право на недоторканність особистого та сімейного життя, право на таємницю листування тощо).

У взаємодії приватних детективів з державними правоохоронними органами Іспанії під час захисту прав і свобод людини, інтересів держави потрібно відзначити, що детектив, при надходженні відповідного запиту, зобов'язаний надати повну інформацію про предмет запиту державним правоохоронним органам. Також детектив зобов'язаний негайно повідомити в державні правоохоронні органи про виявлені ним будь-якого роду факти вчинення посадових злочинів, про такі, що готуються або вчинені тяжкі та особливо тяжкі злочини.

В Італії приватна детективна діяльність регулюється розділом IV (ст.ст.133-141) “Кодифікації законів про суспільну безпеку” від 1931 року (“Testo unico delle leggi di pubblica sicurezza”).

Державні органи, юридичні та приватні особи в Італії мають право

звертатися з метою здійснення розслідування або отримання будь-якої інформації, що їх цікавить у приватні детективні бюро (служби, агентства). Для здійснення приватної детективної діяльності в Італії потрібно отримати спеціальну ліцензію, яка видається відділом ліцензування поліцейської дільниці за погодженням з місцевим органом державної влади (Управлінням префектури (області)).

Умовами для отримання відповідної ліцензії є те, що ліцензіат повинен бути повнолітнім громадянином Італії або громадянином однієї з країн Європейського Союзу. Громадяни країн Європейського Союзу отримують ліцензію на таких саме умовах, як і громадяни Італії. Ліцензія не може бути надана для здійснення діяльності, що відноситься до компетенції винятково державних правоохоронних органів або буде порушувати права і свободи людини. Також для отримання ліцензії детектив повинен вміти читати і писати, не мати судимості за вбивство, мати високі професійні та моральні якості. Детективи при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вести облік усіх угод, які ними укладаються з клієнтами. Цей облік повинен бути наданий у випадку, якщо його зажадають посадові особи або агенти державних служб безпеки.

Приватні детективи, які в ході здійснення своєї діяльності виявили ознаки злочину, повинні негайно повідомити про це державні правоохоронні органи.

Обсяг послуг, що надаються приватним детективом (агентством) міститься в спеціальній “таблиці послуг”. Детектив не має права надавати послуги, які не зазначені у цій таблиці. Дана таблиця повинна бути схвалена і затверджена префектом (керівником органу державної влади на відповідній адміністративно-територіальній одиниці).

Необхідно додати, що у видачі ліцензії може бути відмовлено з міркувань збереження національної безпеки або громадського порядку. Приватні детективи в Італії для виконання своїх функціональних обов'язків можуть отримати право на носіння вогнепальної зброї в порядку, передбаченому законодавством (цей порядок регламентується Указами Міністра внутрішніх справ Італії № 527 від 1992 р. та № 635 від 1996 р.). Приватні детективи зобов'язані негайно давати відповіді на усі запити, зроблені посадовими особами поліції, державних органів чи агентами національної безпеки. За порушення положень законодавства у сфері регулювання приватної детективної діяльності, особа може понести покарання у вигляді позбавлення волі на строк до двох років або штрафом.

Отже, узагальнюючи вищевикладене можна зробити висновок про значну роль діяльності приватних детективів (агентств, бюро) у сфері протидії злочинності, забезпечення безпеки громадян, підприємств і держави в цілому. На прикладі зарубіжних країн ми спостерігаємо як даний інститут, що на сьогодні, нажаль, не знайшов законодавчого врегулювання в Україні, функціонує та продуктивно діє поряд з державними правоохоронними органами інших держав, не породжуючи ані “хаосу”, ані будь-яких колізій у державній правоохоронній діяльності. При цьому, ми вважаємо, що національне законодавство України повинно самостійно розвиватися у напрямку врегулювання суспільних відносин, пов'язаних з приватною детективною діяльністю, враховуючи наявний законодавчий та практичний досвід зарубіжних країн. У цьому процесі, вважаємо, слід обов'язково

враховувати характер правової системи нашої держави, особливості українського менталітету, рівень правосвідомості громадян тощо.

Одними із головних принципів приватної детективної діяльності є: законність засобів та сил, що використовуються приватними детективами, гуманність, соціальна справедливість, повага до прав і свобод особи, збереження конфіденційної інформації про клієнтів; здійснення її лише громадянами тієї країни, де вона проводиться, та у взаємодії з правоохоронними органами. В окремих країнах діють Етичні кодекси приватних детективів (Іспанія) та Кодекси професійної етики (Німеччина). У них містяться моральні принципи, моральні норми і правила поведінки суб'єктів детективної діяльності; спілкування між співробітниками; іншими державними інституціями; ними регулюються відносини взаємодовіри між приватними детективами та клієнтами; зобов'язання із замовниками; санкції, передбачені у випадку порушення кодексу. Кодекси відіграють управлінську та репутаційну функції. Впровадження моральних принципів тісно пов'язується із мотивацією співробітників детективних служб, системою матеріального та морального заохочення. Основна увага професійних етичних кодексів зосереджена на стандартах поведінки та діяльності приватних детективів, зокрема у складних ситуаціях, підвищенні статусу приватних детективів у суспільстві, формуванні довіри до детективних агентств. На нашу думку, впровадження етичного професійного кодексу приватного детектива є необхідним для української практики, тим паче, що відповідного закону ще не прийнято, відносини між суб'єктом приватної детективної діяльності не врегульовано жодним нормативно-правовим актом, відсутня довіра населення до детективних служб.

Законами чітко визначається правовий статус приватних детективів і детективних організацій. Зауважимо, що суб'єкти детективної діяльності не вправі займатись розшуковою та іншою діяльністю, яка за законодавством відноситься до виключної компетенції правоохоронних чи державних органів. Діяльність приватних детективів можна відрізнити від діяльності інших правоохоронних органів за тією ознакою, що правоохоронні органи здійснюють розслідування від імені держави, а суб'єкти надання детективних послуг – від імені приватних осіб.

Водночас, виходячи з того, що суб'єкти приватної детективної діяльності не мають достатніх сил і засобів для вирішення поставлених перед ними окремих завдань із надання детективних послуг, оскільки обмежені у доступах до джерел інформації, не мають відомостей щодо злочинного соціуму у цілому та конкретної злочинної діяльності зокрема, не в змозі протистояти злочинним угрупованням, необхідним є законодавче визначення цих питань між ними та правоохоронними органами. Позитивним у цьому відношенні є досвід Великобританії, де приватні детективи мають право користуватися інформацією криміналістичних лабораторій поліції.

Практика надання приватним детективам доступу до інформації щодо представників злочинного світу повинна бути застосована і в Україні.

У свою чергу, приватні детективи за законодавством фактично всіх європейських країн, де прийняті закони про детективну діяльність, зобов'язані невідкладно передавати державним правоохоронним орга-

нам інформацію про ознаки чи факти скоєного злочину або підготовку до скоєння злочину з переданням усіх матеріалів, що підтверджують дану інформацію; а також надавати їм допомогу щодо попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, переслідування осіб, які їх скоїли, розшуку зниклих осіб, охорони громадського порядку. Порядок надання такої допомоги повинен бути встановлений нормативно і в Україні.

В законодавстві європейських країн окремою статтею зазначаються обмеження у сфері діяльності приватного детектива, зокрема: заборонено видавати себе за співробітників правоохоронних органів; збирати відомості, пов'язані з особистим життям, політичними і релігійними переконаннями окремих осіб; здійснювати дії, що ставлять під загрозу життя, здоров'я, гідність, майно громадян; фальсифікувати матеріали і вводити в оману клієнта тощо.

Об'єкти детективної діяльності не є аналогічними у різних країнах ЄС, проте у багатьох напрямках співпадають. До основних послуг можна віднести такі: щодо шлюбно-сімейного характеру – спостереження та збір інформації за другим членом подружжя з метою виявлення ознак сімейної зради, впевненості у добросовісному виконанні своїх обов'язків домогосподарками та гувернантками; щодо достовірності задекларованої особистої інформації – перевірку відомостей про власний сімейний стан, достаток, платоспроможність особи, біографічні дані про навчання, перебування в зазначеному місці, на відпочинку; у сфері корпоративної безпеки – відеоспостереження в офісі за персоналом, виявлення фактів контр-спостереження (на предмет виявлення підслуховуючих пристроїв), спостереження за співробітниками у разі підозри щодо шахрайства, невиконання обов'язків в інтересах роботодавця; у сфері бізнес-розвідки – перевірка майбутніх та наявних партнерів по бізнесу, моральних якостей майбутніх співробітників, насамперед відповідальних за матеріально-технічні цінності, банками – клієнтів перед видачею великих кредитів; у сфері надання фахових (юридичних) послуг – допомога адвокатам у зборі інформації та перевірці даних, розшук осіб, визнаних судом безвісно відсутніми, розшук майна з метою забезпечення позову, перевірка заявленої алібі.

Нестандартними об'єктами детективної діяльності є: у Франції – вирішення трудових спорів, страхових справ; в Італії – розслідування у сфері порушення підприємцями прав інтелектуальної власності конкурентів (використання чужої торговельної марки, комерційного найменування; розслідування у сфері торговельної діяльності; у Великобританії – розробка заходів безпеки за контрактами з урядовими органами; ведення переговорів з терористами, які захопили заручників.

Законодавство європейських країн чітко розмежовує приватну детективну діяльність та діяльність адвоката, нотаріуса, юриста, поліцейського та іншу близьку за сутністю професійну діяльність.

У законах про детективну діяльність обов'язково зазначається про умови створення детективних організацій, які повинні бути юридичними особами, мати необхідні установчі документи, керівництво – мати вищу юридичну освіту і ліцензію на діяльність та право на відкриття філій в інших регіонах країни. Детективні спеціалізовані компанії, окремі офіси,

приватні детективи мають право купувати й використовувати технічні засоби розвідки і зв'язку, дозволені законом; організовувати курси та інші навчальні та фізичні навантаження, характерні для підготовки кадрів; вступати у професійні асоціації з метою представлення своїх інтересів з іншими асоціаціями або державними установами; офіційно запитувати інформацію від державних органів щодо осіб, майна або ситуацій, необхідних для розшуку та розслідування.

Окремі статті вказують на умови застосування під час детективної діяльності спеціальних засобів і вогнепальної зброї. Закони багатьох європейських держав допускають придбання детективною компанією короткої вогнепальної зброї максимум для половини своїх співробітників для самооборони, якщо вони мають право на носіння вогнепальної зброї та виконують завдання фізичного захисту людей і майна. Лише у виняткових випадках компанія може придбати більшу кількість вогнепальної зброї.

Законодавчими актами передбачається встановлення обов'язкового контролю і нагляду за приватною детективною діяльністю. За загальним правилом вони здебільшого встановлюються Міністерствами внутрішніх справ; на їх вимогу приватні детективи і приватні детективні організації зобов'язані надавати письмову і усну документацію, необхідну для виконання контрольних функцій. Значні повноваження щодо діяльності приватних детективів мають інспектори Міністерства у Франції.

За своїм характером приватна детективна діяльність є договірною, тому у більшості відповідних законів містяться статті щодо укладання договорів між суб'єктами детективної діяльності та клієнтами. Законодавчі акти про надання детективних послуг містять такі умови відповідного договору: суб'єкти договору; момент, з якого він вважається укладеним; його істотні умови.

Цивільно-правовий договір між клієнтом і приватним детективним агентством у Німеччині укладається із зазначенням стандартного переліку істотних умов: предмет, термін/тривалість надання послуги, об'єкти спостереження або охорони, ціна і особливі умови (звітність, необхідність відряджень, зобов'язання зберігати інформацію про результати розслідування протягом 4-5 років).

Якщо говорити про практику укладення таких договорів в Україні, то можна зазначити, що їхні умови формуються детективним агентством з урахуванням загальних положень цивільного законодавства України, оскільки вимог щодо істотних умов договору чи його форми просто не існує.

Враховуючи проведений аналіз зарубіжного законодавства та вітчизняної практики, слід зазначити, що законодавство України потребує нагальних змін щодо порядку та особливостей надання приватних детективних послуг. Позитивний досвід колег з тих країн, в яких таке спеціальне законодавство діє досить давно, лише підтверджує таку необхідність.

Вважаємо, що у Законі України «Про приватну детективну діяльність» повинні бути використані: досвід Великобританії щодо доступності користування приватними детективами криміналістичних лабораторій поліції, який забезпечує приватних детективів інформацією щодо представників злочинного світу, зобов'язання приватних детективів

оперативно відповідати на запити посадових осіб поліції, державних органів чи агентів національної безпеки, передавати державним правоохоронним органам одержану інформацію про ознаки чи факти вчинення злочинів. Варта запозичення практика прийняття Етичного кодексу приватних детективів, що буде сприяти формуванню моральних норм та стандартів поведінки між суб'єктом приватної детективної діяльності та клієнтами, добросовісному виконанню договорів про надання детективних послуг.

Уважаемые участники Международной научно-практической конференции!

Спасибо организаторам за приглашение принять участие в этом мероприятии. Для меня важно быть участницей Международной научно-практической конференции, которая посвящена теоретико-правовым основам становления, развития и деятельности института частных детективов.

«Новый Вуз» не мог обойти такое знаковое событие для Украины – разработка и начало переподготовки по программе специальности 081 «Право», специализация «Частная детективная деятельность» (на базе полного высшего образования других направлений подготовки), для получения образовательно-квалификационного уровня «специалист».

Сейчас украинское общество на новом этапе Евроинтеграции как никогда требует законодательного закрепления полноценного и открытого социального диалога между человеком и властью. Исторически, в авангарде новейших общественных процессов стоит юридическая наука, которой в деле обоснования содержания и природы правовых отношений принадлежит решающая роль. Поэтому насколько исчерпывающе и точно научная общественность сможет донести до украинской общественности передовые идеи гражданского общества и демократического государства, настолько успешным и поступательным будет создание крепкого национального законодательства, европейского подъема Украинского государства.

Искренне рада приветствовать учёных, экспертов, а также студенческое сообщество на Международной научно-практической конференции. Имею надежду, что результаты конференции послужат не только освещением последних достижений в области юридической науки, но и станут движущей силой в принятии Закона «Про частную детективную (сыскную) деятельность», в развитии национального законодательства.

С уважением,

Тамара Гардапхадзе
доктор права, профессор,
ректор «Нового Вуза»,
Грузия

Шановні учасники і гості конференції !

Дозвольте привітати Вас з початком роботи Міжнародної науково-практичної конференції на тему: «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика».

Хочу зазначити, що тема, винесена на обговорення, поза всяким сумнівом, є досить актуальною. Євроінтеграційні прагнення суспільства та держави на сучасному етапі розвитку української держави закономірно породжують нові вимоги до державно-правових та соціальних інститутів і явищ в Україні. В умовах економічної глобалізації зростає роль держави і права та інститутів громадянського суспільства у подоланні викликів і загроз, а також у розвитку державної і недержавної складових системи національної безпеки України.

Хочу наголосити, що недержавна система безпеки має великий позитивний потенціал, спрямований на виконання важливих державних і соціальних функцій, який потребує реалізації. Досвід інших країн демонструє, що наявність приватної детективної діяльності підвищує відповідальність державної правоохоронної системи в реагуванні на потреби громадян та суспільства. Приватна детективна діяльність сьогодні може стати тим альтернативним недержавним правоохоронним механізмом, необхідність якого довгий час обговорювалась у нашій державі.

На теперішній час в Україні приватна детективна діяльність існує де-факто без належного нормативно-правового регулювання. Протягом 2000–2015 рр. до Верховної Ради України було внесено вісім проектів Закону про детективну діяльність, але жоден із них не був прийнятий. Аргументи, що свідчать на користь розвитку детективної діяльності в Україні мають різноплановий характер. По-перше, легалізація детективної діяльності дозволить поставити її під контроль держави; по-друге, детективна діяльність є найприйнятнішою сферою застосування, накопиченого колишніми працівниками ОВС та СБУ досвіду боротьби зі злочинністю; по-третє, приватна детективна діяльність забезпечить додаткові надходження до державного бюджету; по-четверте, діяльність приватних детективів підвищить рівень розкриття злочинів; по-п'яте, діяльність приватних детективів підвищить ефективність розшуку безвісти зниклих в Україні.

Впевнений, що сьогоднішній захід може стати вагомим кроком у розвитку недержавного сектору безпеки.

Хочу побажати всім учасникам та гостям конференції успіхів у науковій роботі, плідній праці та творчого потенціалу, який необхідний для вирішення складних актуальних проблем приватної детективної діяльності.

Сідак В.С.
член-кореспондент НАПН України,
заслужений діяч науки і техніки,
доктор історичних наук,
кандидат юридичних наук, професор,
проректор з наукової роботи Університету «КРОК»

Дорогі колеги й друзі!

Вітаю учасників Першої міжнародної науково-практичної конференції на тему «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика» в Україні.

Бажаю всім плідної роботи й думаю, що всі отримають професійне задоволення від результатів роботи конференції. Участь кожного з нас у міжнародному заході, присвяченому інституту приватних детективів, є ключовою для вирішення питань становлення його на теренах України.

Такий захід надав можливість громадським, приватним та іншим зацікавленими особам обговорити прийняття Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» й запропонувати шляхи реалізації загальнонаціональних дій щодо розвитку такої діяльності в Україні, ґрунтуючись на досвіді інших країн. У Польщі, наприклад, приватна детективна діяльність є легальною та розвивається. Будь-хто з громадян може звернутися до приватного детектива для отримання певних розшукових послуг.

Я вітаю поважне зібрання з проведенням Міжнародної науково-практичної конференції з такої цікавої проблематики. Зичу успіхів, творчої насаги, миру і злагоди.

Стадніченко С.Л.
доктор габілітований, професор,
заст. декана факультету права і адміністрації
Університету фінансів та управління у Варшаві,
Польща

Уважаемые коллеги!

1. 29 мая 2012 года впервые в истории Украины Государственной регистрационной службой официально зарегистрирована «Всеукраинская ассоциация частных детективов» – ВАЧД (свидетельство ГРСУ № 3772 от 29.05.2012).

Ассоциация создана частными детективами и руководителями детективных агентств Украины, которые на протяжении многих лет легально работают в сфере частной сыскной деятельности и негосударственной безопасности. В составе учредителей и членов Ассоциации – бывшие сотрудники МВД, спецслужб, разведки и сил специального назначения.

Ассоциация является общественной организацией и имеет статус некоммерческой и неприбыльной структуры.

Члены ВАЧД легально осуществляют детективную деятельность в Украине как самостоятельные субъекты предпринимательской деятельности, руководствуясь при этом видом деятельности по КВЭД Украины 2010 – «Проведение расследований», который включает в себя «деятельность по расследованию и деятельность детективов», а также «любую деятельность частных детективов не зависимо от типа клиента или целей расследования» (код 80.30). Кроме того, в условиях отсутствия прямого законодательства Украины о детективной деятельности, члены Ассоциации руководствуются в своей работе всеми нормами Законодательства Украины и международными законодательными актами.

Всеукраинская ассоциация частных детективов выступает гарантом того, что услуги членов Ассоциации будут оказаны на высоком профессиональном уровне, с соблюдением всех этических и правовых норм.

Члены ВАЧД стремятся к полноценному законодательному урегулированию детективной деятельности в Украине, созданию законодательной базы, которая будет отвечать самым высоким европейским требованиям в области права. Экспертной группой Ассоциации подготовлены изменения и дополнения к законопроекту «О частной детективной (сыскной) деятельности», представленному в Верховную Раду народными депутатами в декабре 2015 г.

Члены Ассоциации готовы оказывать помощь бывшим сотрудникам правоохранительных и специальных органов в организации собственного бизнеса в области негосударственной безопасности.

Ассоциация открыта для сотрудничества с самыми различными структурами и лицами, работающими в сфере частного сыска, с отдельными детективами и их сообществами, с коллегами из всех стран мира.

2. 13 сентября 2016 года создан и зарегистрирован **Общественный союз «Украинский детективный союз»**. Программные цели и задачи сходны с такими как выдвигает Всеукраинская ассоциация частных детективов, но главное отличие- Союз предусматривает участие юридических лиц в своём составе, что не допускает законодательство для ассоциаций.

3. Члены Ассоциации и Союза, как самостоятельные субъекты пред-

принимательской деятельности, оказывают широкий спектр разрешённых действующим законодательством Украины услуг:

I) Услуги частных детективов:

Для частных лиц:

- Поиск людей
- Сбор и поиск информации
- Решение семейных проблем
- Независимые расследования
- Обеспечение безопасных визитов украинских граждан в разные страны и иностранных граждан в Украину

Для корпоративных клиентов:

- Бизнес-справка
- Аналитика бизнес-процессов
- Расследования в интересах защиты бизнеса
- Услуги для банков и страховых компаний
- Кадровая безопасность
- Охрана и защита прав интеллектуальной собственности
- Экономическая разведка и контрразведка

II) Все виды юридических и адвокатских услуг для частных и корпоративных клиентов в Украине и за рубежом

III) Услуги охраны на основе лицензий, оформленных в установленном законом порядке на основе аутсорсинга:

Для частных лиц:

- Услуги телохранителей (личная охрана)
- Пультовая охрана жилых помещений
- Технические охранные услуги

Для корпоративных клиентов:

- Пультовая охрана всех видов объектов
- Охрана стационарных объектов
- Технические охранные услуги
- Обеспечение безопасности грузоперевозок
- Личная охрана

IV) Отдельный комплекс услуг по обслуживанию безопасности бизнеса и личности – комплексное обеспечение безопасности предприятия или физического лица частными детективами, независимыми экспертами по экономической безопасности, иными специалистами Компании на договорной основе и на длительный период.

V) Экспертиза и обеспечение технической защиты информации (ТЗИ) на предприятии:

- анализ организации структур, функций и используемых технологий обработки и передачи информации;
- выявление угроз информационной безопасности;
- выявление и ранжирование по степени опасности существующих уязвимых контуров технологического и организационного характера предприятия;
- анализ и оценка рисков, связанных с угрозами безопасности информационных ресурсов;
- оценка системы управления информационной безопасностью и разработка рекомендаций по совершенствованию;
- аудит информационной безопасности на соответствие международному стандарту ISO/IEC 27001:2005;
- разработка предложений и рекомендаций по повышению эффективности и внедрению новых механизмов обеспечения информационной безопасности предприятия;
- разработка Политики информационной безопасности предприятия.

VI) Услуги применения полиграфа (детектора лжи) в деятельности предприятия или в интересах частных лиц

VII) Специальные технические услуги, а именно:

- поиск активных и пассивных технических устройств негласного съема информации: скрытых видеокамер, микрофонов-«жучков», диктофонов, GPS-треккеров и т.п.;
- оборудование объектов (помещений, автотранспорта и т.п.) активными средствами подавления звукозаписывающих и передающих устройств;
- аудит и обеспечение информационной безопасности в компьютерных системах;
- защита персональных данных;
- создание комплексных систем защиты информации в любых информационно-телекоммуникационных системах;
- противодействие преступлениям, совершаемым в сетях Internet;
- иные информационно-технические услуги, по согласованию со специалистами компании, которые не запрещены действующим законодательством.

VIII) Исследование родословной истории в личных целях семьи или в целях миграционных действий:

- углубленное генеалогическое исследование истории рода;
- исследование происхождения фамилии;
- генеалогическое древо при создании новой семьи;
- возобновление документов по архивным данным;
- фото- и видеоматериалы с исторического места проживания предков;
- все виды архивных поисков, в том числе для поиска национальных родовых корней.

IX) Экспертные услуги:

- физиогномическая экспертиза;
- услуги экспертов в досудебных спорах;
- услуги кинолога;
- определение наличия контактов с наркотическими веществами;
- составление фоторобота;
- экспертиза почерка и иные.

X) Услуги медиации – организация и проведение переговоров независимыми переговорщиками в условиях конфликта сторон

XI) Обучение частных детективов и специалистов служб безопасности на основе отдельно созданной Тренинговой группы «SWORD»:

- на основе отдельных проектов – участие в создании обучающих программ по подготовке частных детективов в ВУЗах и иных сертифицированных учебных заведениях;
- организация курсов частных детективов;
- проведение установочных семинаров для желающих работать в сфере легальной частной детективной деятельности;
- проведение семинаров по частной детективной деятельности и для руководителей предприятий, сотрудников служб безопасности;
- проведение тренингов и пленеров для частных детективов и для руководителей предприятий, сотрудников служб безопасности;

- проведение дистанционного обучения по основам частной детективной деятельности.

4. Руководят общественными организациями:

Президент Всеукраинской ассоциации частных детективов СЕРГЕЙ СЕНИК (г. Харьков)

Президент Украинского детективного союза ДЕНИСЕНКО АЛЕКСАНДР ВАСИЛЬЕВИЧ (г. Киев)

5. В 2014 году Всеукраинская ассоциация частных детективов вошла в крупнейшее европейское объединение частных детективов – Международную федерацию ассоциаций частных детективов – IKD (Вена, Австрия).

6. Мероприятия, проведённые в 2012–2016 гг.:

а. Участие в IV Международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы уголовного права, процесса и криминалистики».

б. Участие в Международном форуме «Современные тенденции и актуальные проблемы негосударственной системы безопасности. Пути их консолидированного решения», который проводился международной организацией «EUROPEAN SECURITY BRANCH ORGANISATIONS CLUB» (ESBOC). Присутствовали представители создателей и участников ESBOC от Украины, России, Польши, Чехии, Словакии, Румынии, Болгарии и многие приглашённые.

в. Участие во II-й Конференции стран Центральной и Восточной Европы по борьбе с коррупцией и мошенничеством в Варшаве.

г. Участие в 18-м Конгрессе Международной федерации ассоциаций частных детективов (International Federation of Associations of Private Detectives (IKD) в Бухаресте).

д. Проведено 48 он-лайн конференций членов ВАЧД по практическим вопросам, взаимодействию и выполнению местных и международных заказов.

е. Внесены кардинальные изменения и дополнения в проект Закона Украины «О частной детективной (сыскной) деятельности», проводится работа по внесению изменений и дополнений к данному проекту в Комитет Верховной Рады Украины.

ж. Созданы учебные центры по подготовке частных детективов и переподготовке сотрудников служб безопасности бизнеса.

з. Проведён 1-й Международный конгресс частных детективов в г. Киеве, который прошёл 14-18 октября 2013 г. с участием 120 частных детективов из 14 стран мира, в т.ч. из США, Великобритании, Австрии и др.

и. Принято участие в саммите Международной федерации ассоциаций частных детективов – IKD апрель 2014 г. Париж (Франция).

к. Принято участие с 1 по 5 мая 2015 г. в Братиславе в Европейской региональной конференции Всемирной организации «Совет международных следователей» – СИ. Делегатами были частные детективы из следующих стран Украина (представители ВАЧД), Австрия, Израиль, Словения, Словакия, Румыния, Индия, Германия, Швеция, Великобритания, Чехия, Венгрия, Швейцария, Польша, Франция, Нидерланды, США).

л. Принято участие в рабочей группе Верховной Рады Украины по внесению кардинальных изменений и дополнений в проект Закона Украины «О частной детективной (сыскной) деятельности».

В настоящее время рынок детективных услуг в Украине систематизируется, расширяется международное сотрудничество Ассоциации и Союза, заключаются многие международные договоры о сотрудничестве.

Денисенко А.В.

Президент Общественного объединения
«Украинский детективный союз»

В Україні майже з перших кроків її незалежності можна помітити динамічне зростання приватних детективних та журналістських агенцій, послуги яких в епоху інформаційного суспільства тільки зростають. Слід відмітити, що де-юре такої діяльності, як приватна детективна діяльність у нашій країні не існує, хоча де-факто налічується більше, ніж дві тисячі приватних детективних агентств, кількість яких зростає майже в геометричній прогресії. Виникають

питання: чи є законодавче закріплення такої діяльності? Чи вирішується питання імплементації принципу контролю за збиранням та використанням приватної інформації? Відповідь – ні. Щоправда, є декілька варіантів проектів Закону України «Про приватну детективну діяльність».

Запропоновані: народним депутатом Ю. Кармазіним (№5237 від 5 квітня 2000 р.); народними депутатами В. Кафарським, О. Бандуркою, В. Мойсиком (№5380 від 7 квітня 2004 р.); В. Мойсиком (№ 2120 від 25 лютого 2008 р.). А також проекти Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 6288 від 12 квітня 2010 року, який після доопрацювання так і не було прийнято 22 травня 2012 року. Втім тільки проект Закону від 28 грудня 2015 року № 3726 «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (автори законодавчої ініціативи: Паламарчук М.П., Кожем'якін А.А., Продан О.П., Тетерук А.А.) Постановою Верховної Ради України від 19 квітня 2016 року (№ 1112-VIII) було визнано за основу.

Та чи відповідає згаданий Проект тим вимогам, що на сьогодні пред'являються інформаційним суспільством? Чи визначає цей документ основні правові засади приватної детективної діяльності в Україні як одного з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини на захист своїх законних прав та інтересів? Ці питання залишаються суперечливими. Адже, по-перше, ці послуги в проекті визначаються як вид господарської діяльності, який за своїм суб'єктним складом і змістом є цивільно-правовими зобов'язальними правовідносинами. По-друге, не зрозуміло, яким чином буде виконуватися принцип таємниці сфери особистого життя людини, законних інтересів юридичних осіб, банківської, комерційної таємниці. По-третє, вбачається неприйнятною ідея видачі свідоцтв на право заняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю та дозволів на реєстрацію приватних детективних підприємств, їх об'єднань та філій відповідними органами Міністерства внутрішніх справ України, адже відповідно до змісту Проекту суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності мають право надавати правоохоронним органам допомогу в забезпеченні правопорядку та інші не заборонені законодавством України послуги, у тому числі на договірній основі.

Незважаючи на певні недоліки, потреба в законі є без сумніву. Аналіз практичних пропозицій на ринку послуг детективного характеру дозволяє стверджувати, що в умовах сучасного підприємництва в Україні більш вражаючою тенденцією є не матеріальні, а інтелектуальні крадіжки. Широкого попиту детективна (розшукова) діяльність набуває у сфері «внутрішньої корпоративної безпеки», що стосується збору інформації про об'єкт зацікавленості: перевірка паспортних, біографічних даних, збір інформації з різних

джерел; зовнішнє спостереження (автомобільне чи інше); фото-, відеоспостереження; виявлення фактів контрспостереження; перевірка приміщень або (та) автотранспорту на предмет розташування підслуховуючих пристроїв; розшук осіб, визнаних судом безвісно зниклими, боржників, шахраїв, осіб, які з інших причин переховуються від зацікавлених суб'єктів; розшук майна (у тому числі і з метою забезпечення виконання зобов'язань або з метою забезпечення позову); перевірка заявленого алібі або консультації з питань побудови алібі; встановлення інформації про абонента; допомога адвокатам (представникам у судочинстві) з метою збору інформації, перевірки даних; перевірка інформації щодо ділових партнерів, їх ділової репутації, виявлення можливого промислового шпигунства, вжиття конкурентами заходів недобросовісної конкуренції; перевірка кандидатів у разі прийому на роботу (що характерно для банків та великих приватних підприємств), визначення їхнього стилю життя, перевірка зв'язків у державних структурах та конкуруючих фірмах, перевірка попередніх місць роботи, причин звільнення, дострокового розірвання контрактів; спостереження за співробітниками з метою запобігання чи виявлення фактів шахрайства, викрадення майна, зловживання посадовим становищем, фактів ухилення від дій в інтересах роботодавця; збір інформації щодо певних установ через контрагентів (дилерів, постачальників); вивчення та складання аналітичних документів щодо фізичної особи чи установ, підприємств, організацій з офіційних джерел (довідники, альманахи, ЗМІ, Інтернет, інші бази даних відкритого доступу); встановлення платоспроможності тощо.

Затребувані суспільством також цілий перелік заходів у сфері шлюбно-сімейних відносин, таких як: пошук осіб, на які поширюються аліментні зобов'язання; перевірка якості виконання обов'язків гувернантів, домогосподарками, особами, які здійснюють догляд за дітьми; надання допомоги батькам: спостереження за дитиною, встановлення її кола спілкування, аналіз поведінки підлітка з метою запобігання негативним наслідкам (втеча з дому, вчинення правопорушень, алкоголізм та наркоманія); перевірка достовірності оголошених особою відомостей щодо власного сімейного стану, встановлення біографічних та інших даних, які характеризують особу; перевірка даних, наданих особами, які звернулися до служби знайомств, у тому числі і через інформаційні ресурси в Інтернеті; встановлення та підтвердження факту подружньої зради з наданням фото-, аудіо-, відеозвітів, виявлення контактів особи, виїзд, за необхідності, за місцем її відпочинку або проведення ним заходів особистого характеру.

Отже, хочу подякувати ініціаторам проведення такої актуальної на сьогодні конференції, адже на відміну від багатьох правових та політичних аспектів, питання приватної детективної діяльності стосується безпосередньо кожного громадянина! Сьогодні до участі в конференції запрошені представники уряду, правоохоронних органів, наукових установ, детективних організацій та майбутні науковці – я бажаю усім нам плідної, ґрунтовної і змістовної дискусії! Дякую!

Паламарчук М.П.

Перший заступник голови Комітету ВРУ з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності,
Народний депутат України

Шановні учасники Міжнародної науково-практичної конференції!

Вітаю вас із початком роботи конференції, присвяченій теоретико-правовим засадам становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика!

Проблема, запропонована для обговорення, повинна вирішуватися з позиції теорії та практики, із урахуванням того, що рекомендації, які будуть вироблені за результатами конференції мають бути джерелом удосконалення законодавства, яке регулюватиме діяльність приватних детективів.

Приватна детективна (розшукова) діяльність легалізована в багатьох розвинутих країнах (Франція, Великобританія, Канада, Бельгія, Іспанія, Австрія, Латвія, Люксембург, Данія, США, Швейцарія та ін.). В Україні законодавство не забороняє приватну детективну діяльність, але і не регулює її. Приємно бачити на конференції дослідників та практиків із Білорусі, Молдови та Грузії.

28 грудня 2015 р. у Верховній Раді України був зареєстрований проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». Як бачимо, відбувається поступове формування, становлення та розвиток інституту приватної детективної діяльності у національному законодавстві.

Символічним є те, що організатором конференції є юридичний факультет, кафедра державно-правових дисциплін Університет економіки та права «КРОК», оскільки науковці цього ВНЗ брали активну участь у розробці проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність».

Я певен, що професійне обговорення проблеми становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів в Україні, спільний пошук шляхів їх вирішення, обмін досвідом на цьому високому науково-практичному заході буде основою для становлення нормативно-правового регулювання питань, пов'язаних із приватною детективною (розшуковою) діяльністю.

Бажаю усім вам плідної роботи, цікавих і конструктивних дискусій та творчих звершень!

Гецадзе Г.Г.
заступник Міністра юстиції України

Доброго дня, шановні учасники та гості Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика»!

У цивілізованому світі приватну детективну діяльність використовують давно. Центр уваги суспільства зміщується на широке використання приватних детективних організацій для правоохоронних цілей, оскільки не всі види правоохоронних функцій можуть виконувати державні органи. Зарубіжний досвід свідчить, що в світі щораз нові вимоги з боку суспільства до забезпечення правопорядку. Приватні детективні бюро є практично у всіх країнах Європи. Тому об'єктивно назріла необхідність легалізації такої діяльності в Україні.

Законодавче закріплення здійснення детективної діяльності є предметом уваги науковців і фахівців у галузі надання правоохоронних послуг, хоча все ще рівень наукових досліджень сфери правового регулювання здійснення детективних послуг залишається недостатньо вивченим. Тому варто зауважити, що ця діяльність вважається поза законом до тих пір, поки не буде прийнято відповідного нормативно-правового акта.

Сьогодні йде процес становлення комплексного міжгалузевого правового інституту приватної детективної діяльності. Сучасний стан суспільних відносин потребує відповідного дієвого та ефективного захисту. Це свідчить про втрату монополії держави в галузі правоохоронної діяльності та формування принципово нової моделі правоохоронної діяльності, що будується на принципах рівності державних і недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності та їх взаємодії. Ці обставини вимагають вивчення правового статусу суб'єктів, які надають подібні послуги та окреслення перспектив їх розвитку в нашій країні.

Аналізуючи сучасний стан надання детективних послуг в Україні, можемо сказати, що де-юре приватної детективної діяльності в Україні не існує, тоді як де-факто ціла армія цілком професійних детективів проводить різні розслідування на замовлення.

Важливим є той аспект, що детективи не мають права поєднувати свою роботу з державною службою. Проблемним питанням здійснення детективної діяльності є питання співпраці та взаємодії таких структур з правоохоронними органами. Слід зазначити, що в зареєстрованому нами законопроекті передбачаються доволі прогресивні умови взаємодії суб'єктів детективної діяльності з правоохоронними органами. З одного боку, суб'єкти детективної діяльності мають надавати всебічну допомогу державним правоохоронним органам у попередженні, припиненні і розкритті злочинів відповідно до чинного законодавства і укладених договорів, а правоохоронні органи могли б організувати на безоплатній і платній основі інформаційне і інше сприяння детективам з визначеної переліком санкціонованої до видачі інформації.

Становлення в Україні приватної детективної діяльності є незворотним процесом. Свідченням цього є розробка та подання на розгляд парламен-

ту України законопроекту про детективну діяльність з визначенням основних підстав її здійснення, переліку послуг, які можуть надавати суб'єкти такої діяльності, контролю та відповідальності за її здійсненням.

Штучне і тривале стримування легалізації детективної діяльності завдає непоправної шкоди не тільки вже існуючим суб'єктам приватної детективної діяльності та охочим займатися таким видом підприємництва, а й інтересам та іміджу України на міжнародній арені. Тому в Україні на зріла необхідність якнайшвидшого прийняття Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність».

Впевнений, що результати проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика» стане вагомим кроком до врегулювання діяльності приватних детективів в Україні.

Скрипнюк О.В.

Академік Національної академії правових наук України,
лауреат премії імені Ярослава Мудрого,
заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України

Шановні учасники конференції!

Радий привітати Вас на даному заході, який присвячений дуже актуальній темі.

Особлива вдячність шановному Анатолію Йосиповичу, з яким нас пов'язує багаторічна співпраця, за запрошення на конференцію, присвячену важливим питанням становлення та розвитку інституту приватної детективної діяльності в Україні.

Однак хочу розпочати з того, що як вже зазначалось попередніми доповідачами, ситуація, що склалася в Україні останнім часом, потребує розробки низки кардинальних змін як у організаційних методах боротьби зі злочинністю, особливо з проявами корупції та законодавчих підходах до вирішення цих проблем, так і у правозастосовній сфері. Не має сумніву, що ефективних результатів можна досягти лише за умов активного сприяння громадськості.

Позитивним кроком у вказаному напрямку вважаю прийняття Верховною Радою України у першому читанні у 2016 році проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». Хоча, ще починаючи з 2000 року, законодавцем було розроблено, зареєстровано та подано на голосування декілька законопроектів, які регламентують порядок організації та здійснення приватної (розшукової) діяльності в нашій державі, більшість з яких не отримали необхідної для прийняття кількості голосів у парламенті.

Окремо слід зазначити, що в умовах здійснення агресії Російською Федерацією в бік незалежної України є нічим іншим, як проявом кривавої сутності Путіна В.В., але ми знаємо, що за вчинені злочини його чекає Міжнародний військовий трибунал в Гаазі.

Незважаючи на складну ситуацію в країні, нам необхідно рухатись далі та розвивати законодавство з питань боротьби зі злочинністю. Важливим питанням серед яких є становлення та розвиток приватної розшукової діяльності в нашій державі. Пропоную підтримати законодавчу ініціативу щодо прийняття Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», про що особисто я звертався до уповноваженого комітету Верховної Ради України.

Бажаю плідної співпраці для пошуку нових ідей з окресленої межами конференції тематики.

Омельченко Г.О.

Герой України, заступник Голови Співки офіцерів України,
заслужений юрист України,
генерал-лейтенант,
Народний депутат України 5-ти скликань,
кандидат юридичних наук, доцент

Шановні учасники конференції, гості, колеги!

Процес розвитку інституту приватних детективів – це тенденція, яка поступово охоплює всі країни світу, в тому числі й Україну. І не випадково в останні роки багато говориться про створення спеціального закону, який може закріпити теоретико-правові засади детективної діяльності на теренах нашої країни. Важливо усвідомити, що підготовка висококваліфікованих фахівців з цієї спеціальності – завдання не окремо взятого навчального закладу, а всієї освітньої системи. Саме тому конференція, яка вперше проводиться в Університеті економіки та права «КРОК», покликана об'єднувати людей навколо спільної справи, тим самим формуючи поле для обміну думками, знаннями і взаємного співробітництва. Цю ініціативу Міністерство юстиції України підтримує з великим задоволенням.

У нашому суспільстві загалом уже склалося розуміння того, що подальший розвиток країни неможливий без інновацій, що базуються на високому рівні науки і освіти. Питання тепер торкається іншого – якими методами діяти, як використовувати наявні сили і ресурси. У руслі вирішення цих важливих завдань і слід розглядати Міжнародно-практичну конференцію «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика», в рамках якої вирішується цілий комплекс питань, де не тільки заторкуються практичні питання становлення інституту приватних детективів в різних країнах світу та пропонуються шляхи їх вирішення, зокрема в Україні, Молдові, Грузії, а й надається особливе значення створенню єдиного інформаційного простору і підвищенню якості навчання за професійним спрямуванням.

Бажаю плідних дискусій і нових досягнень з такої актуальної тематики!

Гдичинський Б.П.
екс-заступник Міністра юстиції України,
кандидат політичних наук,
заслужений юрист України

Уважаемые участники Международной конференции!

Мне чрезвычайно важно быть сегодня здесь вместе с вами и иметь возможность приветствовать столь важную конференцию. С огромным интересом принял приглашение поучаствовать в данной конференции и внести свой вклад в изучение тематики, связанной с правовой деятельностью частных детективов как в Украине, так и за рубежом. Буду очень рад поучаствовать в дискуссиях и оформить предложение

для финальной резолюции.

Актуальность темы сегодняшней Международной научно-практической конференции подтверждается большой численностью присутствующих в этом зале гостей, в том числе и иностранных. Очень радует тот факт, что данной тематикой заинтересовалось молодое поколение правозащитников, которые в будущем планируют связать свою карьеру с деятельностью частных детективов.

Согласно ст. 3 Конституции Украины «человек, его жизнь и здоровье, честь и достоинство, неприкосновенность и безопасность признаются в Украине наивысшей социальной ценностью. Права и свободы человека и их гарантии определяют содержание и направленность деятельности государства. Государство отвечает перед человеком за свою деятельность. Утверждение и обеспечение прав и свобод человека является главной обязанностью государства».

Появление лиц, профессионально занимающихся бизнесом, частной собственности и становление институтов рыночной экономики, ослабление государственной власти и разгул преступности вызвали необходимость появления негосударственной правоохранительной системы. Данная система в свою очередь, с одной стороны, представляет одно из новых направлений деятельности негосударственных структур, а с другой – обеспечивает нормальное функционирование иных негосударственных структур, и в первую очередь – защиту нового социально-профессионального класса предпринимателей.

Основной задачей частной охраны и безопасности является охрана жизни, здоровья и имущества клиента. Однако, несмотря на важность таких задач, вопросы частной детективной деятельности практически не разработаны в украинском законодательстве, что на практике выражается в достаточно частом нарушении норм закона субъектами частной детективной деятельности.

Частная детективная деятельность базируется на основных принципах, предусмотренных Конституцией: законности, гуманности, социальной справедливости, уважения прав и свобод личности, и осуществляется при взаимодействии с органами публичной власти и общественными объединениями в целях обеспечения правопорядка.

Частные детективы могут в пределах своих полномочий в соответствии с законом оказывать помощь правоохранительным органам в предупреждении, пресечении и раскрытии преступлений.

Всех услуг, предлагаемых детективами, не счесть: поиск пропавших, должников, сбор информации по гражданским и уголовным делам, обна-

ружение скрытого видеонаблюдения, нахождение источника утечки информации, бизнес-разведка. Верховная Рада вынесла на рассмотрение Закон «О частной детективной деятельности», идея которого возникла ещё много лет назад. Детективам разрешат лишь то, что и так может делать обычный гражданин. Единственный бонус документа – легализация полученной информации и возможность использовать её в суде как доказательство.

По неофициальным данным в Украине действуют около сотни частных детективов. В Германии их около двух тысяч, столько же – в Великобритании. Французские частные сыщики, которых больше трёх тысяч, обязаны пройти спецподготовку в центре, аккредитованном при МВД. Они имеют право расследовать уголовное дело, пока за него не взялась полиция. Больше всего частных сыщиков – в Америке и России. В США работают 60 тыс. частных сыщиков, зарабатывают они по \$25–50 тыс. в год. Их услугами пользуется почти каждый десятый американец.

В заключение, надеюсь, что во время работы нашей конференции будут разработаны новые идеи, концепции и пути эффективного правового регулирования частной детективной деятельности. Приглашаю всех присутствующих выражать свои мысли по данной тематике. Также желаю всем участникам эффективного сотрудничества, плодотворных дискуссий, действенных результатов, сил и неутомимости в новаторском поиске, обогащенном новой полезной информацией.

Талят Мусеїб огли Алїєв
Надзвичайний та Повноважний Посол
Азербайджану в Україні (2001–2010),
доктор філософії, кандидат політичних наук, професор,
Голова земляцтва Азербайджану в Україні

Шановні учасники конференції!

Велике занепокоєння викликає сьогодні постійно зростаюча динаміка злочинності в Україні. За останні 30 років стан злочинності у нашій країні збільшився майже у 2,5 рази.

Так, якщо у 1986 році на території України було офіційно зареєстровано 248,6 тис. злочинів, то у 2016 році – вже 592,6 тис. Майже половину з них – 232,5 тис., складають тяжкі та особливо тяжкі злочини. При цьому направлено до суду з обвинувальним актом лише 138,3 тис. кримінальних проваджень. Іншими словами, сьогодні в Україні розкривається майже чверть з усіх вчинюваних злочинів!

Наша країна колись вже переживала «криваві» часи, коли хвиля організованої злочинності накрила майже всі регіони України.

У кінці 80-х років з'явилися нові злочинні угруповання – рекетири. Хто такий рекетир – людям не треба було пояснювати. Всі знали – це хлопець спортивної статури, якому дозволено практично все. «Бригади» – так називали свої формування члени цих злочинних груп. Утім, радянські правоохоронні органи виявилися не готові до появи нових форм організованої злочинності.

Особливо тяжкими виявилися 1989–1991 роки – період безвладдя. Ситуація була як на порохівій діжці – була реальна загроза початку громадянської війни. Міліції в той час, а точніше кримінальній міліції, довелося дуже складно. Існували небезпідставні побоювання, що кримінал захопить владу.

Хоча лідерів злочинних угруповань і затримували, на лаві підсудних вони з'являлися дуже рідко. В одних випадках їм допомагали уникнути кримінальної відповідальності депутати Верховної Ради, в інших – діячі культури, спорту, відомі політики. В результаті організовані злочинні угруповання та їх лідери, отримавши «недоторканість» та доступ до фінансових джерел, стали представляти реальну загрозу для самого існування держави.

Поворотним став 1994 рік. До цього часу вже були сформовані Управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України, карний розшук і Служба безпеки України. З кожним роком активність цих структур у боротьбі з організованою злочинністю зростала. З 1994 по 1996 роки деякі угруповання втратили до двох третин «особового складу». Більшість з рекетирів не могли уникнути кримінальної відповідальності навіть за дуже великі гроші. Занадто вагомими були докази скоєних ними злочинів.

Тоді деякі кримінальні лідери почали вкладати кошти в легальний бізнес. Для тих же, хто продовжував займатися рекетом, настали не найкращі часи. Бізнесмени все частіше стали звертатися до правоохоронних органів з проханням захистити їх від вимагань. Таким чином, фінансові джерела злочинних угруповань скоротилися в декілька разів.

До того ж почастишали сутички між конкурентами за контроль сфер впливу. Час масових бійок і групової стрілянини під час так званих бан-

дитських розборок минув. Роль «третейського судді» все частіше почали виконували наймані вбивці...

Завдяки професійній, злагодженій роботі підрозділів карного розшуку та управлінь по боротьбі з організованою злочинністю поступово вдалося взяти ситуацію в країні у свої руки та досягти контролю над організованою та професійною злочинністю.

Таким чином, кримінал давно вже створив міцний симбіоз з органами державної влади. Все важче і важче сьогодні правоохоронним органам власними силами впоратися із загрозами, які постійно створює професійна злочинність.

Досить низький рівень довіри населення до правоохоронних органів, корумпованість органів державної влади, низький рівень життя та соціального забезпечення населення, високий рівень безробіття, збройний конфлікт на Сході України – все це тільки сприяє поступовому, стрімкому зростанню рівня професійної злочинності в Україні.

Ситуація, що склалася, потребує від держави розробки низки організаційних заходів як у законодавчій, так і у правозастосовчій сферах. Однак ефективного результату у боротьбі зі злочинністю можна досягти лише за умов активного сприяння громадськості правоохоронним органам.

Позитивним кроком у вказаному напрямку було прийняття Верховною Радою України у першому читанні у 2016 році проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність».

Жодна людина не повинна бути позбавлена права звертатися для проведення розслідування чи вирішення інших не заборонених законом особистих питань (у цивільних, адміністративних, господарських та кримінальних провадженнях) до приватних детективних структур.

Професія приватного детектива, як і професія оперативного співробітника правоохоронного органу, вимагає максимальної самовіддачі. Успіх у будь-якій справі досягається саме тоді, коли людина всі роки відповідально, творчо ставиться до виконання покладених на неї обов'язків, постійно самовдосконалюється, підвищує професійний рівень і застосовує свої знання на практиці.

Особисто для мене робота – це життя. Як би доля не випробовувала мене, я не зламався, не зрадив себе і своєї мрії... Падав, піднімався і йшов далі. Хоча я завжди працював у режимі великого фізичного і психологічного навантаження, вже в кінці служби в МВС зрозумів, що цього ритму залишати не можна. Не можна зупинятися! Потрібно тільки трохи зупинити «оберти», але не змінювати самого способу життя.

Чистяков О.М.

заслужений працівник МВС СРСР,
екс-заступник Міністра внутрішніх справ України,
генерал-майор міліції,
доктор юридичних наук, професор

Вітаю всіх учасників та гостей конференції! Насамперед дозвольте подякувати Герою України, доктору юридичних наук, професору, заслуженому юристу України – Французу Анатолію Йосиповичу за запрошення підтримати Міжнародну науково-практичну конференцію «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика». Для мене велика честь брати участь у такому заході, оскільки питання діяльності приватних детективів в Україні є об'єктивною потребою сучасного суспільства. Слід зазначити, що тема конференції є

надзвичайно актуальною.

Останні перетворення в політико-економічному житті України, зміна соціальних цінностей та орієнтирів зумовили вихід у системі суспільних пріоритетів на перше місце людини як особистості. Зокрема, згідно зі статтю 3 Конституції України, вищими соціальними цінностями визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпека. І саме такий підхід до місця і ролі людини та її внутрішнього (особистого) життя в системі соціальних цінностей відповідає міжнародним стандартам прав людини та зумовлює необхідність їх повного і всебічного регулювання та охорони. Загалом, проблема охорони особистого життя не є новою для юридичної науки. На сьогодні велика кількість різних за галузевою належністю норм встановлюють заходи правової охорони особистого життя, що умовно можна об'єднати в міжгалузевий правовий інститут охорони особистого життя. Не останнє місце в процесі забезпечення прав та свобод людини і громадянина посідає діяльність приватних детективів.

Отже, приватна детективна (розшукова) діяльність – дозволена органами Національної поліції України незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом. На сьогоднішній час в Україні під детективними послугами розуміють послуги зі спостереження, виявлення фактів подружньої зради, контролю переміщень осіб, інформації про майновий стан фізичних та юридичних осіб і т.п. Враховуючи природу детективних послуг, складно повірити, що вони надаються виключно у рамках чинного законодавства, не порушуючи гарантованих прав і свобод громадян, оскільки чинне законодавство обмежує втручання в особисте життя громадян і забороняє без їх згоди збирати персональні дані. Саме це змушує надавачів цих послуг діяти приховано, у тому числі під виглядом іншої діяльності (адвокатської, журналістської, охоронної тощо). Варто звернути увагу на те, що у більшості розвинутих країн світу детективні послуги є досить поширеними, а їх результати — затребуваними, оскільки можуть бути використані як докази у суді при розгляді майже усіх категорій справ. Проте інформація, яка зібрана під час здійснення цієї діяльності, не завжди використовується під час розгляду судових справ, оскільки чинне процесуальне законодавство України встановлює як одну із вимог до до-

казів у справах їх допустимість, тобто отримання доказу з дотриманням чинного законодавства.

На даний час законодавче регламентування діяльності приватних детективів (детективних агентств) з метою чіткого визначення їх прав, обов'язків, відповідальності та захисту осіб від незаконного втручання у їх приватне життя приватними детективами є нагальною потребою.

Сподіваюся, що висновки та знання, набуті в результаті проведення конференції, матимуть суттєвий вплив на процес становлення та розвитку діяльності приватних детективів в Україні.

Горащенко М.О.
легендарний сищик,
двічі керівник управління кримінального розшуку столиці,
адвокат, позаштатний радник Адміністрації
Президента України з 1993 по 1994 рр.

Шановні колеги!

Сьогодні ми зібралися з важливого та актуального приводу. Міжнародно-практичну конференцію «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика» Університет економіки та права «КРОК» проводить вперше на теренах України. Проведення даної конференції стало можливим завдяки тій стабільності, яка досягнута в цьому Вищому навчальному закладі і, зокрема, на юридичному факультеті.

Радий вітати в цьому залі гостей з Грузії, Республіки Білорусь та Молдови. Така увага до теми цієї конференції, ми вважаємо, пов'язана, перш за все, з тією роллю, яку відіграє Університет економіки та права «КРОК» у процесі становлення та розвитку інституту приватних детективів та у підготовці спеціалістів у цій галузі. Сьогодні ми будемо мати можливість познайомитися з вітчизняною та зарубіжною практикою становлення, розвитку та діяльністю зазначеного інституту.

Впевнений, що конференція сприятиме взаєморозумінню і зміцненню дружніх зв'язків між нашими країнами. У присутніх в цьому залі вчених та практиків головна мета – обмінятися власним досвідом та запропонувати практичні шляхи вирішення нагальних питань.

Дякую за увагу! Бажаю всім учасникам плідної роботи!

Гдичинський В.Б.

Помічник Міністра юстиції України,
аспірант Університету економіки та права «КРОК»

Француз А.Й.
*Герой України,
лауреат премії імені Ярослава Мудрого,
д.ю.н., професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Коломієць О.Є.
*здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,
спеціальність «Право»,
Університет економіки та права «КРОК»*

Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика

У даному дослідженні розглядаються теоретико-правові основи становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів в Україні та іноземних державах.

Актуальність. Значення теми, що розглядається, виходить із стрімкого розвитку сучасного права, чим актуалізує проблематику правового мислення приватних детективів і стає проявом динамізму та гнучкості правової сфери.

Приватні детективи – це суб'єкти з особливим покликанням, і їх світогляд є актуальним та перспективним напрямом загальнотеоретичних і правових рефлексій, адже вони є значущими для розвитку правової системи, установленій юридичної практики. Але обмеженість у вітчизняній юридичній науці не тільки теоретичних досліджень, а й законодавчої основи породжує дискусійність та проблематику у застосуванні цієї бази послуг, які пропонують приватні детективи. Крім того, прийняття закону закладе основу для створення нових робочих місць і, відповідно, розширення бази оподаткування. Це особливо актуально для колишніх працівників органів внутрішніх справ та інших правоохоронців, які після виходу на пенсію в досить активному віці ще можуть стати корисними для суспільства людьми, маючи величезний досвід такої роботи.

Разом з тим функціонування приватних детективів та їх об'єднань дозволить усунути фактичну монополію державної правоохоронної системи. Перш за все, органів внутрішніх справ з надання фізичним та юридичним особам детективних послуг з метою захисту їх прав та законних інтересів, одночасно звільнивши правоохоронців від

необхідності виконання багатьох невластивих їм, а також часто дріб'язкових, обтяжливих функцій. До того ж у законі будуть встановлені правила співпраці та взаємодії суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності з правоохоронними органами. Так, приватні детективи, які під час здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності отримали інформацію про факти скоєного злочину або про підготовку до скоєння злочину, зобов'язані невідкладно (якщо цьому не заважають обставини непереборної сили) повідомити про це відповідний правоохоронний орган і передати йому матеріали, які підтверджують таку інформацію.

У справі прийняття Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» важливий також аспект підвищення міжнародного іміджу України, як країни, в якій створені всі необхідні умови для реального захисту громадянами своїх прав, свобод і законних інтересів.

Основний текст. Сьогодні, розглядаючи світовий досвід протидії злочинності та забезпечення правопорядку, ми можемо спостерігати тенденції, пов'язані зі все більшою орієнтацією розвинених країнах світу не тільки на традиційні поліцейські органи, але й на приватні правоохоронні організації (бюро, служби, установи). У зв'язку з тим, що розвиток інституту приватної детективної діяльності в Україні на теперішній час знаходиться на етапі становлення та, відповідно, потреби його нормативно-правового забезпечення, є доцільним у цьому контексті дослідити світовий досвід його функціонування в найбільш розвинених державах світу.

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки немає єдиного федерального закону про приватну детективну діяльність, тому нормативно-правове регулювання такої діяльності здійснюється у кожному штаті окремо. Тут виділяють три основних види приватних правоохоронних організацій: розшукові бюро; охоронні агентства, служби безпеки в різних промислових та комерційних структурах. У США, в переважній більшості штатів (40 з 50), для здійснення детективних функцій необхідна спеціальна ліцензія, яка видається владою даного штату та, за умов наявності такої ліцензії, детектив має право займатися охоронно-пошуковою діяльністю (в залежності від класу ліцензії) тільки на території того штату, де він отримав ліцензію. Важливо зазначити, що в США діяльність приватних детективів чітко відмежовується від діяльності державних правоохоронних органів [2].

Однак, як відомо, виникла така діяльність у Франції, а не у США. Її засновником вважається Ежен Франсуа Відок, культовий французький детектив, засновник тимчасового карного розшуку, чия діяльність зацікавила багато поколінь, а, відійшовши у відставку 1834 року, відкрив

перше детективне агентство «Бюро розслідувань в інтересах торгівлі» [3].

В Україні ж зріс попит до охоронних та детективних послуг. Послуги з охорони власності та охорони громадян визначаються як вид господарської діяльності, який за своїм суб'єктним складом і змістом є цивільно-правовими зобов'язальними правовідносинами і здійснюється на підставі законодавчих та інших нормативно-правових актів чи державних ліцензій на право надання послуг з охорони власності, крім окремих особливо важливих об'єктів права державної власності та охорони громадян [4].

У будь-якому разі ринок послуг породжує попит, але, на жаль, нормативні засади діяльності детективів, приватних охоронців, служб внутрішньої безпеки відсутні. Є бажаним і довгоочікуваним окремих законодавчий акт або хоча б норми-принципи у чинних цивільному, трудовому, господарському законодавствах.

На даному етапі розробки законодавчої бази пропонується встановити правовою основою приватної детективної діяльності Конституцію України, Закон України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (поки що Проект Закону) та інші законодавчі акти України. Органом державного регулювання у сфері детективної діяльності має стати Кабінет Міністрів України, а центральним органом виконавчої влади Міністерство юстиції України [5].

Висновки. Отже, приватні детективи відіграють значну роль у сфері протидії злочинності, забезпечення безпеки громадян, підприємств і держави загалом. На прикладі зарубіжних країн ми спостерігаємо як даний інститут, що на сьогодні, на жаль, не знайшов законодавчого врегулювання в Україні, функціонує та продуктивно діє поряд з державними правоохоронними органами інших держав, не породжуючи ані «хаосу», ані будь-яких колізій у державній правоохоронній діяльності. Діяльність приватних детективів за кордоном регулюється спеціальним законодавством. Спеціальне законодавство різних країн здебільшого розділяє сфери приватної детективної діяльності та приватної охорони. У багатьох країнах існує державний орган контролю за приватною детективною діяльністю. Для приватних детективів встановлені цени за громадянством, освітою, спеціальною підготовкою тощо. У навчальних закладах існують окремі програми з підготовки приватних детективів. В окремих випадках таке навчання проводять спеціальні школи або центри.

На даному етапі розвитку інституту приватної детективної діяльності, діяльність приватних детективів в Україні за умови, що вони дотримуються вимог законодавства, зареєстрували свою підприємницьку діяльність та сплачують податки, є легальною і не суперечить чинно-

му законодавству. Приватний детектив по суті є довіреною особою, яка надає клієнту (фізичній або юридичній особі) потрібну інформацію.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Частный детектив Франции, Германии, Англии и США – кто он? [Електронний ресурс] // Детективное агентство : [сайт]. – Режим доступу: <http://detektives.ru/stati/chastnyiy-detektiv-frantsii-germanii-anglii-i-ssha.html>.
3. Уголовный роман Эжена Видока. Электронный ресурс – [Режим доступу]: <http://www.vokrugsveta.ru/vs/article/3914/>
4. Курило В.І. Організаційно-правові засади надання охоронних послуг: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / В.І. Курило. – Ірпінь, 2002.
5. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність №3726 від 28.12.2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1.

Француз А.Й.
*Герой України,
лауреат премії імені Ярослава Мудрого,
д.ю.н., професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Клаудіу Константін
*здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
спеціальність «Право»,
Університет економіки та права «КРОК»,
Румунія*

Правовий статус приватного детектива у Великій Британії: теоретико-правове дослідження

З урахуванням поставленого завдання було б доцільно почати з визначення того, що таке приватний слідчий. Більшість людей чули про них раніше в якості «детективів». Це реальні люди чи вигадані персонажі з літератури, детективи зустрічаються майже всюди в популярній культурі. Більшість людей пам'ятають такі імена, як Шерлок Холмс, Тінтін і лейтенант Коломбо з книг, коміксів і телебачення, але деякі з них можуть також згадати реальні особистості, такі як Чарльз Фредерік Філд, Ежен Франсуа Відок та Ігнатій Пол Поллак.

І, таким чином, я хотів би представити вам те, що вважаю найкращим визначенням приватного слідчого. І це: «Завдання приватних слідчих, по суті, це збір та подання інформації, з оплатою надбавок за інформацію, яку більш важко отримати, конфіденційну, або важливу для покупця інформацію. Вони виконують завдання, які мають важливе значення для людини і для бізнесу і часто виконують важливу соціальну роль» [1].

Як і з багатьма іншими речами, коротка історія допоможе краще зрозуміти ситуацію, яка існує на сьогодні.

Приватні слідчі існують уже протягом більш, ніж 300 років. У Великобританії підвищення рівня злочинності та масових безладів, особливо з кінця 18-го століття, поставили під сумнів природу старої системи; проти неї постало декілька сміливців, поки сер Роберт Піл, Міністр внутрішніх справ, не вказав шлях на формування столичної поліції Лондона.

У Лондоні 18 століття сприйняття парафіяльних констеблів вписується в ідеї англійського місцевого самоврядування і свободи. Такі констеблі стають все більш ефек-

тивними і виконують свою роботу протягом тривалого часу. Зрештою люди з Боу-стріт перетворилися в одне з перших національних слідчих агентств. Генрі і сер Джон Філдінг мали велике значення для організації та розширення офісу Боу-стріт з 1750 року.

У 18 столітті Англія була частіше в стані війни, ніж у спокої, і кожен раз, коли наставав мир, існували побоювання з приводу демобілізованих матросів і, особливо, солдат, які вдавалися до злочинів. Генрі Філдінг зайняв посаду головного поліцейського судді на Боу-стріт незабаром після демобілізації після війни за австрійську спадщину. Для того, щоб попередити нову загрозу злочинів, йому вдалося переконати уряд виділити гроші для набору півдюжини професійних мисливців на злодіїв, згодом відомих як сищики карного поліцейського суду. Генрі Філдінг помер перш, ніж його експеримент справив сильне враження, і продовжив цей експеримент його сліпий зведений брат, сер Джон, який розвинув потенціал сищиків, а також запропонував і вдосконалив столичну поліцію.

Сищики використовували деякі сумнівні методи в перехопленні правопорушників, і вони часто були жорстокими, однак в місті відзначалось помітне поліпшення в порівнянні з іншими мисливцями на злодіїв, які користувалися поганою славою за викриття злочинців, вимагаючи «винагороду за інформацію про злочинця». Сищики були мужніми – такими вони й мали бути; а деякі з них здобули значних успіхів, включаючи Джона Кларка, який взяв на себе відповідальність за справу з карбування фальшивих грошей протягом двох десятиліть з кінця 1760-х років. До останньої чверті століття сищики користувалися повагою як свідки Олд-Бейлі, однак, в той же час, поява інших відділів поліції, що широко організовувалися на Боу-стріт, набір і розгортання збройних патрулів на Боу-стріт, разом з бажанням уряду наймати сищиків для цілої низки інших завдань, таких як королівська охорона і державна безпека, призвело до їх зникнення в Лондоні як слідчих.

Сищики і патрулі були відносно успішними в боротьбі з насильницькими грабежами, і це сприяло зрушенням у плані крадіжок, вчинених на початку 19-го століття в Лондоні, які, в свою чергу, переорієнтували «поліцейські» цілі в напрямку профілактики і спостереження.

Британці прирівняли централізовану поліцію з урядовою тиранією і шпигунством. Щоб уникнути таких критичних зауважень, під час створення столичної поліції в 1829 році, детективного відділу в ній не було. Формально детективна робота здійснювалася в Англії з 1750-х років співробітниками Боу-стріт. Їх розформування в 1839 році сприяло необхідності створення спеціалізованого детективного органу в межах Метрополітанської Поліції (Мет). [2] Комісари поліції і Міністерство внутрішніх справ вва-

жали, що право на попередження злочинності має в першу чергу віддаватися першій централізованій і професійній поліції Англії. [3] Але одне жахливе вбивство в 1842 році – останнє з серії невдалих поліцейських розслідувань – врешті-решт все це змінило.

Мет є частиною походження розслідувань в Лондоні, найбільш відомі з них пов'язані зі співробітниками Боу-стріт Джона Філдінга. На той час столична поліція була заснована, однак законність сищиків була дещо затьмарена історією змови зі злочинцями. Сищики існували пліч-о-пліч зі столичною поліцією, доки вони не були розформовані в 1839 році, коли поліцейські магістрати Лондона припинили наймати своїх власних співробітників.

Протягом Вікторіанського періоду робота Департаменту кримінального розшуку Мет сприяла все більш толерантному ставленню британців до розшукової поліції і проклала шлях до створення таких силових структур, як Спецпідрозділ в останні роки царювання Вікторії.

Одним з перших приватних слідчих Великобританії був Чарльз Фредерік Філд (1805-1874) [4], британський офіцер поліції зі Скотланд-Ярду і потім приватний слідчий, [5] створив бюро довідок після його виходу на пенсію зі столичної поліції в 1852 році.

Філд, напевно, більш відомий як особа, що стала прототипом для створення героя роману Чарльза Діккенса «Холодний дім» – інспектора Бакет. [6] Філд був другом Чарльза Діккенса, тому останній писав про нього статті.

У 1862 році один зі співробітників Філда, угорець Ігнатій Пол Поллак, залишив його і створив конкуруюче агентство. Хоча мало хто пам'ятає сьогодні, слава Поллака в той час була настільки велика, що він згадувався в різних книгах 1870-х років і увічнений як Поллак «Паддингтон» за його «різке проникнення» в комічну оперу 1881 року «Пейшенс».

З тих пір сфера приватного розслідування зростала відповідно до потреб суспільства. Соціальні питання, такі як невірність і створення союзів, вплинули на цю сферу та на створення нових видів робіт, як, наприклад, необхідність страхування, а з цим і страхове шахрайство, розслідування кримінальних справ, винайдення малозатратних пристроїв прослуховування і багато чого іншого.

Хоча столична поліція Лондона була заснована в 1829 році, служба розслідування не існувала до 1842 року; потім, у 1878 році, слідчі були реорганізовані у Відділ кримінальних розслідувань (ВКР). Такі моделі поширюються назовні від Лондона, в основному в інших міських службах. (Як виняток, шотландські та ірландські контексти не розглядаються). Завдання з пошуку і арешту підозрюваних злочинців не було чимось новим, вони каралися раніше самими жертвами або громадськими об'єднаннями,

«мисливцями на злодіїв» і напівофіційними «Сициками Боу-стріт»; однак зрушення в бік державного розслідування було сприйняте багатьма як значна зміна, що викликає занепокоєння.

Для того, щоб розвіяти побоювання, що нові поліцейські сили будуть застосовувати «англійську» систему шпигунства і ставити під загрозу нібито традиційні свободи, ранні співробітники поліції підкреслювали мету попередження, а не виявлення. Проте навіть в уніформі поліція спочатку зіткнулася з «атмосферою ворожості». Завоювання визнання було повільним, поетапним і «частковим» процесом.

У своїх відносинах з громадськістю слідчі поклалися на гнучкий «розсуд» в залежності від кримінальних правопорушень, незважаючи на докази упередженості класу до людей свого власного класу. Поліція мала різноманітні політичні і моральні погляди: вони могли розділяти переконання тих, кого вони охороняють, і могли бути добрими чи корисними для осіб, які були здатні змінитися, на їх думку. Існує мало доказів щодо слідчих, які діяли як «шпигуни» в континентальному стилі, чого боялися їх критики. Виняток становить Спецпідрозділ, який формується в ВКР Мет насамперед для роботи з анархізмом і ірландським тероризмом. Проте слідчі були зовсім близько до порогу політичних репресій.

З 1970-х років вони мали складні відносини з пресою, яка об'єднала в собі ворожість, підтримку правопорядку, а іноді й сумнівні форми співпраці. Не зовсім новачок в економіці і правоохоронних органах, приватний слідчий довів свою цінність, як і свою необхідність у світі, що постійно розвивається, де інформація є найбільш цінним ресурсом.

Список використаних джерел

1. Приватні детективи: Відповідь Уряду на Четвертий звіт Комітету з питань внутрішніх справ. Сесія 2012-13 HC 100 // The Stationery Office Limited. – 2013. – № 8691. – 16 с.
2. Beattie J.M. The First English Detectives: The Bow Street Runners and the Policing of London, 1750-1840 / J.M. Beattie. – Oxford.: Oxford University Press., 2012. – 272 с.
3. Lyman J.L. The Metropolitan Police Act of 1829/ J.L. Lyman. – Journal of Criminal Law., Criminology & Police Science., 1964. – 141 с.
4. Strand Magazine 04.06 / 2007.
5. Browne D.G. The Rise of Scotland Yard: A History of the Metropolitan Police / D.G. Browne. – George G., 1956 – С. 153.
6. Історичні детективи і приватні детективи та ключові дати в професії // Режим доступу: <http://ufedp.online.fr/historique-detectives.htm> – Назва з домашньої сторінки Інтернету.

Француз А.Й.
Герой України,
лауреат премії імені Ярослава Мудрого,
д.ю.н., професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»

Радчук М.В.
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
спеціальність «Право»,
Університет економіки та права «КРОК»

Адміністративно-правове регулювання охорони праці. Проблематика управління охороною праці. (Приватна детективна діяльність)

*Висвітлено коло проблем управління охороною праці:
нестигнування нормативно-правової бази, послаблення
контролю за виробничою дисципліною, неналежне став-
лення держави та власників підприємств до вимог
охорони праці.*

Актуальність. Незважаючи на складність внутрішніх та зовнішніх економічних та соціально-політичних умов, охорона праці була і залишається одним із головних напрямів державної політики, орієнтованих на сучасні та передові європейські моделі.

Основний текст. В Україні, як і у багатьох розвинених країнах світу, забезпечення безпеки та охорони праці є однією з важливих державних функцій, реалізація яких здійснюється спеціальними державними органами [8, с. 52].

Зазначимо, що з початком розвитку систем охорони праці заходи щодо захисту здоров'я працівників розроблялись на початковій стадії створення матеріальних благ. Подальший розвиток продуктивних сил у комплексі з науково-технічним прогресом, вирішення питань охорони праці на етапі виробництва перестало відповідати потребам працівників, що зростають, у захисті їх права на безпечну працю. Зважаючи на змістовне вивчення біологічних, фізичних і хімічних чинників впливу на рівень шкідливості виконуваних робіт, відбувалося проектування нових умов виробничої діяльності, прогнозування заходів з охорони праці для уникнення можливих негативних наслідків від неврахування впливу небезпечних факторів на умови праці. Але протягом останніх десятиліть умови праці зазнали кардинальних різнобічних змін, ускладнилось середовище функціонування працівників, не останню

роль у чому відіграло міжнародне середовище, яке своєю сукупністю складових частин знижує реальні можливості керівників підприємств у охороні праці. За таких умов актуальним є питання пошуку проблемних аспектів охорони праці в національній економіці України для їх подальшого вирішення [5, с. 185-186].

Загалом справедливо буде акцентувати увагу на тому, що негативна ситуація, яка утворилася у сфері охорони праці, складалася протягом багатьох років, і її розвитку сприяли як недосконалість нормативно-правової бази, так і неналежне ставлення держави і власників підприємств усіх форм власності до вирішення нагальних проблем цієї важливої сфери.

Що стосується чинної нормативно-правової бази з питань охорони праці, то вона в багатьох моментах є суперечливою, розпорошеною та застарілою. Зокрема, негативним моментом є одночасне існування Закону України «Про охорону праці» [2] та глави XI «Охорона праці» у Кодексі законів України про працю [1]. Це створює проблему, пов'язану з подвійністю законодавства. Рівень фінансування зазначеної сфери діяльності жодного року, з моменту прийняття Закону України «Про охорону праці», не відповідав його вимогам. Існує повна розбалансованість системи управління охороною праці на всіх рівнях державної влади, яка стала наслідком масового скорочення структурних підрозділів і служб охорони праці, а також відсутності загальнодержавної та більшості галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці, виробничого середовища та ігнорування державними органами управління і роботодавцями вимог охорони праці [6, с. 101].

Разом з тим, відомо, що чітке дотримання приписів щодо безпечної поведінки на робочих місцях є однією з головних умов забезпечення належного стану охорони праці. Це стосується будь-яких видів зайнятості та форм підприємницької діяльності, що віднесено до одного з ключових принципів державної політики в галузі охорони праці (див. з цього приводу зміст ст. 4 Закону України «Про охорону праці») [2]. Але якраз у цьому відношенні виразно спостерігаються декілька складних проблем, які значною мірою впливають на людей праці. Зокрема, згідно з останніми офіційними даними, в Україні нараховується понад 4,8 млн. працівників, які працюють без офіційного оформлення трудових відносин з роботодавцем, і цей сектор не охоплений ні державним наглядом у царині праці та галузі охорони праці, ні відповідним державним статистичним спостереженням, і саме в ньому відбувається масове приховування нещасних випадків на виробництві [4, с. 25].

Доволі гострою є і проблема забезпечення належного

стану охорони праці у приватному секторі. Д. Вальдфельд, наприклад, слушно зазначає, що чимало видів діяльності, суспільна вигода від яких перевищує витрати, не здійснюється приватними фірмами через неможливість отримати достатній прибуток від неї [3, с. 233].

З іншого боку, ігнорування органами управління та роботодавцями існуючих вимог охорони праці багато в чому пов'язане з декларативним характером більшості норм трудового права. Так, законодавством України встановлено права працівників на безпечні умови праці та обов'язок роботодавця їх забезпечувати, а також передбачено дисциплінарну, цивільно-адміністративну та кримінальну відповідальність роботодавця за порушення вимог охорони праці. Разом з тим адміністративний ресурс контролю та нагляду за виконанням зазначених норм трудового права практично вичерпаний: чисельність державних інспекторів з охорони праці не дозволяє забезпечити проведення планових профілактичних заходів щодо попередження нещасних випадків на виробництві у повному обсязі [7, с.8].

Серйозним недоліком чинної системи державного управління охороною праці є відсутність дієвих та відчутних стимулів для серйозного поліпшення умов праці. Сутність зазначеної проблеми полягає в тому, що діючу систему соціального страхування було побудовано ще на принципах реагування на страхові випадки, а не на принципах їх профілактики, що було б більш ефективніше та доцільніше. Крім того, чинна система жодним чином не спонукає ані роботодавця, ані працівника до будь-якого поліпшення існуючих умов праці. Роботодавець сплачує внесок на соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві, а відтак, більше не зацікавлений у витратах на поліпшення умов праці. Тоді як працівник, який працює на такому підприємстві, в свою чергу не зацікавлений в усуненні шкідливих або небезпечних умов праці, тому що залишиться без багатьох матеріальних благ.

Ще однією системною проблемою управління охороною праці є неспроможність до вирішення завдань в умовах нової економіки. Багато в чому це пов'язано з тим, що система державного управління охороною праці завершила своє організаційне оформлення в основному в 70-ті роки минулого століття, і відповідно, була пристосована до умов функціонування великих промислових підприємств індустріальної епохи того часу. Вся нормативно-правова база та схеми державного управління охороною праці, включаючи порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці, рекомендації з планування заходів з охорони праці, системи акредитації та сертифікації, порядок навчання з охорони праці, базувалися на стандартах безпеки праці, які були прийняті 20-30 років тому. На сьогодні за-

значена система зовсім не адаптована до специфіки малих та середніх підприємств, а також організацій сфери послуг сучасного бізнесу [6, с. 102].

Іншою, не менш важливою проблемою постає та обставина, що збудовані ще за радянських часів приміщення та виробничі потужності функціонують дотепер у досить зношеному стані, а працівники, які працюють на цих потужностях, знаходяться у неналежних умовах праці. Це явище досить поширене на підприємствах металургії, хімічної та гірничої промисловості, деяких підприємствах харчової та легкої промисловості та інших галузях національної економіки [5, с. 187].

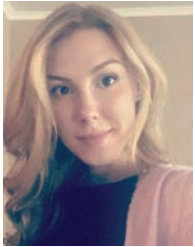
Висновки. Зазначені проблеми в реалізації державного управління охороною праці виразно свідчать про термінову та необхідну потребу в проведенні масштабних та кардинальних реформ у цій галузі, а також у запровадженні правових, економічних та соціальних пріоритетів державної політики з метою збереження життя та здоров'я працюючих.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50. – Ст. 375.
2. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.
3. Вальдфогель Д. Тиранія ринку / Джоель Вальдфогель; [пер. з англ. Б. Егідіс]. – К.: Темпора, 2011. – 288 с.
4. Древаль Ю. Д. Проблематика державного управління охороною праці / Ю. Д. Древаль // Теорія та практика державного управління. – 2016. – Вип. 1. – С. 22-26.
5. Курись П. О. Проблематика охорони праці в Україні на фоні сучасних змін у національній економіці / П. О. Курись // Європейські перспективи. – 2013. – № 1. – С. 185-192.
6. Малько О. Д. Про деякі проблемні питання управління охороною праці / О. Д. Малько, С. О. Ковжого, А. М. Полежаєв // Вестник Харьковського національного автомобільно-дорожного університета. – 2012. – Вып. 59. – С. 100-103.
7. Теличко К. Інтегрова інспекція = комплексна перевірка / К. Теличко // Охорона праці. – 2011. – №7. – С. 7-9.
8. Француз А. А. Адміністративно-правове регулювання охорони праці: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Француз А. А.; Відкрит. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – Київ, 2016. – 206 с.

Француз А.Й.
*Герой України,
лауреат премії імені Ярослава Мудрого,
д.ю.н., професор,
заслужений юрист України
завідувач кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Світлак В.І.
*аспірант,
Університет економіки та права «КРОК»*

Організаційно-правові засади діяльності приватних служб безпеки в Республіці Кіпр

Дані тези присвячені аналізу основних положень Закону Республіки Кіпр «Про приватні служби безпеки».

Актуальність. 21 лютого 2017 року до порядку денного засідання Верховної Ради України було включено законопроект «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» [1], який має визначити загальні правові засади організації приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні.

На нашу думку, легалізація приватної детективної діяльності в Україні потребує дослідження досвіду інших країн світу, адже виважене вирішення даного питання можливе лише на підставі проведення порівняльно-правового досвіду врегулювання даної сфери відносин як у країнах, де легалізований даний вид, так і в країнах, в яких держава обмежує допуск приватних структур у поліцейську діяльність.

Основний текст. Більшість розвинутих країн світу (США, Великобританія, Італія, Японія, Ізраїль, Франція, Німеччина, Канада та інші) дозволили провадження приватної детективної (розшукової) та охоронної діяльності на державному рівні.

Республіка Кіпр є членом ЄС та стратегічним партнером нашої країни і одним із найбільших інвесторів в економіку України, тому висвітлення досвіду даної країни щодо регулювання приватної охоронної та детективної діяльності може бути корисним.

Провадження поліцейської діяльності на Кіпрі здійснює Національна поліція, а основним документом, що регламентує її діяльність, є Закон «Про поліцію» (2004 року).

Функції Національної поліції Кіпру зосереджені на основних галузях: освітня, адміністративна, оперативна

та допоміжна. Основними завданнями Національної поліції є:

- дотримання законності та підтримання громадського порядку;
- забезпечення миру в країні;
- запобігання та розкриття злочинів;
- затримання правопорушників [2].

Діяльність приватних агентств у сфері приватних охоронних та інших послуг регулюються на Кіпрі відповідно до Закону 2007 року «Про приватні служби безпеки» (надалі – Закон). Зокрема, до таких видів діяльності відносяться:

- охорона рухомого і нерухомого майна;
- перевезення та охорона грошей в бронетехніці;
- огляд пасажирів та багажу в портах і аеропортах;
- приватні послуги, що надаються детективами;
- встановлення систем сигналізації та безпеки, пожежних систем, пожежних сповіщувачів і т.п.;
- особиста охорона;
- забезпечення безпеки при проведенні перегонів, конференцій, виставок, спортивних заходів і т.д. [3].

Загальний контроль за діяльністю таких агентств здійснює Управління поліції з питань діяльності приватних служб безпеки. Зокрема, контрольно-наглядові функції управління полягають у видачі ліцензій приватним охоронним агенціям, а також дозволів приватним охоронцям і детективам.

Начальник поліції має право видавати ліцензії для компаній на провадження такого роду діяльності виключно у разі, коли заявник(и) (охоронець або в разі агенції/компанії – її власник/або директор, а також секретар і всі акціонери компанії) відповідають таким критеріям:

- досяг 18-тирічного віку, є громадянином Кіпру або громадянином держави-члена ЄС (посвідчення особи/паспорт/дозвіл на роботу);
- у випадку, якщо заявником є особа чоловічої статі (завершена військова служба (підтверджуючі документи з армії) – лише для громадян Кіпру);
- фізично підготовлений, що підтверджено оглядом медичного працівника;
- володіє сертифікатами про зареєстрований офіс, директора та секретаря компанії, акціонерів, які видані Департаментом реєстру компаній (для Кіпру);
- володіє свідоцтвом про реєстрацію (дозволом на роботу) для громадян держав-членів ЄС, які проживають та працюють на Кіпрі;
- не був звільнений з державної служби або роботи у Міністерстві освіти і культури, поліції, Національній гвардії Республіки Кіпр або будь-якої іншої держави-члена ЄС за вчинення дисциплінарного проступку;

- не займає посаду на державній службі або в Департаменті освіти, поліції або Національної гвардії Республіки Кіпр або будь-якої іншої держави-члена ЄС;

- не є працівником юридичної особи, яка займається публічним адмініструванням;

- не вживає будь-які наркотичні засоби або психотропні речовини;

- не страждає на психічні захворювання;

- не є виробником або подавцем вогнепальної зброї чи вибухових речовин;

- немає судимості [3].

Відповідно до законодавства Республіки Кіпр всі приватні служби безпеки зобов'язані щорічно подавати списки осіб, які працюють в якості детективів та охоронців, які, в свою чергу, повинні пройти тренування (навчання) перш ніж приступати до виконання своїх обов'язків. Професійна придатність та кваліфікація співробітників приватних агенцій перевіряється поліцією щороку. Слід зазначити, що відповідно до закону, ліцензії для агенцій і їх співробітників дійсні протягом одного року і п'яти років відповідно.

На додаток до вищесказаного варто зазначити, що законодавство Республіки передбачає нагляд і контроль за приватними охоронними агенціями та їх співробітниками з боку Національної поліції. Відповідно до Закону, приватні агенції зобов'язані щорічно подавати інформацію про заходи, в яких брали участь їх співробітники. Усі агенції / компанії, які надають послуги з охорони, відповідно до чинного законодавства повинні мати діючий головний офіс (24 години на добу) задля ефективного функціонування, а також для спілкування і співпраці з поліцією в разі виникнення надзвичайної ситуації. Агенції/компанії також повинні передавати начальнику поліції, на вимогу, будь-які отримані ними матеріали.

Під час несення служби приватні детективи та охоронці зобов'язані мати при собі посвідчення особи та індивідуальну ліцензію, видану начальником поліції, і надавати винятково ті послуги, які передбачені ліцензією. За порушення порядку провадження приватної діяльності в сфері безпеки законодавством Республіки Кіпр передбачена відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк до двох років або штрафу в розмірі до 30 тис. євро або обидва покарання [3].

Висновки. Хоча Національна поліція Республіки Кіпр безпосередньо проваджує поліцейську діяльність на території країни, але з метою розширення можливостей своїх громадян та юридичних осіб у захисті законних прав та інтересів держава визнала на законодавчому рівні діяльність приватних агенцій у сфері детективної та охоронної діяльності. Отож, врахування досвіду Республіки Кіпр,

яка є членом ЄС, може сприяти формулюванню уніфікованого підходу до встановлення критеріїв провадження приватної детективної діяльності в Україні.

Список використаних джерел

1. Про приватну детективну (розшукову) діяльність» : Проект Закону від 28.12.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580
2. Бирюков П.Н. Полиция Республики Кипр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_content &view=article&id=936:2010-07-28-09-37-26&catid=139: 2010-07-28-09-32-30](https://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=936:2010-07-28-09-37-26&catid=139:2010-07-28-09-32-30)
3. Офіційний сайт Національної поліції Республіки Кіпр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.police.gov.cy/police/police.nsf /dmlvision_ en/dmlvision_ en?OpenDocument](http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/dmlvision_en/dmlvision_en?OpenDocument)

Француз А.Й.
Герой України,
лауреат премії імені Ярослава Мудрого,
д.ю.н., професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»

Шевчук М.О.
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
спеціальність «Право»,
Університет економіки та права «КРОК»

Теоретико-правові аспекти ефективного правового регулювання діяльності приватних детективів у країнах ЄС

*Пропоную розглянути частину доповіді на тему:
«Теоретико-правові аспекти ефективного правового
регулювання діяльності приватних детективів у краї-
нах ЄС». Метою дослідження є з'ясування природи
та сутності детективної діяльності, здійснення її
порівняльно-правового аналізу в практиці держав
Європейського Союзу*

Актуальність. Можна констатувати актуальність до-
сліджуваної теми і з теоретичної, і з практичної площин.
Незважаючи на соціальну напруженість у суспільстві, не-
довіру певної частини населення до приватних детективів,
очевидним є прогрес у підвищенні ефективності діяльності
останніх, забезпеченні безпеки громадян, боротьби зі зло-
чинністю, налагодженні взаємодії з громадськістю, подо-
ланні корупції та бюрократизму.

Основний текст. Дослідження досвіду країн ЄС свідчить,
що в європейських державах зростаючі вимоги з боку су-
спільства до питань забезпечення правопорядку впливають
на організацію правоохоронної діяльності. У низці європей-
ських країн усе більше орієнтуються не лише на поліцей-
ські органи, але й на широке використання для правоохо-
ронних цілей приватних детективних і охоронних служб.

В Європі професія приватних детективів визнана Ди-
рективою Європейського співтовариства 1967 року, яка
гарантує свободу підприємництва в усіх країнах-членах
ЄС. Жодна країна не може заборонити або обмежити пра-
ва приватного підприємця, не будучи при цьому не засу-
дженою Європейським судом. Професія приватного детек-
тива має суворо регламентовані рамки і вимоги в деяких
європейських країнах, таких як Іспанія, Франція, Австрія
і Бельгія.

У Бельгії детективи мають професійне посвідчення особи, яке вони повинні пред'явити на вимогу влади, клієнтів або третіх сторін: «У процесі роботи приватний детектив повинен завжди мати при собі ідентифікаційну карту (...). Він зобов'язаний пред'явити цю карту на першу вимогу представника правоохоронних або спеціальних служб, а так само клієнта...» [1, с. 9].

В Іспанії дозвіл на заняття детективною діяльністю видається Міністерством внутрішніх справ. При цьому, існують чіткі вимоги до осіб, які бажають зайнятися цим видом діяльності:

1. Кандидат повинен бути повнолітнім, фізично і психічно здоровим, мати певні знання для здійснення даного виду діяльності.

2. Кандидат зобов'язаний скласти іспит на профпридатність.

3. Мати офіційний диплом приватного детектива.

Видача такого диплома здійснюється після проходження спеціального курсу навчання і досягнення певного рівня знань і умінь.

У Данії закон про детективну діяльність було скасовано. Стати «приватним детективом» може хто завгодно. Асоціація професійних приватних детективів Данії вимагає відновлення закону і відновлення процедури отримання дозволу на заняття детективною діяльністю після здачі офіційного екзамену.

У Сполученому Королівстві Великобританії та Північній Ірландії широке коло проблем, пов'язаних з правоохоронною діяльністю та розслідуванням злочинів вирішується за допомогою співробітників приватних детективних агентств (служб, бюро) [2, с. 122].

Нормативно-правовий акт, що вимагає офіційної реєстрації особи, яка займається приватною детективною діяльністю, у Великобританії відсутній. Уряд країни неодноразово ставив перед парламентом питання про необхідність введення обов'язкової реєстрації приватних детективів з обов'язковою спеціальною перевіркою їх поліцією. Парламентом було підготовлено низку законопроектів про обов'язкову реєстрацію кваліфікованих приватних детективів, але до їх прийняття справа так і не дійшла. У 2001 р. був прийнятий закон, який ввів обов'язкове ліцензування приватної детективної діяльності і, відповідно, реєстрацію приватних детективів. Для здійснення завдань у сфері ліцензування та перевірки приватної детективної діяльності був створений Орган індустріальної безпеки Великобританії (Security Industry Authority) [3].

Приватний детектив у Великобританії має досить широкий вибір спеціальних (технічних) засобів для здійснення своєї діяльності. Для детектива доступна навіть криміналістична лабораторія поліції Лондона. Особи, які про-

йшли перевірку в державних органах на добропорядність і професійну придатність, мають право доступу до бази даних національної поліцейської комп'ютерної системи. Приватний детектив легко, не порушуючи закону, може отримати відомості про підданих країни.

Сьогодні у Великій Британії існує чимало приватних детективних агентств. Найбільш повний перелік таких бюро (із зазначенням контактної інформації) представлений на офіційному сайті «Асоціації британських слідчих» («Асоціація британських слідчих») [4]. Близько 70% англійських приватних детективів раніше працювали в поліції. Тому не випадково, що між приватними детективними агентствами і державними правоохоронними органами (поліцією) при розслідуванні злочинів і захисті прав і свобод людини має місце тісний контакт.

Висновки. Отже, вивчення європейського досвіду діяльності недержавних охоронних організацій свідчить про поширення цього виду діяльності, особливо у таких країнах, як Великобританія, Бельгія, Іспанія. Одночасно звертає на себе увагу суворий підхід державних органів у кожній з цих країн до питань компетенції приватних охоронних підприємств, регламентації умов створення і функціонування приватних охоронних організацій, зокрема для збереження безумовного пріоритету держави в сфері забезпечення безпеки особистості та суспільства.

Список використаних джерел

1. Бугайчук К. Л. Інститут приватних детективів за кордоном: порівняльно-правовий аналіз / К. Л. Бугайчук // Право і безпека. – 2016. – № 1 (60). – С. 7–13.
2. Черков В. О., Попов П. О. Приватна детективна діяльність в розвинутих країнах світу // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2010. – № 2. – С. 122.
3. Security Industry Authority (SIA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sia.homeoffice.gov.uk/Pages/home.aspx>.
4. The association of british investigators [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theabi.org.uk/>

Заєць А.П.
*член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор*

Приватна детективна діяльність в Україні і конституційні права людини

Дані тези присвячені розгляду проблемних питань забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина у зв'язку з розробкою і прийняттям у першому читанні проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність».

Актуальність. Приватна детективна діяльність здійснюється на сьогодні в умовах повної правової неврегульованості. Фактичне зайняття такою діяльністю створює умови для порушень конституційних прав і свобод людини і громадянина. Тому надзвичайно важливо не тільки легалізувати приватну детективну діяльність, поставити її під належний контроль держави, але й встановити законодавчі гарантії дотримання конституційних прав і свобод громадян.

Основний текст. Приватна детективна діяльність, яка набула значного поширення в Сполучених Штатах Америки, Великобританії, Франції, Німеччині, Іспанії, Італії, Норвегії, Канаді, Японії, Ізраїлю, Португалії та багатьох інших країнах, в Україні зіштовхується зі значними перепонами по причині практично повної правової неврегульованості, відсутності єдиних підходів до правового визначення її природи, обсягу прав і повноважень приватних детективів, але найбільше – по причині відсутності традицій приватної діяльності у цій сфері, зокрема, і залишків постсоціалістичної етатизації природи будь-якої правохоронної діяльності загалом [1].

На сьогодні приватні детективи, яких в Україні налічується кілька тисяч, діють на підприємницькій правовій основі, а саме в якості суб'єктів підприємницької діяльності. Між тим, унормування приватної детективної діяльності є вкрай необхідним з огляду не тільки на потребу визначення правового статусу приватних детективів, організаційно-правових форм їх діяльності, прав і повноважень, але й з огляду на те, що вони працюють у сфері, яка дуже тісно перетинається з правами людини. Відтак ті аспекти детективної діяльності, які тісно пов'язані зі сферою прав особи і громадянина, потребують особливо детального правового регулювання. Адже правова невизначеність веде до неоднозначного тлумачення прав і повноважень детективів, їх можливостей при виконанні доручень клієнтів.

Не випадково навіть у професійному середовищі немає єдиного розуміння обсягу дозволених детективам дій.

За всю історію незалежної України було зроблено кілька спроб унормувати професійну приватну детективну діяльність. Перша спроба була зроблена в квітні 2000 року, коли народний депутат Ю. Кармазін вніс до Верховної Ради України проект Закону України № 5237 «Про приватну детективну діяльність». Ця спроба виявилась невдалою і проект не обговорювався. В ньому приватна детективна діяльність розглядалась виключно як підприємницька діяльність, а повноваження приватних детективів були досить обмеженими.

Друга спроба була зроблена в квітні 2004 року, коли до Верховної Ради України народними депутатами України В. Кафарським, О. Бандуркою, В. Мойсиком, В. Сіренком, М. Круцем був внесений проект Закону України № 5380 «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». Цей проект було знято з розгляду 12 січня 2006 року з огляду на суттєві недоліки, вказані експертними і юридичними службами парламенту, зокрема невідповідності окремих положень проекту щодо характеру детективної діяльності і порядку її здійснення до вимог Конституції України та деяких законодавчих актів. За проектом детективна діяльність часом зводилася до фактичного здійснення дізнання, попереднього слідства, оперативно-розшукової роботи та врешті-решт до охоронних функцій. Недостатньо повно було викладено права і обов'язки приватних детективів (агентств) і клієнтів (замовників). Не було врегульовано питання щодо об'єднання детективних агентств, освітньо-фахових вимог до претендентів на здійснення детективної діяльності, користування детективами спеціальними засобами та зброєю тощо [2]. Альтернативний проект №5380-1, внесений народними депутатами М. Оніщуком, В. Онопенком і Ю. Кармазіним, мав не менш значні вади: не завжди узгоджувався з національним законодавством України, не визначав суті детективної діяльності; в ньому були не чітко сформульовані професійні повноваження детектива. Законопроектом передбачалось створення приватних озброєних правоохоронних структур, що є неприпустимим. Положення законопроекту значною мірою були запозичені із Закону РФ «Про приватну детективну та охоронну діяльність в Російській Федерації», тому не завжди належним чином були узгоджені з чинним законодавством України. Тому як і основний, цей проект не був прийнятий Верховною Радою України 12 січня 2005 року.

На третій сесії V скликання 26 червня 2007 року народним депутатом С. Гусаровим був внесений проект Закону № 3727 «Про приватну детективну діяльність», однак 23 листопада 2007 року цей проект було відкликано.

25 лютого 2008 року на другій сесії VI скликання на-

родним депутатом В. Мойсиком був внесений проект Закону України №2120, який на відміну від попередніх проектів був більш досконалим. На відміну від численних попередніх законопроектів з цього питання, які раніше вносились на розгляд Верховної Ради України, цей законопроект був оцінений більш позитивно як такий, який більшою мірою узгоджується із загальними положеннями та вимогами національного законодавства. Разом з тим, він був не позбавлений низки суттєвих недоліків, зокрема, ним недостатньо повно визначенні кваліфікаційні ознаки приватної детективної діяльності як особливого виду підприємницької діяльності, що вимагає додаткового законодавчого врегулювання [3]. Головна мета діяльності, зазначена у проекті, – забезпечення та захист законних прав та інтересів замовників – виглядала надто декларативно. Однак і цей проект 31 березня 2009 року не отримав необхідної підтримки і був знятий з розгляду.

На цій же сесії вносився ще один аналогічний проект, а саме за №6288 від 12 квітня 2010 року народними депутатами В. Малишевим, В. Мойсиком, В. Олійником, І. Плехим, І. Савченком та іншими, який навіть був рекомендований до прийняття у першому читанні, однак 22 травня 2012 року було відхилено і знято з розгляду. Цей проект також визначав приватну детективну діяльність винятково як вид підприємницької діяльності, що є недостатнім. Не вказувались її особливості, ознаки, які відрізняють її від інших видів підприємницької діяльності, що нівелювало саму необхідність прийняття спеціального закону.

Шоста спроба законодавчого регулювання була зроблена в грудні 2012 року народним депутатом Швецем Віктором Дмитровичем, який вніс на розгляд Верховної Ради України проект Закону України №1093 «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». Одна ця спроба не була успішною через низку обставин. Запропоноване законодавче врегулювання порядку створення юридичних осіб, що мають здійснювати приватну детективну діяльність, була піддана критиці правових експертів, зокрема, з боку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, яким цей проект Закону визнано таким, що потребує доопрацювання, зокрема узгодження з вимогами Цивільного кодексу України. Було визнано сумнівним обмеження конкретних замовників детективних (розшукових) послуг, зокрема, учасниками процесу «по цивільних і господарських справах» або сторонами кримінального провадження з боку захисту. Вказувалось, що особа може звернутись до детектива ще до початку процесу у певній цивільній або господарській справі.

Не виглядала доцільною і заборона на звернення до приватного детектива, наприклад, потерпілого. З іншого боку, надання приватним детективам права на пошук, збирання

та фіксацію відомостей в кримінальному провадженні на договірній основі потребувало узгодження з Кримінальним процесуальним кодексом України з огляду на те, що доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК порядку від сторін кримінального провадження та потерпілого, а фіксування кримінального провадження здійснюється у спеціально встановлених формах [4]. Цей проект, зрештою, 15 травня 2014 року не отримав необхідної підтримки Верховної Ради України.

28 грудня 2015 року народними депутатами М.П. Паламарчуком, А.А. Кожем'якіним, О.П. Продан, А.А. Тетеруком та іншими на розгляд Верховної Ради України поданий новий проект Закону України №3726 «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». 19 квітня 2016 року цей проект був прийнятий у першому читанні. На сьогодні він підготовлений до другого читання і пройшов попередню експертизу як у Головному науково-експертному, так і Головному юридичному управління Апарату Верховної Ради, підтриманий профільними комітетами Верховної Ради. Загалом цей проект більш досконалий і більш успішний, аніж попередні численні проекти. Його успішність обумовлена, окрім власних якісних характеристик та набуттям більшого досвіду нормопроєктування у цій сфері розробниками, ще й кращим усвідомленням законодавцями і суспільством загалом потреби у законодавчому визнанні й урегулюванні приватної детективної діяльності. Варто зазначити, що чимало пропозицій до другого читання цього проекту було висловлено науковцями Університету економіки та права «КРОК».

Тим не менше, існує чимало проблем узгодження положень цього проекту Закону з вимогами статті 8 Європейської конвенції з прав людини в частині поваги до особистого і сімейного життя, житла і таємниці листування, відповідних положень статей 30 – 32 Конституції України, конституційної заборони втручання в особисте і сімейне життя особи, заборони збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу.

Потребує такого узгодження з конституційним режимом інформації про особисте та сімейне життя особи з правами і повноваженнями приватних детективів, закріплених у статті 11 проекту 3726, а саме: збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, на договірній основі зі сторонами судового процесу; з'ясування біографічних та інших даних, що характеризують особу, стосовно окремих громадян (за їх письмової згоди) при укладенні ними трудових та інших договорів із замовником (клієнтом) приватних детективних (розшукових) послуг (зайняття в нього відповідної вакантної посади), виявлення їхніх ділових зв'язків, у тому

числі з конкурентами клієнта в регіонах і за кордоном; пошук, збирання та фіксація відомостей у кримінальному провадженні на договірній основі зі стороною кримінального провадження; пошук і збір даних, які можуть бути приводом або підставою для звернення замовником приватних детективних (розшукових) послуг до правоохоронних органів або до суду, з метою захисту законних прав та інтересів такого замовника.

Згідно з вимогами статті 21 Закону України «Про інформацію» конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [5].

Крім того, заборона на поширення конфіденційної інформації без згоди особи, якої вона стосується, міститься також і у Законі України «Про захист персональних даних» (стаття 14) та Законі України «Про доступ до публічної інформації».

Конституційний Суд України в аспекті тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України визначив, що інформація про особисте та сімейне життя особи є конфіденційною; збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (див. результативну частину Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012 у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України) [6].

Отже, для законного здійснення приватної детективної діяльності чинне законодавство України залишає досить обмежений простір, як правильно зазначено у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України від 29 січня 2016 року [7].

У цьому зв'язку слід погодитись з висновком О.Ю. Чередниченка про те, що в нашій країні заборонена не детективна діяльність взагалі, а її елементи. Наприклад, порушення таємниці листування, телефонних розмов та іншої кореспонденції, яка передається засобами зв'язку або через комп'ютер. З іншого боку, діяльність приватних детективів в Україні є незаконною навіть у тих випадках, коли вона стосується таких невинних речей, як перевірка подружньої вірності або інформації, зазначеної в автобіографії [8]. Для досягнення цієї мети суб'єкти приватної

детективної (розшукової) діяльності надають приватні детективні послуги із застосуванням засобів та методів, що не заборонені чинним законодавством України.

Також цілком обґрунтовано звертається увага на те, що доказова сила інформації, яка одержана приватними детективами, може бути знівельована вимогою закону на отримання письмової або усної згоди на збирання або зберігання такої інформації, оскільки доведення у суді факту, що особа надала усний дозвіл, є досить проблематичним і що таке формулювання може призвести до зловживань приватними детективами своїми повноваженнями [9]. Попри відсутність подібних повноважень і нинішню неврегульованість статусу детективних агентств і приватних детективів детективні агентства на сьогодні абсолютно відкрито пропонують такого роду послуги, як послуги зі збирання та пошуку інформації про фізичних осіб та майно, проведення приватних розслідувань, куди входять: збір інформації про фізичних осіб (реєстрація, паспортні та податкові дані, доходи, транспорт, майно, виїзди за кордон і інше); збір біографічних та інших даних, що характеризують особу [10].

У пункті 6 статті 11 проекту передбачено право приватних детективів на пошук, збирання та фіксацію відомостей у кримінальному провадженні на договірній основі з стороною кримінального провадження. Однак на сьогодні відповідно до статті 222 Кримінально-процесуального кодексу України відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим. У необхідних випадках слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом. Таким чином, ці положення необхідно узгодити між собою. Не випадково при підготовці до другого читання вказане положення проекту було виключене [11].

Законодавче врегулювання приватної детективної діяльності на засадах суворого дотримання конституційних прав і свобод людини та громадянина сприятиме розширенню послуг, що надаються громадянам з питань розшуку зниклого майна, виявлення фактів порушень прав інтелектуальної власності, насамперед незаконного використання товарних знаків, а також рівною мірою надання більш значної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності у вивченні фінансового стану позичальників, визначення спроможності реального виконання фінансових зобов'язань, запобіганню ухиленню від сплати заборгованості, а тим самим сприятиме зміцненню засад верховенства права в нашій країні.

Висновки. Враховуючи вимоги Європейської конвенції з прав людини, норми Конституції України щодо дотримання конституційних прав і свобод людини та громадянина в сфері недоторканності житла, гарантування таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, заборони збирання, зберігання, використання та поширення інформації про особу без її згоди, мають бути уточнені окремі положення проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», а сама приватна детективна діяльність має здійснюватися у суворій відповідності з принципом верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Більш детально про проблеми правового урегулювання приватної детективної діяльності див.: Швед І.Я. Досвід діяльності охоронних структур (на прикладі України, Росії, США, Китаю та окремих країн ЄС) // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011, №2. – С. 74-82. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvlduvs/2011_2/11shiyaokye.pdf. Соломяна А. Детективна діяльність: особливості запобіжного впливу на злочинність // Кримінально-правові дослідження, 2016. – С.120–123. Електронний ресурс. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4888/Solomjana%20A.V.%20Detektivna%20d%20%D1%96jal'n%D1%96st'.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Мотуз М. Тенденції розвитку приватної детективної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://law.knu.ua/images/abook_file/conf2011_kpp_motuz.pdf. Бугайчук К. Л. Інститут приватних детективів за кордоном: порівняльно-правовий аналіз / К. Л. Бугайчук // Право і безпека. – 2016. – №1 (60). – С. 7-13. І.І. Плохой. Приватна детективна діяльність: чи буде вона? / І.І. Плохой [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/11082/%CF>. Чередниченко О. Ю. Проблемні питання детективної (розшукової) діяльності в Україні, історія розвитку, світовий досвід, ринок приватної детективної (розшукової) діяльності. [Електронний ресурс] / А.О. Чередниченко, О.Ю. Чередниченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 45. – 2014. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
2. Див. висновки Головного науково-експертного і юридичного управління: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=17748
3. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31814
4. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45071
5. Відомості Верховної Ради України.- 1992. – № 48. – Ст. 650.
6. <http://www.ccu.gov.ua/docs/641>.
7. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580.
8. <http://www.viche.info/journal/2885/>
9. Див., напр.: <http://ukr.detective-ua.com/detektivni-poslugi-na-teritori%D1%97-ukra%D1%97ni/>.
10. Див. порівняльну таблицю до другого читання: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580

Геперидзе Давид
*академик Национальной академии
наук Абхазии и Академии
юридических наук Грузии,
доктор права, профессор,
декан факультета бизнеса, права
и социальных наук «Нового Вуза»,
Грузия*

Рекомендации по принятию проекта Закона Грузии «О частной детективной и охранной деятельности в Грузии», внесенного в парламент Грузии от 2002 года

В тезисах представлены рекомендации по принятию Проекта Закона Грузии «О частной детективной и охранной деятельности в Грузии» (далее – Закон). Проведен в целях дальнейшего совершенствования законодательства Грузии в сфере частной охранной и детективной деятельности.

Актуальность. Результаты исследования позволят сделать обоснованный вывод о том, что развитие законодательства в указанных сферах обязательно. Для этого необходимо разработать и принять законы, регламентирующие частную охранную и частную детективную деятельность.

Задачи исследования:

- выявление систематизирующих конституционных основ государственного регулирования охранно-детективной деятельности и разработка правовых средств, обеспечивающих реализацию верховенства Конституции в законодательстве о частной детективной и охранной деятельности;

- исследование критерия оптимального соотношения публично-правовых и частноправовых начал в государственном регулировании частной детективной и охранной деятельности;

- предметная и функциональная дифференциация частной детективной, охранной деятельности и правоохранительной деятельности;

- исследование правоспособности субъектов частной детективной и охранной деятельности как правового средства государственного регулирования, включая специальную правоспособность индивидуальных предпринимателей и организаций в охранно-детективной сфере, правоспособность иностранных граждан, лиц с двойным гражданством и лиц, постоянно проживающих в Грузии.

Основной текст. Проведенный анализ законодательства позволил выявить в нем следующие недостатки.

1. Анализ действующего законодательства свидетельствует об отсутствии оснований для правового регулирования в нормативном правовом акте частной детективной и охранной деятельности Грузии.

Частная сыскная и частная охранная деятельности представляют собой два отдельных, самостоятельных вида деятельности. Между этими видами деятельности практически нет ничего общего, что давало бы основание регулировать их в одном законе. Сыскная и охранная деятельности различны по своему содержанию, характеру, оказываемым услугам, правовому статусу субъектов, осуществляющих эти виды деятельности. Различна и их правовая природа. Охранная деятельность в основном нацелена на обеспечение сохранности имущества юридических и физических лиц, защиту жизни и здоровья охраняемых граждан, в то время как сыскная – представляет собой разновидность юридической, розыскной деятельности, а ее содержанием является сбор сведений в рамках оказываемых сыскных услуг. Различны и субъекты, осуществляющие указанные виды деятельности, их полномочия, профессиональная подготовка работников.

Наличие общего закона создаст серьезные трудности и в правоприменительной практике. Поэтому в настоящее время назрела объективная необходимость в разработке отдельных законов о частной охранной деятельности и частной детективной деятельности Грузии. Указанная работа не должна сводиться к механическому формальному разделению закона. Результатом ее должны быть новые, как по форме, так и по содержанию, законодательные акты.

2. Названия проекта закона.

Требованию точности к любому термину закона должно отвечать, прежде всего, его название. Анализ названия проекта закона свидетельствует о том, что оно не отвечает данному требованию.

Название проекта закона (словосочетание «охранной и детективной деятельности») ведет к недопустимому отождествлению двух самостоятельных видов деятельности – частной охранной деятельности и частной детективной деятельности. Буквальное его понимание означает, что он регулирует один вид деятельности именуемый «частная охранная и детективная деятельность». На самом деле это два самостоятельных вида деятельности, что подтверждается, в том числе, и названием самого Закона.

В обязательном порядке в проекте закона должны быть указаны **цели частной детективной и охранной деятельности, согласованные с действующими нормами гражданского законодательства.**

Таковыми целями являются защита законных прав и интересов своих клиентов. В соответствии с Конституцией Грузии и законами защита прав и законных интересов

возлагается на соответствующие государственные органы, которые наделены для этого определенными правами. Частная охранная и частная детективная деятельности являются разновидностями предпринимательской деятельности, поэтому и цели этих видов деятельности должны определяться, прежде всего, с учетом норм гражданского законодательства.

В соответствии с положениями ГК предпринимательская деятельность осуществляется в целях извлечения прибыли от пользования имуществом, продажи товаров, выполнения работ или оказания услуг.

Учитывая особенности, присущие частной охранной и частной детективной деятельности, они должны найти отражение в понятии указанных видов деятельности. В связи с этим для частной охранной деятельности такими целями являются: извлечение прибыли и обеспечение состояния защищенности охраняемых объектов, жизни и здоровья граждан; для частной детективной деятельности – извлечение прибыли и обеспечение прав и законных интересов заказчиков детективных услуг.

3. В проекте закона должны быть указаны следующие обязательные положения и регуляции:

1. Право органов внутренних дел на согласование и разработку типовых программ профессионального обучения для работы в качестве частных детективов, частных охранников и типовых дополнительных профессиональных программ для руководителей частных охранных организаций.

2. Обязанность составления акта о выполнении работ по окончанию детективных и охранных услуг, не противоречащих нормам гражданского законодательства Грузии.

3. Распространение на частную охранную деятельность правил применения специальных средств, установленных законодательством Грузии для органов внутренних дел, согласованных с законом «О полиции Грузии».

4. Четко должно быть определено понятие содержания контроля в сфере охраны и сыска, наличия необоснованных запретов, существенно ограничивающих частную охранную деятельность.

5. Запрет для работников частной охранной организации на совмещение охранной деятельности с государственной службой либо с выборной оплачиваемой должностью в общественных объединениях.

6. Ограничения, связанные с использованием физической силы, специальных средств и огнестрельного оружия при оказании услуги по защите жизни и здоровья граждан.

7. Проект закона должен регламентировать порядок применения охранниками неогнестрельного служебного

и гражданского оружия, используемого в частной охранной деятельности.

8. Проект Закона должен предусматривать возможности добровольного страхования рисков частной охранной и детективной деятельности.

9. В проекте Закона должны быть определены статьи, определяющие права частного детектива и частного охранника. А также конкретные случаи применения частным охранником физической силы, видов детективных услуг, востребованных практикой.

10. Наличие норм, положений и терминов, позволяющих их толковать однозначно.

Язык закона – важный фактор проведения в жизнь государственной воли. Он должен не только придавать закону смысловую общедоступность, но и гармонизировать его содержание. Языковые конструкции, применяемые в законе, должны придавать изложению логичность, последовательность, связанность, системность. Основное требование к нему состоит в том, что текст закона должен быть ясен и понятен каждому. Нечеткое изложение норм влечет их непонимание или двоякое понимание.

Выводы

В настоящее время в Грузии идет процесс становления комплексного межотраслевого правового института частной детективной и охранной деятельности. Формирование его сдерживается несовершенством законодательной базы, не обеспечивающей достаточную полноту и согласованность механизмов регулирования этой сферы.

Практика показывает, что охранно-детективная деятельность не может основываться исключительно на рыночных механизмах саморегулирования. Опережающее развитие частного права, в сравнении с публичным, влечет деформацию правовой системы, включая нормативное регулирование детективной и охранной деятельности, снижает организующее влияние государства. В связи с этим необходим поиск путей совершенствования государственного регулирования детективной и охранной деятельности, обеспечения в нем оптимального соотношения гражданско-правового и публично-правового начал. Системность государственного регулирования может быть обеспечена путем реализации верховенства Конституции в законодательстве о частной детективной и охранной деятельности.

Balykin Ivan

*Ph.D. in history, associate professor,
acting deputy head of the Chamber
of the History and Theory
of State and Law «KROK» University*

Normative-legal basis of private detective (investigation) activity in Ukraine

*These theses is devoted to the selection and review the
regulatory bases of the private detective (search) activity
in Ukraine.*

Relevance. Institute of private detective activity is reflected in almost all EU countries, and democratically developed countries of the world. Legalization of the institutions in Ukraine will eliminate the effective monopoly of the state law enforcement system.

The main text. Private detective is a person who performs investigation and provides private (individual) detective services. Private investigator, though called a detective, not a government employee, so his legal situation is somewhat different: it is a kind of freelancer, who carries out entrepreneurial activity at his/her own risk. On the one hand, gives the private detective some freedom of action, but, on the other hand, – private detective does not endowed with the mandatory powers, which do have his/her colleagues from the state and municipal structures. Often, private detectives (investigators) work in cooperation with law enforcement agencies.

The General view is that private detectives do, private investigation, particularly tracing missing persons, investigations in the domestic sphere, as well as some types of economic investigations.

The activities of detectives is romanticized by the same genre of literature and cinema, in which the identity of a detective in most cases is the main figure of the narrative. In these works the main character usually attributed to the qualities that distinguish him/her among colleagues.

The image of the detective who investigates the crime is very popular in the culture. There are a huge number of literary works and film on the subject. Many of the characters in such works have become extremely popular in mass culture (the image of Sherlock Holmes, the Commissioner Maigret, Hercule Poirot) [1].

Eugène François Vidocq, who founded a “private police” to protect businesses from economic crime, established the first private detective Agency in its modern sense in France in 1834.

In the 1850s, Allan Pinkerton met Chicago attorney Edward Rucker in a local Masonic Hall and formed the North-Western Police Agency, later known as the Pinkerton Agency [2, p. 202].

Private detective (investigation) activities have been legalized in many developed countries (France, UK, Canada, Belgium, Spain, Austria, Latvia, Luxembourg, Denmark, USA, Switzerland, etc.).

In Ukraine, the law does not prohibit private detective activity, but does not regulate it.

Currently, indirectly and partially the following normative-legal acts regulate the private detective activity the provisions of the Constitution of Ukraine (edited from 30.09.2016) [3], The law of Ukraine “On operational-investigative activities” [4], “On the national police” [5], “On Prevention of Corruption” [6].

A number of issues governing the contractual obligations contained in the provisions of the Civil Code of Ukraine (edited from 02.11.2016) [7], defining the concepts and terms of the contract, the order of its conclusion, modification and termination, as well as by certain types of contractual obligations, including the procedure for concluding and termination of provision of services. Possible occurrence of responsibility in the field of private detective activity in violation of administrative and criminal legislation contained in the provisions of the Criminal Code of Ukraine [8] and the Code of Ukraine on Administrative Offences [9].

Resolution of the Council of Ministers of Ukraine from 27.02.1991 №49 “On approval of rules of application of special means at protection of a public order” [10], The order of Ministry of Internal Affairs of Ukraine of Ukraine №626 from 21.08.1998 “On approval of the Instruction about the order of production, acquisition, storage, accounting, transportation and use of fire, pneumatic, cold and idler arms, devices of national production for shooting of the cartridges equipped with rubber or similar characteristics with throwing shells of nonlethal action, and cartridges, and also ammunition to the weapon, the basic parts of weapons and explosive materials” [11], Order of the Ministry of health of Ukraine from 20.10.1999 №252 “On approval of the issuance of the medical certificate for receipt of permission (license) for object of the permit system” [12], the Order of the State Committee of Ukraine for technical regulation and consumer policy from 11.10.2010 №457 “On approval and cancellation of national qualifiers” regulate the receipt, storage and use of special means and weapons, as well as determine the place of private detective activity in the market of services in Ukraine.

We can say that the search functions for a long time was completely monopolized by law enforcement agencies of the state.

Ukrainian association of private detectives – an organization created in May 2012 to protect the interests of private investigators and detective agencies [13]. Including, with the assistance of this organization on 28 December 2015 the Verkhovna Rada of Ukraine registered the draft law of Ukraine “On private detective (investigation) activities” [14].

On April 19, 2016 for adoption of the regulation in the first reading voted 231 MP. Because of significant number of comments, it was sent for revision to the Committee of legislative support of law enforcement of the Verkhovna Rada of Ukraine [15].

The conclusions. Therefore, as we can see, there is a gradual formation, establishment and development of private detective (investigation) activity in national legislation.

References

1. Перри, Э. Герои / Э. Перри // Английский детектив. Лучшее / Под ред. Э. Перри. – Х.-Белгород : Книжный Клуб «Клуб семейного досуга», 2012. – 816 p.;
2. Horan J. The Pinkerton Story / James David Horan., 1951. – 36 p.;
3. Конституції України (редакція від 30.09.2016 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. – Title screen;
4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (редакція від 05.01.2017 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>. – Title screen;
5. Закон України «Про Національну поліцію» (редакція від 01.01.2017 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. – Title screen;
6. Закон України «Про запобігання корупції» (редакція від 05.01.2017 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>. – Title screen;
7. Цивільний кодекс України (редакція від 02.11.2016 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Title screen;
8. Кримінальний кодекс України (редакція від 05.01.2017 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Title screen;
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення (редакція від 05.01.2017 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Title screen;
10. Постанова РМУ від 27.02.1991 р. №49 «Про затвердження правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку» (редакція від 25.09.2014 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/49-91-п>. – Title screen;
11. Наказ МВС України №626 від 21.08.1998 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» (редакція від 16.02.2016 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>. – Title screen;

12. Наказ МОЗ України від 20.10.1999 р. №252 «Про затвердження Порядку видачі медичної довідки для отримання дозволу (ліцензії) на об'єкт дозвільної системи» (редакція від 17.05.2013 р.) // [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0768-99>. – Title screen;
13. Всеукраїнська асоціація приватних детективів // [Electronic resource]. – Access mode: <http://aupd.com.ua>. – Title screen;
14. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» // [Electronic resource]. – Access mode: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580. – Title screen;
15. Комітет Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності // [Electronic resource]. – Access mode: <http://komzakonpr.rada.gov.ua>. – Title screen.

Баликіна-Галанець Л.І.
*к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Можлива роль суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності в охороні громадського порядку і забезпеченні громадської безпеки в Україні

У тезах розглядаються правові основи участі суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності в охороні громадського порядку і забезпеченні громадської безпеки, їх роль в недержавній системі забезпечення безпеки і боротьби зі злочинністю.

Актуальність. Визнання, дотримання й захист прав і свобод людини та громадянина є основними обов'язками держави. Мабуть, беручи до уваги в основному тільки ці конституційні положення, в нашому суспільстві склалася усталена думка, що боротьба з порушеннями правопорядку є долею винятково правоохоронних та інших органів влади. Однак стан громадського порядку та громадської безпеки у будь-якій державі багато в чому залежить від того, наскільки всі громадяни проявляють активність в боротьбі з правопорушеннями. Протидія злочинності буває ефективною лише в тому випадку, коли в якості його суб'єктів виступають в єдності державні і недержавні структури. Характер таких структур і їх внесок у боротьбу зі злочинністю різний у різних державах і в різні історичні періоди. Осмислення правового статусу громадян і їх об'єднань, що беруть участь в охороні громадського порядку, в нових економічних, соціальних і правових реаліях носить гостро актуальний характер.

Основний текст. У складній в Україні недержавній системі забезпечення безпеки та боротьби зі злочинністю приватні детективні підприємства відіграють все більш активну роль, перш за все як суб'єкт профілактичної діяльності. Водночас, приватна детективна (розшукова) діяльність наразі неузаконена. В Україні не прийнятий закон, який би закріплював статус приватних детективних (розшукових) підприємств та їх повноважень. Нещодавно був прийнятий у першому читанні Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність від 28 грудня 2016 року. [1] Потреба у прийнятті зазначеного закону є актуальною в умовах сьогодення, так як недержавна система забезпечення безпеки для ефективної роботи має включати приватні детективні підприємства, їх об'єднання, недержавні освітні

та консультативні установи по підготовці співробітників для роботи в подібних структурах, недержавні аналітичні центри, інформаційні служби, дослідницькі організації.

«Приватна детективна (розшукова) діяльність – дозволена органами Національної поліції України незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені Законом України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» [1, ст. 1].

Ця діяльність спрямована на захист законних прав та інтересів громадян та організацій, в чому проявляється її схожість з правоохоронною діяльністю. Відмінність же полягає в тому, що приватна детективна (розшукова) діяльність є підприємницькою і здійснюється не в силу встановлених законом обов'язків, а на комерційній основі і є платною. Відповідно, послугами приватних детективних агентств можуть скористатися лише ті фізичні та юридичні особи, які в змозі оплатити ці послуги.

Здійснення цієї діяльності допускається лише при отриманні в установленому законом порядку від органів Національної поліції України свідоцтва про право на заняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю. [1, ст. 7] На осіб, які здійснюють приватну охоронну детективну (розшукову) діяльність, статус працівників правоохоронних органів не поширюється.

Вищезазначеним проектом закону передбачено види приватних детективних послуг, а саме: «збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, на договірній основі із сторонами судового процесу; вивчення ринку, пошук і збір інформації із відкритих джерел з метою підготовки ділових переговорів клієнта, з'ясування фінансової платоспроможності, майнового стану та благонадійності потенційних ділових партнерів; з'ясування біографічних та інших даних, що характеризують особу, стосовно окремих громадян (за їх письмової згоди) при укладенні ними трудових та інших договорів із замовником (клієнтом) приватних детективних (розшукових) послуг (зайняття в нього відповідної вакантної посади), виявлення їхніх ділових зв'язків, у тому числі із конкурентами клієнта в регіонах і за кордоном; пошук осіб, місцезнаходження яких невідоме, з'ясування причин і обставин зникнення, можливостей і умов їх повернення, розшук осіб, які втратили родинні та дружні зв'язки; розшук зниклого (втраченого або викраденого) майна, предметів та тварин; пошук, збирання та фіксація відомостей в кримінальному провадженні на договірній основі з стороною кримінального провадження; реалізація

заходів по відтворенню втраченої (зниклої) інформації з питань законних прав та інтересів клієнтів; пошук і збір даних, які можуть бути приводом або підставою для звернення замовником приватних детективних (розшукових) послуг до правоохоронних органів або до суду з метою захисту законних прав та інтересів такого замовника; виявлення фактів незаконного (несанкціонованого) збирання з метою використання відомостей, що становлять комерційну таємницю замовника або її розголошення, а також фактів незаконного (несанкціонованого) збирання стосовно фізичних осіб конфіденційної інформації; пошук, виявлення та фіксація фактів незаконного використання прав інтелектуальної власності, що належать клієнту, а також випадків недобросовісної конкуренції; пошук боржників та осіб, які ухиляються від виконання своїх договірних обов'язків, вирішення в порядку, встановленому законодавством України, питань щодо повернення боргів та виконання договірних обов'язків; забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом (комерційної, промислової, професійної таємниці) замовника приватних детективних (розшукових) послуг» [1, ст. 11].

Висновки

Таким чином, на думку автора приватні детективні (розшукові) структури можуть доповнити роботу правоохоронних органів в охороні громадського порядку і забезпеченні громадської безпеки за наступними напрямками: надання інформації про злочини, які вчинені та підготовлені, сприяння у затриманні осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів, а також у розшуку безвісти зниклих осіб, втраченого майна та грошових коштів; сприяння при проведенні оперативних і слідчих заходів (забезпечення збереження слідів злочину, виявлення очевидців, участь в якості понятих і т.д.); допомога в ситуаціях надзвичайного характеру (допоміжних сил для оточення і т.д.); участь у проведенні профілактичних заходів (лекції для населення, дитячі та юнацькі школи, секції, послуги з правового консультування громадян і т.д.).

Список використаних джерел

1. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність № 3726 від 28 грудня 2016 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580.

Бокий Ю.І.
Директор ІІП «БЕСТ-ОХОРОНА»

Поняття та перспективи розвитку детективних послуг в Україні

У доповіді розглянуто питання становлення приватної детективної діяльності та детективних послуг, а також аргументовано необхідність їх закріплення у законодавстві України.

Актуальність. Здійснення приватної детективної діяльності та надання детективних послуг комерційними структурами досі не отримали в Україні законодавчого закріплення. Інститут приватної детективної діяльності сьогодні є предметом уваги науковців та фахівців у галузі надання правоохоронних послуг. Починаючи з 2000 року законодавцем було розроблено, зареєстровано та подано на голосування декілька законопроектів, регламентуючих порядок організації та здійснення приватної розшукової діяльності в нашій державі, більшість з яких не отримали необхідної кількості голосів у парламенті. Винятком є хіба що останній проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», зареєстрований у Верховній Раді України 28 грудня 2015 року під № 3726 (далі – Законопроект), за який у першому читанні віддали свої голоси 233 народні депутати.

Основний текст. Сьогодні йде процес становлення комплексного міжгалузевого правового інституту приватної детективної діяльності.

На початку 1990-х років минулого століття бурхливий розвиток бізнесу вимагав відповідного, дієвого та ефективного захисту. Це призвело до появи приватних детективно-охоронних підприємств.

Приватна охорона перетворилася на неодмінний атрибут ринкової економіки, який свідчить, з одного боку, про втрату монополії держави в галузі правоохоронної діяльності, а з іншого – про формування абсолютно нової моделі правоохоронної діяльності, що будується на принципах рівності державних і недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності та їх взаємодії.

Аналізуючи сучасний стан надання детективних послуг в Україні, дослідниками зазначається, що де-юре приватної детективної діяльності в Україні не існує, тоді як де-факто ціла армія цілком професійних сищиків проводить чисельні розслідування на замовлення своїх клієнтів. За лічені дні детективні агентства обіцяють знайти зниклу людину, викрити якусь аферу, встановити факт шлюбної зради і навіть допомогти під час розслідування

карних справ. Проте з юридичної точки зору вони діють поза межами правового поля [1].

Сучасні українські енциклопедичні видання визначають детектива (англ. *detective* – сищик) як агента таємного розшуку, сищика [2, с. 94]. У Великому енциклопедичному юридичному словнику додається, що посада детектива існує в багатьох країнах Західної Європи та Америки, і в деяких з них детектив виконує також функції слідчого [3, с. 180]. Зміст указаних визначень дає змогу зазначити, що детектив сприймається як особа, яка має відношення передусім до правоохоронної системи. Водночас, приватна детективна діяльність відрізняється від правоохоронної діяльності, здійснюваної державними органами, за такими ознаками:

1) приватна детективна діяльність здійснюється на договірній основі й розрахована на отримання прибутку;

2) приватна детективна діяльність базується на договірних відносинах, де чітко визначені межі й час виникнення та припинення цих відносин;

3) особи, які здійснюють приватну детективну діяльність, не наділені повноваженнями посадових осіб правоохоронних органів і в разі порушення своїх обов'язків несуть відповідальність в іншому порядку, ніж посадові особи державних правоохоронних органів;

4) приватна детективна діяльність носить переважно превентивний характер. Компетенція цих структур закінчується (переходить до державних органів) у разі скоєння злочинних дій стосовно клієнта [3, с. 77].

У нашій державі немає законів, які б регламентували детективну діяльність. Однак послуги, що мають «детективні» ознаки, все ж таки надаються окремими особами та організаціями.

Перші спроби законодавчого врегулювання детективної діяльності можна віднести до початку XXI ст., коли народним депутатом Ю. Кармазіним було запропоновано проект Закону України «Про приватну детективну діяльність» за № 5237 від 05 квітня 2000 року. Згодом було зроблено ще декілька законопроектів, але спроби прийняття їх у парламенті виявилися невдалими.

Як вказувалося вище, останній проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 28 грудня 2015 року під № 3726 (далі – Законопроект) виявився найбільш наближеним до прийняття та впровадження в життя.

Відповідно до ч. 2 ст. 1 Законопроекту *приватна детективна діяльність* являє собою дозволена органами Національної поліції України незалежну професійну діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх

законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом [5].

Законопроектом також передбачено, що приватна детективна діяльність в Україні здійснюється приватними детективними підприємствами, що має підтверджуватись свідоцтвами про право на заняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю та дозволами на реєстрацію приватних детективних підприємств, об'єднань приватних детективних підприємств та їх філій.

У ст. 11 Законопроекту наведено перелік приватних детективних послуг, які дозволяється надавати суб'єктам приватної детективної діяльності, зокрема:

1) збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, на договірній основі із сторонами судового процесу;

2) вивчення ринку, пошук і збір інформації із відкритих джерел з метою підготовки ділових переговорів клієнта, з'ясування фінансової платоспроможності, майнового стану та благонадійності потенційних ділових партнерів;

3) з'ясування біографічних та інших даних, що характеризують особу, стосовно окремих громадян (за їх письмової згоди) при укладенні ними трудових та інших договорів із замовником (клієнтом) приватних детективних (розшукових) послуг (зайняття в нього відповідної вакантної посади), виявлення їхніх ділових зв'язків, у тому числі із конкурентами клієнта в регіонах і за кордоном;

4) пошук осіб, місцезнаходження яких невідоме, з'ясування причин і обставин зникнення, можливостей і умов їх повернення, розшук осіб, які втратили родинні та дружні зв'язки;

5) розшук зниклого (втраченого або викраденого) майна, предметів та тварин;

6) пошук, збирання та фіксація відомостей в кримінальному провадженні на договірній основі з стороною кримінального провадження;

7) реалізація заходів по відтворенню втраченої (зниклої) інформації з питань законних прав та інтересів клієнтів;

8) пошук і збір даних, які можуть бути приводом або підставою для звернення замовником приватних детективних (розшукових) послуг до правоохоронних органів або до суду, з метою захисту законних прав та інтересів такого замовника;

9) виявлення фактів незаконного (несанкціонованого) збирання з метою використання відомостей, що становлять комерційну таємницю замовника або її розголошення, а також фактів незаконного (несанкціонованого) збирання стосовно фізичних осіб конфіденційної інформації;

10) пошук, виявлення та фіксація фактів незаконного

використання прав інтелектуальної власності, що належать клієнту, а також випадків недобросовісної конкуренції;

11) пошук боржників та осіб, які ухиляються від виконання своїх договірних обов'язків, вирішення в порядку, встановленому законодавством України, питань щодо повернення боргів та виконання договірних обов'язків;

12) забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом (комерційної, промислової, професійної таємниці) замовника приватних детективних (розшукових) послуг.

Суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності можуть надавати й інші детективні послуги, якщо вони не суперечать вимогам чинного законодавства України.

В Україні сьогодні узаконені приватні нотаріуси, приватні адвокати, приватні юридичні контори, врешті – приватні охоронні фірми, які здійснюють охорону фізичних осіб, рухомого й нерухомого майна, і при цьому приватної детективної діяльності досі не існує. Водночас, за неофіційними даними, у всіх регіонах нашої країни працює кілька тисяч приватних детективів і приватних детективних агенств.

В усіх цивілізованих країнах світу приватна детективну діяльність давно вже міцно закріпилася на ринку комерційних послуг та є досить популярною серед населення цих країн. Приватні детективні бюро є практично в усіх країнах Європи, а також у США, Канаді та Японії.

Таким чином, становлення в Україні приватної детективної діяльності є незворотнім процесом. Натомість штучне і тривале стримування легалізації детективної діяльності завдає непоправної шкоди не тільки вже існуючим суб'єктам приватної детективної діяльності та охочим займатися таким видом підприємництва, а й інтересам громадян, які потребують подібних послуг, а також державним інтересам та іміджу України на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Ковальський В. Приватний детектив. – [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.imzak.org.ua/articles/article/id/2136>
2. Юридична енциклопедія: в 6-и т. – Т. 2 – К.: Укр. енциклопедія, 1998. – 634 с.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Юрид. думка, 2007. – 992 с.
4. Солнишкова О. В. Співвідношення приватної охоронної та детективної та правоохоронної діяльності // Журнал російського права. – 2001. – № 9. – С. 17–20.
5. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: Проект Закону України № 3726 від 28 грудня 2015 року [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580

Василькевич Я.І.

*к.ю.н., доцент,
керівник Секретаріату КС України*

Гриценко В.В.

*к.ю.н., доцент,
позаштатний консультант
Комітету ВР України з питань
законодавчого забезпечення
правоохоронної діяльності*

Гене́за та перспективи діяльності інституту приватних детективів в Україні

*У матеріалах тезисно викладено зародження, стан,
тенденції та перспективи законодавчого врегулювання
в Україні приватної детективної діяльності.*

Актуальність даної теми обумовлюється високим попитом серед населення та суб'єктів підприємницької діяльності у наданні послуг приватно-детективної діяльності.

В Україні законодавство не забороняє приватну детективну (розшукову) діяльність, водночас, належним чином її не регулює, про що йдеться в різного роду наукових виданнях. Водночас, за оцінками експертів, на території країни працює декілька тисяч приватних детективів та детективних агентств, тому прийняття проекту Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» є необхідним кроком для закріплення правового статусу приватних детективів, які на сьогодні здійснюють свою діяльність.

Результати аналізу проблеми законодавчого врегулювання детективної діяльності сягнув терміну 15 років. Автор одного із перших проектів Закону України «Про приватну детективну діяльність N 5237 від 05 квітня 2000 р. – народний депутат Ю.Кармазін, останнього проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» N3726 від 28 грудня 2015 р. автори: М.П.Паламарчук, А.А.Кожем'якін, О.О.Продан, А.А.Тетерук. За п'ятнадцять років «прогрес» очевидний, адже проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» пройшов тільки у першому читанні та чекає подальшої процедури його прийняття.

Проаналізувавши значну частину публікацій та надавши до Комітету ВР з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності пропозиції до проекту Закону України, на наш погляд, сформувався основні дві групи прихильників щодо різних підходів його функцій призна-

чення та сутності, що не сприяє своєчасному прийняттю Закону в цілому.

Перша група прихильників розглядає приватну детективну (розшукову) діяльність як різновид комерційної діяльності та зауважує, що його прийняття не відіграє важливої ролі в роботі приватних детективів посилаючись на КВЕД-2010 та код:80.30 (класифікатор видів діяльності), який дозволяє здійснювати приватну детективну діяльність.

Одразу зауважимо, що основне призначення кодів КВЕД – визначити та кодувати основні та другорядні види економічної діяльності юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Код виду діяльності не створює прав чи обов'язків для підприємств і організацій, не спричиняє жодних правових наслідків. У застосуванні нормативних актів чи контрактів код виду діяльності – це припущення, а не доказ.

Друга група прихильників наполягає наповнювати зміст проекту Закону через призму приватної детективної діяльності, яка б доповнювала собою правоохоронну діяльність, відіграючи роль важливої складової системи державної безпеки.

На нашу думку, не слід нехтувати тезою доктора юридичних наук, професора Університету економіки та права «КРОК» Француза А.Й., який у своєму виступі на Міжнародній науково-практичній конференції, що проходила 02.03.2017р. в зазначеному університеті, припускає, що існує певна група впливових олігархічних осіб, зацікавлених у блокуванні прийняття Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», адже функціонування приватних детективів, детективних агентств та їх об'єднань, у разі його дієвості, суттєво підвищує відповідальність державної правоохоронної системи за своєчасне та високопрофесійне реагування потреб громадян і суспільства, звільняє правоохоронців від необхідності виконання багатьох незначних та невластивих їм функцій, сприяє загальному оздоровленню криміногенної ситуації.

Вважаємо за доцільне визначити в проекті Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» головним пріоритетом наступне – оптимальне використання функцій приватних детективів повинно бути направлено виключно на захист конституційних прав та свободи громадян, економічних інтересів юридичних осіб. Саме така діяльність має бути на меті у приватній детективній роботі в Україні.

Враховуючи результати аналізу пропозицій, які надходять з різних джерел щодо проекту Закону, міжнародний досвід, у тому числі ЄС, у сфері законодавчого регулювання детективної діяльності та аналіз практики приватної

детективної та охоронної діяльності Російської Федерації (Закон РФ «О частной детективной и охранной деятельности в Российской Федерации» N 2487-1 от 11.03.1992 г.), з урахуванням міжнародної правової практики, максимальній відповідності у прагненні до боротьби з корупційною складовою в органах державної влади та суспільстві, вважаємо також за доцільне врегулювання та контроль приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні покласти на Міністерство юстиції України.

Водночас, з метою більш дієвого впливу на прискорення прийняття проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову діяльність)», на наш погляд, доцільно на базі «Університету економіки та права «КРОК» створити координаційний орган, до складу якого мають ввійти представники державних органів, галузеві експерти та представники комерційних підприємств, які проводять нелегалізовану приватну детективну діяльність. Аргумент? Навчальним закладом започатковано (впродовж двох років) набір та підготовку за спеціальними навчальними програмами зі спеціальності «Приватна детективна діяльність» відповідних фахівців. На високому науковому рівні 02.03.2017 року вперше в Україні проведена Міжнародна науково-практична конференція «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика», підготовлені три магістерські роботи, зареєстровані наукові дослідження на рівні кандидатських та докторських дисертацій, наявність професійного ядра науковців та практиків із правоохоронної системи.

Зазначений орган безумовно консолідував би всіх зацікавлених фізичних і юридичних осіб для вироблення єдиного погляду на приватну детективну діяльність, узгодження спірних питань, розробку рекомендацій з важливих проблем державної політики у сфері детективної діяльності, розгляду заяв, претензій та скарг суб'єктів приватної детективної діяльності на рішення владних державних структур.

Таким чином, очевидно, що зародження, формування, становлення та функціонування в Україні приватної детективної діяльності є процес незворотній, а для її правового врегулювання необхідна лише консолідація та професійна наполегливість усіх зацікавлених осіб.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про приватну детективну діяльність» N 5237 від 05 квітня 2000 р. (автор – народний депутат Ю.Кармазін) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18)

2. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» N3726 від 28 грудня 2015 р. (автори: народні депутати

М.П.Паламарчук, А.А.Кожем'якін, О.О.Продан, А.А.Тетерук) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // zakon 4. rada.gov.ua / laws / show /1556-1](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-1)

3. Ковальський В.Приватний детектив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imzak.org.ua/articles/article/id/2136>

4. О частной детективной и охранной деятельности в Российской Федерации: Закон РФ от 11.03.1992 № 2487-1. Ведомости Съезда народных депутатов Российской Федерации и Верховного Совета Российской Федерации. – 1992. – № 17. – Ст. 888.

5. Литвиненко В.І. Зарубіжний досвід здійснення приватної детективної діяльності та його адаптація в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sd-vp.info/2016/zarubiniy-dosvid-zdijsnennya-privatnoyi-detektivnoyi-diyalnosti-ta-jogo-adaptatsiya-v-ukrayini/>

Горлова В.Ю.
*к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

До питання необхідності впровадження інституту детективної діяльності в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку

Ідея приватної детективної діяльності не нова, і якщо взяти для прикладу Західну Європу, то саме там було створене вперше в світі детективне агентство Жана Франсуа Відока у Франції (1833), також і досі відомим своїм брендом «приватне око» залишається чиказьке «Національне детективне агентство Пинкертон» (1850). Втім, незважаючи на вікові традиції існування діяльності приватних детективів, ще й досі ні у Франції, ні в Німеччині чи у Великобританії не існує спеціальних законів, які б регулювали їх діяльність.

Світовий ринок професіональних послуг приватних детективів з кожним роком набуває поширення майже в усіх розвинутих країнах, величезна кількість потужних детективних агенств є членами різноманітних міжнародних організацій приватних детективів, таких як: Міжнародна асоціація приватних детективів (WAD World Association of Detectives), що заснована у 1925 році; Асоціація сертифікованих фахівців з розслідування розкрадань (ACFE Association of Certified Fraud Examiners), що заснована у 1988 році; Федерація детективів та працівників служби безпеки (SBS Society for Baltic Security); Міжнародне агентство з розслідувань (PIA International Investigation Agency); Асоціація британських слідчих (Association of British Investigators); Центр з навчання детективному бізнесу при Федеральному союзі німецьких детективів (ZAD Zentralstelle für die Ausbildung im Detektivgewerbe) тощо.

На території сучасної України, звісно, нелегально діляли детективні контори, про що можна стверджувати з намірів МВС СРСР у 1922 році «проштотхнути» два законопроекти про приватну детективну діяльність. Та якщо у радянські часи приватна діяльність взагалі як така не вкладалась у рамки пануючої ідеології і не могла мати шансу на втілення, то в сучасній Україні ще з 2005 року триває обговорення Верховною Радою України законопроекту «Про приватну детективну діяльність», що сигналізує про намагання влади узаконити вже реально існуючі в країні відносини, які лаконічно вкладаються в рамки чин-

ного Класифікатора видів економічної діяльності як «проведення розслідувань» (код 80.30) [1].

В Україні на сьогодні набирає обертів детективна діяльність у рамках зареєстрованої 29 травня 2012 року Всеукраїнської асоціації приватних детективів [2], до складу якої входить майже п'ятдесят підприємств, що надають послуги у сфері детективної діяльності. Окрім того, займається детективною діяльністю велика кількість детективних агенцій, зареєстрованих як бюро журналістських розслідувань та охоронні фірми. Також свої власні, не зареєстровані в жодному реєстрі, детективні фірми мають діючі банки, потужні бізнес-структури та олігархи. А конкуренцію складають всім цим «фірмам» так звані детективи-фрилансери, що не обтяжують себе ані офіційною реєстрацією, ані членством у будь-яких організаціях. Таке зростання популярності приватних детективів пов'язують, насамперед, зі зниженням довіри населення до правоохоронців.

Незважаючи на зарубіжний досвід, для України вбачається все ж таки необхідним прийняття закону, який би врегулював наявні відносини, що майже неконтрольовані. Так, в проекті Закону України про приватну (детективну) розшукову діяльність [3] пропонується запровадити реєстрацію приватних детективних агентств, визначити порядок видачі дозволів на право здійснювати відповідну діяльність, що повинно підвищити якість їх діяльності, встановити відповідальність детективів та сприяти виключенню шахрайських дій з їх боку. Не зрозумілою залишається позиція законодавця з приводу надання права на видачу та анулювання свідоцтв органами Національної поліції України на право на заняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю. Вбачається неправильним таке перекладання повноважень на поліцію, оскільки на практиці між детективами та правоохоронцями не повинно бути ані проявів підлеглості, ані хворобливої конкуренції. Також, відповідно до ч. 2 ст. 14 Проекту Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність, суб'єкти приватної детективної діяльності мають право надавати правоохоронним органам допомогу щодо попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, переслідування осіб, які їх скоїли, розшуку зниклих осіб, охорони громадського порядку та інші не заборонені законодавством України послуги, у тому числі на договірній основі. При цьому взаємодія приватного детектива з правоохоронними органами не повинна порушувати його зобов'язань за договором про надання послуг з детективної (розшукової) діяльності. З даного положення виходить, що фактично держава в особі її посадових осіб буде залучати до розслідування приватних детективів у тих випадках, коли правоохоронні органи самі не в змозі

виконати покладені на них обов'язки. Постає питання, чи будуть «закриватись очі» правоохоронцями у випадках, коли для досягнення мети розслідування буде «не зовсім законним»?

Окрім того, вбачається за необхідне впровадження Етичного кодексу приватного детектива, в рамках якого повинні висвітлюватись принципи незалежності детектива від стороннього впливу, питання його честі та гідності, поваги до колег та громадян, а також дотримання інтересів клієнта та професійної таємниці, пріоритету об'єктивної істини та достовірності інформації у власній діяльності. Наприклад, Етичний кодекс приватних детективів існує в Іспанії, в якому закріплюються обов'язки приватних детективів у відносинах із колегами, клієнтами, органами правосуддя, слідства, розкриваються зміст «професійної таємниці» приватного детектива, правила та принципи її дотримання, а також правила реклами своєї професійної діяльності [4]. Кодексу етики приватних детективів в Польщі надають особливу соціальну роль, підкреслюючи винятковість статусу приватного детектива та необхідність дотримання ним підвищеного рівня етичної поведінки в його професійній діяльності [5]. Щодо необхідності дотримання кодексу етики приватними детективами наголошується майже у всіх країнах, де практикується детективна діяльність. Вбачається правильним встановлення санкцій у випадках порушення етичного кодексу та впровадження заохочувальних заходів щодо його дотримання. На думку міжнародних спеціалістів, «наявність етичного кодексу приватних детективів буде завжди стримувати від незаконних дій, з якою би пропозицією вигоди до них не звертались», а також він буде «підтримувати рівень солідарної етичної поведінки, що має перевищувати вимоги, встановлені законом» [6].

Таким чином, світова приватна детективна діяльність розвивається вже давно й успішно, втім розвиток приватної детективної діяльності в Україні ще тільки починається. Особливої ваги набуває потреба у запровадженні іноземного досвіду розвинутих країн з його наступною адаптацією до національних правових, економічних, суспільних реалій та з урахуванням перспектив подальшого розвитку в даній галузі.

Список використаних джерел

1. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 [Електронний ресурс] // Державна фіскальна служба України : [сайт]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/pereliki-/128651.html>
2. Всеукраїнська асоціація приватних детективів (свідоцтво ГРСУ № 3772 від 29.05.2012).
3. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність

4. Código Deontológico [Электронный ресурс] // Asociación Profesional de Detectives Privados de España : [сайт]. – Режим доступа: <http://www.apdpe.es/codigo-deontologico>.

5. Marcin Berent Etyka zawodu detektywa w kontekście standardu minimalnego Internationale Kommission der Detektiv-Verbände // Marcin Berent, W. J. Modrakowski – Warszawa «Krytyka Prawa», tom 8, nr - 2016 - s. 18.

6. Kevin Macnish. Why a Code of Ethics Is a Private Investigator's Best Friend [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://pursuitmag.com/why-a-code-of-ethics-is-private-investigators-best-friend/>

Двірська О.В.
*старший викладач кафедри
державно-правових дисциплін, аспірант,
Університет економіки та права «КРОК»*

До питання запровадження навчальної дисципліни «Медичне право» для студентів вищих юридичних навчальних закладів при підготовці приватних детективів

Досліджується практика викладання медичного права у зарубіжних юридичних вишах та доцільності запровадження даної дисципліни для студентів вищих юридичних навчальних закладів в Україні.

Актуальність. У цивілізованому світі приватна детективна діяльність для забезпечення громадянами захисту своїх законних прав та інтересів, у тому числі і в сфері охорони здоров'я, використовується давно.

Потреба в юристах, які спеціалізуються в питаннях правової регламентації медичної діяльності, невпинно зростає. Тож постає питання про введення в навчальний процес юридичних ВНЗ при підготовці приватних детективів – окремої дисципліни під назвою «Медичне право».

Основний текст. Останніми роками процес запровадження навчальної дисципліни «Медичне право» значно активізувався. Відомо, що сьогодні медичне право викладається як в Україні, так і в інших державах світу, зокрема: Національному університеті «Києво-Могилянська Академія», Київському університеті права НАН України, Академії адвокатури України, Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, Університеті економіки та права «КРОК», Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця, закладах післядипломної медичної освіти (НМАПО імені П.Л. Шупика), Львівському національному медичному університеті ім. Данила Галицького, Російському університеті дружби народів, Національному дослідницькому університеті «Вища школа економіки» (філіал у Санкт-Петербурзі), Омському державному університеті ім. Ф.М. Достоєвського, Медичній академії ім. І.М. Сеченова, Російському державному медичному університеті, Університеті ім. М. Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща), Католицькому університеті в Любліні ім. Іоанна-Павла II (Польща) та ін.

Не зайвим буде зазначити, що навчальна дисципліна «Медичне право» викладається в усіх найбільш відомих навчальних закладах Європи та США при підготовці правників та медиків.

У цьому зв'язку видається цікавим і корисним досвід деяких зарубіжних навчальних закладів щодо викладання медичного права.

На юридичному факультеті Кембриджського університету для одержання ступеня бакалавра викладається предмет «Медичне право». Опис курсу включає: основні принципи медичної допомоги і взаємовідносини лікар-пацієнт; доступ до медичної допомоги по Британському та Європейському праву; медична недбалість, включаючи питання доказів і причин, а також умови реформ; регулювання репродуктивної діяльності; рішення щодо припинення життя.

У Школі права Королівського коледжу Лондона, яка обіймає п'яте місце у рейтингу Гардіан (The Guardian University Guide) серед кращих факультетів права університетів Великобританії при підготовці бакалаврів на другому і третьому роках навчання «Медичне право» включено до списку предметів за вибором студентів.

Окрім того, на 2010/2011 навчальний рік була передбачена спеціальна магістерська програма «Магістр у галузі медичного права» (LLM in Medical Law), яка включає 12 навчальних дисциплін. Королівський коледж Лондона має особливі ресурси у вивченні медичного права. В його структурі був створений перший такого роду у Великобританії «Центр медичного права та етики», який у тому числі здійснює кураторство щодо магістерської спеціалізації «Медичне право». В рамках цієї спеціалізації студенти-правники навчаються разом зі студентами-медиками, що створює широкий простір для розуміння того, як право відображається на сучасній медичній практиці.

Факультет права Оксфордського університету передбачає для підготовки ступенів бакалавр та магістр навчальну дисципліну «Медичне право та етика». Курс охоплює окремі питання правового, етичного і медичного характеру, що виникають у медичній практиці і дослідженнях. Вивчаються чотири основні галузі медичного права: навмисні делікти і клінічна необережність; репродуктивна медицина і право; донорство органів і трансплантація; проблеми закінчення життя.

У Школі права Единбурзького університету за магістерською програмою «Інновації, технології і право» читаються дисципліни з медичного права, зокрема курс «Медична юриспруденція».

У Юридичній школі Гарвардського університету читається досить широкий цикл дисциплін з правового регулювання охорони здоров'я, зокрема, «Право охорони здоров'я та регулювання», «Охорона громадського здоров'я», «Реформи у сфері охорони здоров'я: минуле, сучасне і майбутнє» тощо.

Школа права Стенфордського університету у програ-

му для бакалаврів включає низку дисциплін з медичного права: «Право біотехнологій і політика», «Федеральне регулювання охорони здоров'я», «Регулювання охорони здоров'я, фінанси і політика», «Право охорони здоров'я і політика», «Медико-правові проблеми в охороні здоров'я дітей». Зокрема, курс «Охорона здоров'я і політика» включає огляд американської системи охорони здоров'я та її правових і політичних проблем, розглядаються фінансова система охорони здоров'я, реформи, забезпечення якості медичної допомоги, включаючи медичні правопорушення. Цей курс відвідують як студенти-правники, так і студенти-медики [1].

На юридичному факультеті ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (другий рівень вищої освіти) за спеціальністю «Право», спеціалізації «Медичне та фармацевтичне право».

Навчання зорієнтоване на поглиблене опанування знань та розвиток креативних навичок їх застосування, необхідних для здійснення захисту прав людини в галузі охорони здоров'я, при наданні кваліфікованої правової допомоги пацієнтам, медичним і фармацевтичним працівникам, закладам охорони здоров'я, при юридичному супроводі господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, а також для участі в розробці законів та інших нормативно-правових актів у даній галузі.

Цикл навчальних дисциплін за вибором студентів, які викладаються, складається з 11 предметів, а саме: 1) медичне право; 2) фармацевтичне право; 3) судова медицина; 4) міжнародне медичне право; 5) особливості розгляду спорів у сфері охорони здоров'я; 6) правові та етичні проблеми здійснення біомедичної діяльності; 7) репродуктивне право, 8) актуальні проблеми екологічного права; 9) державний контроль у сфері підприємницької діяльності; 10) правове регулювання медичної діяльності; 11) юридична відповідальність за правопорушення у сфері медичної та фармацевтичної діяльності.

У 2015 році в Університеті економіки та права «КРОК» вперше в Україні було розпочато набір майбутніх приватних детективів. Випускники програми отримають дипломи за спеціальністю «Правознавство» (спеціалізація «Приватна детективна діяльність»). Але, на жаль, в навчальних планах підготовки приватних детективів не передбачено навчальної дисципліни «Медичне право».

Висновки. Отже, видається необхідним та своєчасним введення самостійної навчальної дисципліни під назвою «Медичне право» для студентів юридичних вищих навчальних закладів при підготовці приватних детективів. Метою такого кроку є надання майбутнім фахівцям необхідного рівня правових і медичних знань, які б дозволили

адекватно оцінювати правовідносини (між пацієнтами та їх родичами, представниками, медичним персоналом системи закладів охорони здоров'я, страховими організаціями і державою), що виникають у процесі здійснення медичними працівниками своїх професійних обов'язків. Окрім власне основного курсу «Медичне право», вітчизняна й зарубіжна медико-правова практика, а також міжнародно-правова діяльність у цій сфері надає надзвичайно широкі інформаційні можливості для розробки й впровадження у навчальний процес окремих спецкурсів, семінарів, практикумів.

Список використаних джерел

1. Болотіна Н.Б. Медичне право як навчальна дисципліна в Україні та зарубіжних країнах / Н. Б. Болотіна // Юридична наука. – 2012. – № 5. – С. 7-16. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2012_5_1

Доді Коріна
*к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Правовое регулирование частной детективной деятельности в Республике Молдова: анализ Закона «О частной детективной и охранной деятельности» 2003 г.

Рассмотрено ключевые моменты, касающиеся правовой деятельности частных детективов в контексте Закона Республики Молдова «О частной детективной и охранной деятельности».

Актуальность. Детективная деятельность направлена на защиту законных прав и интересов граждан и организаций, в чем проявляется ее сходство с правоохранительной деятельностью. Отличие же состоит в том, что частная детективная и охранный деятельность является предпринимательской. Она осуществляется не в силу установленной законом обязанности, а на коммерческой основе и является платной. Осуществление этой деятельности допускается лишь при получении в установленном законом порядке от органов внутренних дел лицензии на право заниматься частной охранной или детективной деятельностью и прохождении государственной регистрации. На лиц, осуществляющих частную охранную и детективную деятельность, статус работников правоохранительных органов не распространяется.

Основной текст. В Республике Молдова частные детективы действуют на основе Закона «О частной детективной и охранной деятельности» 2003 г.

Частная детективная деятельность основывается на принципах законности, гуманности, социальной справедливости, уважения прав и свобод личности и осуществляется при взаимодействии с органами публичной власти и общественными объединениями в целях обеспечения правопорядка.

Частная детективная деятельность осуществляется на основании лицензии, выданной после согласования с Министерством внутренних дел в установленном законодательством порядке.

Подготовка и повышение квалификации кадров для частной детективной деятельности осуществляются в специализированных учебных центрах, определяемых Правительством. Запрещается осуществление на территории Республики Молдова деятельности детективных

организаций иностранных государств. Детективным организациям иностранных государств, а также иностранным гражданам и лицам без гражданства запрещается: а) осуществлять детективную деятельность в качестве индивидуального предпринимателя; б) учреждать или быть соучредителями детективных организаций; в) иметь в своем подчинении частную детективную организацию (ст. 5). Частные детективы находятся под защитой государства, на них распространяется законодательство, охраняющее имущественные и неимущественные права граждан, участвующих в охране общественного порядка и борьбе с преступностью. Оказание сопротивления этим лицам, угроза в их отношении или применение к ним насилия, опасного для их жизни и здоровья, при исполнении ими своих обязанностей влекут административную или уголовную ответственность, предусмотренную законодательством.

Также запрещается необоснованное вмешательство в частную детективную деятельность, осуществляемую согласно закону, а также требование от лиц, ею занимающихся, сведений о частной жизни людей. Не является разглашением сведений о частной жизни их предоставление правоохранительным органам, действующим на законных основаниях в пределах своих полномочий.

Согласно ст. 6 Закона «О частной детективной и охранной деятельности» в целях осуществления частной детективной деятельности разрешается предоставление следующих услуг: а) сбор на договорной основе сведений, имеющих значение для защиты прав и законных интересов физических и юридических лиц; б) сбор доказательств по гражданским делам на договорной основе с участниками процесса; в) изучение рынка, сбор информации для деловых переговоров, выявление неплатежеспособных или ненадежных деловых партнеров; г) защита предприятий и фирм от промышленного шпионажа; д) сбор биографических или других сведений о лице, с которым заключается договор, с его письменного согласия; е) установление авторов или отправителей анонимных писем, распространителей порочащих сведений; ж) установление места нахождения пропавших лиц; з) поиск утраченного имущества; и) сбор сведений по уголовным делам на договорной основе с участниками процесса для оказания содействия правоохранительным органам.

Права и обязанности частных детективов

Права (ст. 7):

а) предоставлять на договорной основе в соответствии с законодательством сыскные услуги; б) получать в установленном порядке информацию и копии документов от физических и юридических лиц с их согласия; в) осматривать в случае необходимости с участием и с согласия соб-

ственника (его представителя) принадлежащие ему территорию, здание, помещения, имущество; d) запрашивать с согласия клиента по вопросам, требующим специальных знаний, заключение специалиста; e) выявлять причины и условия, способствующие совершению преступлений, и принимать в пределах своей компетенции меры по их устранению.

Обязанности (ст. 8):

a) соблюдать положения законодательства и условия договора; b) предоставлять в полном объеме предусмотренные в договоре услуги; c) возмещать ущерб, причиненный несоблюдением условий договора; d) привлекать к оказанию сыскных услуг только работников, прошедших соответствующую аттестацию; e) сохранять конфиденциальность информации, ставшей известной им в процессе деятельности, не использовать ее в своих целях и не передавать ее третьим лицам; f) незамедлительно сообщать правоохранительным органам об обнаруженных случаях совершения преступления, задерживать на месте преступления лиц, его совершивших, и без промедления передавать их компетентным органам; g) принимать неотложные меры по спасению людей, оказанию им помощи в защите имущества, которому угрожает опасность, и в других чрезвычайных ситуациях; h) предоставлять территориальному органу полиции статистические отчеты; i) своевременно уплачивать налоги и сборы, предусмотренные законодательством.

Министерство внутренних дел осуществляет контроль за частной детективной деятельностью. Организует взаимодействие с лицами, занимающимися детективной деятельностью, направленное на предупреждение, пресечение и раскрытие преступлений, преследование лиц, их совершивших, розыск пропавших лиц и охрану общественного порядка. Предоставляет, совместно с Лицензионной палатой, предложение по установлению лицензионных условий частной детективной деятельности и составление перечня дополнительных документов, установленных законом и представляемых заявителем для получения лицензии. Занимается разработкой типового положения частной детективной деятельности, также направляет руководителям частных детективных обязательных для исполнения предписаний об устранении выявленных недостатков (ст. 11).

Частной детективной деятельностью могут заниматься только граждане Республики Молдова, имеющие юридическое образование или специальную подготовку в данной области. Частный детектив может осуществлять деятельность в рамках организации или самостоятельно. Частные детективы могут в соответствии с законом объединяться в союзы, имеющие статус юридического лица (ст. 18).

Вправе получить лицензию и осуществлять частную детективную деятельность лицо, отвечающее следующим требованиям: а) достигло возраста 21 года; б) является гражданином Республики Молдова; в) имеет высшее юридическое образование или опыт работы не менее трех лет в органах публичной власти с полномочиями в области обороны, безопасности и общественного порядка; д) не состоит на учете у врача нарколога или психиатра; е) не осуждено окончательным судебным решением за совершение умышленного преступления; ф) обладает на праве собственности или на основе другого права пользования нежилым помещением, оснащенный сейфами для хранения реестров, рабочих документов, материалов, а также письменных, электронных или иного не запрещенного законом характера доказательств/улик, накопленных вследствие оказания услуг (ст. 18-1).

Частный детектив осуществляет свою деятельность в соответствии со ст 5-6 Закона. В ходе частной детективной деятельности допускаются устный опрос физических лиц, включая должностных (с их согласия), наведение справок, изучение предметов и документов (с письменного согласия их владельцев), внешний осмотр строений, помещений и других объектов с целью получения информации, необходимой для выполнения поручений, предусмотренных договором. При осуществлении частной детективной деятельности допускается использование средств связи, технических средств для фиксации информации (фото-, видео-, аудиоаппаратура), не причиняющих вреда здоровью человека и окружающей среде, при этом запрещается использование специальных технических средств, предназначенных для негласного получения информации. При выполнении поручений частный детектив обязан иметь при себе удостоверение.

Основаниями для приостановления действия или аннулирования лицензии являются: а) осуждение за совершение умышленного преступления; б) подтверждение в установленном законом порядке взятия обладателя лицензии на наркологический или психиатрический учет; в) несообщение правоохранительным органам ставших известными сведений и информации о готовящихся или совершенных преступлениях; д) осуществление действий, относящихся к специальной розыскной деятельности согласно законодательным и нормативным актам в данной области; е) представление частного детектива в качестве работника правоохранительных органов; ф) сбор сведений о политических, религиозных убеждениях людей, их частной или семейной жизни без специального письменного согласия таковых; г) подстрекательство к неправомерным действиям; з) осуществление действий, посягающих на права, свободы и законные интересы

физических лиц, включая должностных; i) совершение действий, посягающих на жизнь, здоровье, честь, достоинство и имущество физических лиц; j) фальсификация материалов или искусственное создание ситуаций в целях извлечения выгоды или введения клиента в заблуждение; k) разглашение собранной информации, использование таковой вопреки интересам клиента, в корыстных целях или в интересах третьих лиц; l) утрата гражданства Республики Молдова; m) оказание детективных услуг без заключения с клиентом письменного договора; n) предъявление обвинения до вынесения окончательного приговора (ст. 20).

Список использованных источников

1. Закон Республики Молдова «О частной детективной и охранной деятельности», N 283-XV от 4.07.2003 – Мониторул Официал ал Р.Молдова – N 200-203 от 19.09.2003 – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://sec4all.net/l_organ_1-1.html

Коваль А.М.
*к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Про легітимізацію в Україні приватної детективної (розшукової) діяльності

У тезах розглядається необхідність правового забезпечення шляхом прийняття профільного закону, який регламентує та легалізує приватну детективну (розшукову) діяльність в Україні.

Актуальність. Кардинальні зміни, які відбуваються у суспільному та державному житті нашої держави, пов'язані з політичною та економічною нестабільністю, виникнення нових форм власності, зростання числа нових суб'єктів господарської діяльності, інтенсивний розвиток підприємництва, що спричиняє розширення приватного сектору економіки зумовило попит на послуги охоронно-детективного характеру, причому залученням до цієї роботи представників не державного, а приватного сектору.

Основний текст. У період змін ціннісних пріоритетів в українському суспільстві та в ході реформування державних інституцій намітився процес обмеження втручання держави в життя громадянського суспільства, втрачають своє колишнє значення окремі громадські формування, як добровільні народні дружини, товариські суди тощо, у той же час виникають нові громадські інститути, як-то громадські та наглядові ради при державних інституціях, суттєво розширили свій вплив на формування суспільної думки засоби масової інформації. З'явилась потреба в розширенні певних видів суспільно необхідної діяльності.

Таким чином, значні зміни у суспільно-політичному житті та економічному розвитку України в ході побудови демократичної, правової, соціальної держави, потребували вдосконалення всіх суспільних відносин. Насамперед це стосується відносин, що регулюють забезпечення особистої безпеки громадян, тобто їх охорони та захисту, а також їх життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості, власності, як того передбачає Конституція України [1]. Вказані тенденції та інші явища зумовили поряд виникнення нових напрямів суспільної діяльності і виникнення такого її виду, як приватна детективна (розшукова) діяльність.

Сьогодні в національному законодавстві відсутнє легальне визначення «приватної детективної (розшукової) діяльності», а також не визначено, хто може здійснювати

цей вид діяльності. Таке становище дозволяє учасникам цивільного обігу по-різному підходити до трактування цієї юридичної категорії та переводити у «підвішений стан» становище суб'єктів, які в тій чи іншій мірі таку діяльність вчиняють. Однак слід зазначити, що це суперечить положенням відносно рівної міри захисту всіх форм власності.

Деякі види правоохоронної діяльності на даний час законодавець України легітимізував. Так, наприклад, «оперативну – розшукову діяльність» державних інституцій, давши їй поняття як система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [2].

Також на рівні Закону в нашій державі зафіксовано поняття «охоронна діяльність» як надання послуг з охорони власності та громадян, де об'єктом охорони є фізична особа та/або майно [3].

У Законі ж України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» законодавець таким чином визначив «адвокатську діяльність»: як незалежну професійну діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту [4].

Закон України про Державне бюро розслідувань зазначає: ця державна інституція є центральним органом виконавчої влади, що здійснює «правоохоронну діяльність» з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції [5].

У ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», де дається перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню в Україні, не зафіксовано такий вид господарської діяльності, як «приватна детективна (розшукова) діяльність», хоч «приватна охоронна діяльність» як вид господарської діяльності знайшов своє відображення в зазначеному Законі [6].

Отже, на сьогодні такий вид діяльності, як «приватна детективна (розшукова) діяльність», офіційно не визнаний, а тому й не знайшов поки що свого законодавчого врегулювання, хоча фактично приватною детективною (розшуковою) діяльністю давно й плідно займаються не тільки фізичні особи, а й юридичні.

Наприклад, у Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» зазначається, що, за неофіційними даними, зараз в усіх регіонах України працює декілька тисяч приватних детективів та приватних детективних агентств.

Слід звернути увагу на те, що в даний час в Україні також функціонують загальнодержавні об'єднання приват-

них детективів, якими є «Всеукраїнська асоціація приватних детективів», «Український детективний союз», Група детективних підприємств «Компанія приватних розслідувань» тощо [7].

19 квітня 2016 року Верховна Рада України прийняла за основу проект Закону України про приватну детективну (розшукову) діяльність (реєстр. № 3726), поданий народними депутатами України Паламарчуком М.П., Кожем'якіним А.А., Продан О.П., Тетеруком А.А. та іншими народними депутатами України, та запропонувала Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням зауважень і пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні [8].

Висновки. Прийняття проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (реєстр. № 3726) у першому читанні дозволить загалом: а) її легалізувати, тобто визнати приватну детективну (розшукову) діяльність, яка на сьогодні є де-факто, фактом де-юре та поставить її під контроль держави і під прокурорський нагляд; б) значно збільшить можливості громадян України та їх об'єднань у захисті своїх конституційних прав, свобод та законних інтересів; в) закладе законодавчу основу для створення нових робочих місць для громадян нашої держави; г) збільшить надходження до бюджету за рахунок сплати податків суб'єктами приватної детективної (розшукової) діяльності; д) дасть можливість підвищити відповідальність правоохоронних органів держави в питаннях реагування на потреби громадян та суспільства; ж) зумовить процес інтеграції приватного детективного підприємництва України в діяльність Всесвітньої асоціації детективів; з) підвищить імідж України як демократичної, правової, соціальної держави серед цивілізованих країн світу.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР, поточна редакція від 30 вересня 2016 року // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про оперативно-розшукову діяльність. Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 22. – Ст. 303.
3. Про охоронну діяльність. Закон України від 22.03.2012 року № 4616-VI // Відомості Верховної Ради України, 2013. – № 2. – Ст. 8.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 05.07.2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України, 2013. – № 27 – Ст. 282.
5. Про Державне бюро розслідування. Закон України від 12.11.2015 року № 794-VIII // Відомості Верховної Ради України, 2016. – № 6. – Ст.55.

6. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон України від 02.03.2015 року № 222-VIII // Відомості Верховної Рада України, 2015 р.– № 23. – Ст. 158.

7. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність»; Пропозиції до законопроекту № 3726 від 28.12.2015 року, розроблені ВГО «Всеукраїнська асоціація приватних детективів» та ГС «Український детективний союз», юридичним департаментом Групи детективних підприємств «Компанія приватних розслідувань», міжнародними експертами у галузі приватної детективної діяльності та українськими приватними детективами // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/webhp?hl=ru&tab=ww#q=%D0%BF%D1%80%D0%BE+%D0%BF>.

8. Про прийняття за основу проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», Постанова Верховна Рада України від 19.04.2016 року № 1112-VIII // Відомості Верховної Ради України, 2016.– № 19. – Ст. 223.

Козенюк В.А.
*д.ю.н., старший научный сотрудник,
профессор кафедры
государственно-правовых дисциплин,
Университет экономики и права «КРОК».*

Историко-методологические аспекты познания феномена частного сыска

Тезисы продолжают раскрытие взглядов автора на разрабатываемый им новый методологический подход в познании феномена тайной деятельности спецслужб. Автор показывает, что разведывательная культурология, которая является сутью нового взгляда на историю разведки и контрразведки, может оказаться продуктивной основой для разработки теоретических аспектов частной детективной деятельности.

Актуальность. Государственные и частные спецслужбы остро нуждаются в научных, адекватных современным условиям, теоретических разработках, определяющих стратегию и тактику их деятельности, принципы организации конспиративной работы, её институциональное содержание.

До настоящего времени разработка подобных теоретических основ остаётся прерогативой силовых ведомств, которым сложно даются фундаментальные исследования в этой сфере, что существенно сужает возможности прикладных изысканий и держит оперативную практику на «голодном пайке».

Настало время втянуть в эту работу свежие, весьма желательны – молодые, научные силы, способные генерировать оригинальные научные идеи и формировать новые научные знания, а главное – не испытывать робости перед рамками, поставленными ведомственной наукой силовых ведомств и её корифеями.

Для успешного старта и последующей эффективной деятельности этой молодёжи потребуются новые методологические ориентиры и нестандартный познавательный инструментарий. Развиваемая автором идея разведывательной культурологии, как раз и отвечает таким запросам.

Основной текст. 1. Опыт развития человеческой цивилизации свидетельствует о том, что любая социально значимая деятельность, охватывающая своим развитием более десятка поколений, в процессе своего поступательного движения аккумулирует собственную историю развития, и одновременно закладывает познавательные основы для её изучения. Владение этими основами важно как для развития теории этой деятельности или науки, так и

практики. Частная детективная деятельность в этом праве не является исключением.

- **Для науки** названные основы важны для выявления закономерностей развития такого специфического социального явления как частная сыскная практика с целью последующей разработки для потребностей повседневной работы научно корректных и актуальных моделей организации и тактики детективной деятельности.

- **Практика**, в данном случае это частная детективная деятельность, заинтересована во внедрении высокоэффективных форм и методов сыскной деятельности, которые базируются на её научных началах, что в значительной степени гарантирует от неоправданной траты сил и средств субъекта частного сыска на всех его уровнях.

2. На первый взгляд ситуация и алгоритм действий не кажутся особо сложными. Вначале надо разобраться с историей возникновения и развития частного сыска, а затем проследить как теория, т.е. та же наука, реагировала на этот специфический феномен государства и общества. Сделаем и мы несколько шагов в этом направлении.

- **Итак, история явления.** Известная поисковая система «Google» выдаст, в зависимости от содержания запроса, около полумиллиона источников сведений об истории частного сыска. Заметим, что не все они одинаково информативны, поэтому целесообразно остановиться на общепризнанных фактах, которые особо не оспариваются, а если и оспариваются, то разброс мнений при этом не критичен для целей настоящего выступления.

- Следует отметить, что в большом массиве литературы об истоках частной детективной деятельности чётко выделяются два подхода. **Часть авторов [1]** эти истоки строго связывает с возникновением в мировой системе частных детективных агентств, **другие авторы [2, 3]** предпочитают частный сыск «растворять» в сыскной работе вообще, не выделяя её частнопредпринимательский вектор развития.

Интересно, что и те, и другие очень редко поднимаются до теоретических обобщений практики сыскного дела в своих исторических обзорах.

3. В результате у первых частный сыск зарождается в середине XIX столетия, а вторые – ведут отсчёт его истории от глубокой древности. При всей кажущейся парадоксальности для целей настоящего выступления представляют интерес оба подхода без определения заранее установленного приоритета между ними. Теперь чуть подробнее о каждом из названных подходов.

- **Первый подход.** Чаще всего возникновение частных детективных агентств связывают с бывшим начальником Парижской полиции Эженом Видоком, который в 1834 году основал свою частную полицию [4]. Стоит обратить внимание, что созданию частной полиции способствовал

промышленный подъём во Франции, который создал благоприятные условия для коммерческого мошенничества.

Заметный вклад в развитие изучаемого явления внесли США, где частные сыскные фирмы возникли в тот период, когда официальные органы полиции находились в стадии формирования, равно как и система федеральной полиции в целом. Первое частное агентство было открыто в США в 1850 году (Аллан Пинкертон), к концу века подобных организаций было около 30, а к концу двадцатых годов следующего столетия – около 1000! Расцвет частного сыска в Америке связан с окончанием Второй мировой войны и широким размахом промышленного шпионажа.

Подробнее об этих исторических личностях будет упомянуто в последующих тезисах.

- **Второй подход.** Его обозначим предельно обще. Разведывательная, контрразведывательная, сыскная, оперативная, оперативно-розыскная деятельность во многом, по мнению автора, имеют общую природу и развивались из единого начала. Именно это обстоятельство объясняет парадокс, обозначенный автором выше, как одинаковая привлекательность внешне диаметрально противоположных взглядов на сыскное дело.

4. Есть основания полагать, что общность природы различных форм сыска обусловлена пока слабо разработанным и познанным социальным явлением, которое автор этих строк определяет в своих работах как **феномен разведывательной культуры**. [5] Именно этот феномен видится продуктивным направлением познания сущности частного сыска. Кстати, сейчас готовится к печати второе издание монографии автора «Феномен разведывательной деятельности». У кого возник интерес к этой идее, может обратиться к первому изданию книги.

5. О перспективах нового методологического подхода свидетельствует то обстоятельство, что именно в рамках разведывательной культуры без антагонистических противоречий, и даже довольно комфортно, могут существовать:

- **индийский брахман Чанакья** (известен также под именами Каутилья, Винугупта, Ватсьяяна), который за хитрость и тонкий политический ум часто называется достойным предшественником Макиавелли, труды которого увидят свет лишь 1800 лет спустя после работ Чанакья. Считается, что брахман является автором книги «Наука политики», в которой впервые в мире сформулированы основные принципы деятельности спецслужб, в основе тайной сыскной работы которых лежит разведывательная деятельность.

Для решения различных военно-политических задач Чанакья окружил себя лазутчиками, что дало некоторым авторам считать данную практику первым детективным

агентством. При этом они ссылаются на упомянутую книгу, первые разделы которой весьма показательны: «Назначение и применение тайных агентов», «Привлечение людей, склонных к предательству», «Наблюдение за предательски настроенными» [6].

- **англичанин Джонатан Уайльд**, который начинал с арестанта в долговой тюрьме, где обзавёлся криминальными связями и организовал с их помощью довольно прибыльную афёру: скупал краденые вещи, при условии сообщения ему адресов потерпевших. Затем под видом успешного сыщика он возвращал владельцам похищенные вещи за вознаграждение, обычно равное половине стоимости товара [7]. Если преступники отказывались сообщать адреса своих жертв, Уайльд доносил за вознаграждение о них в полицию. Некоторыми авторами он упоминается в числе первых частных сыщиков.

- **француз Эжен Видок**, который из профессиональных преступников перешёл в профессиональные сыщики, причём в обеих сферах добивался значимых результатов.

Авантюрист по складу характера, не лишённый актёрского дарования, которое широко использовал для воровства и мошенничества, он многократно бежал из тюрем и, наконец, был приговорён к каторжным работам. На каторге он обрастает криминальными связями, которые помогали ему в заточении, но стали серьёзным препятствием в последующие годы, когда Видок решил заняться торговлей и порвать с прошлой жизнью, которая, в свою очередь, не спешила его отпускать. Прежние сокамерники грозили сдать Видока властям, если он откажется продолжать с ними преступную деятельность.

Видок предпринял тогда отчаянный шаг. Авантюрист обратился в полицию с предложением использовать его богатый криминальный опыт и знание уголовного мира в обмен за избавление от угрозы ареста за его прежние преступления. В определённой степени Видоку повезло. Париж той поры задыхался от гнёта преступного мира, и полицейские власти пошли ему навстречу, решая в первую очередь, конечно, свои проблемы.

Вначале власти провели комбинацию по зашифровке Видока, его сначала арестовали, а затем «признали», что авантюристу с помощью сообщников в который раз удалось успешно бежать из тюрьмы. Видок обосновался в парижских трущобах и приступил к поиску соратников-однодумцев. При этом он руководствовался принципом, что победить преступника может только преступник.

С большим трудом вначале он подобрал 4-х единомышленников, потом постепенно их стало 12, позже на Видока работало уже 20 бывших заключённых, которым регулярно выплачивалось жалование из секретных фондов полиции. Дисциплина в группе Видока была чрезвычайно

строгая и, кроме того, его сотрудники работали с известной самоотдачей, памятуя о том, что ошибка в их работе почти наверняка приведет к смерти. Именно это во многом позволило группе из 12 сыщиков-уголовников в течение года арестовать более 800 грабителей, убийц, воров и мошенников. Ими были разгромлены притоны, куда не рисковали входить судьи и полицейские.

20 лет проработала организация Видока, став ядром французской криминальной полиции «Сюртэ». Были разоблачены около 20000 преступников, более 400 отправлены на гильотину. Постепенно криминальный фон парижской столицы смягчался, властям уже сложно было объяснять, почему весь штат уголовной полиции столицы состоит из бывших уголовников, и в 1833 году Видок был вынужден оставить службу в полиции.

В отставке бывший полицейский быстро пришёл к новой продуктивной идее, и в 1834 году Видок, как уже упоминалось, учредил «Бюро расследований в интересах торговли», по сути частную полицию или детективное агентство. Абонементная плата за его услуги составила поначалу 200 франков в год. «Подписывайтесь на наши услуги, – призывал Видок, – и вы никогда не станете жертвой аферистов и прочих мошенников. Мы вовремя предупредим вас об опасности и позаботимся, чтобы поймать вашего обманщика».

Понятно, что вместе с Видоком в частную полицию перешли разработанные при его участии и хорошо зарекомендовавшие себя методы борьбы с преступным миром, среди которых наиболее эффективными были:

- агентурное проникновение сотрудников в тюремные камеры, притоны,
- маскировка (вывод из разработки) путем инсценировки арестов и побегов, похорон,
- перевоплощение в требуемый криминальный образ,
- создание оперативных учётов (архивов) путём систематизации примет преступников, их привычек, методов преступлений,
- формирование и развитие профессиональных умений – зрительной памяти, приёмов перевоплощения, приёмов общения с преступной средой.

Интересно, что даже когда преступникам стала ясна истинная роль Видока, как полицейского, он продолжал регулярно появляться в тюрьмах для напоминания лиц и примет, содержащихся там преступников.

- **американец Аллан Пинкертон** – социальная противоположность Э. Видока. Выходец из семьи полицейского, бывший шериф, он образовал в 1850 году «Национальное детективное агентство Пинкертона», в условиях неспешного становления полицейской системы в США. Первый состав агентства насчитывал с Пинкертоном 10 сыщиков,

которые имели хороший физический и интеллектуальный потенциал для розыска и ареста преступников. К примеру, самое сильное полицейское управление в Чикаго имело на тот момент 11 работников, из которых далеко не все подходили для борьбы с преступным миром.

Раскрутке, по современной терминологии, агентства Пинкертона способствовал случай, когда, работая по ликвидации фальшивомонетчиков, Аллан раскрыл заговор против американского президента Линкольна. В пользу продуктивности обозначенной ранее идеи разведывательной культуры говорит тот факт, что в годы гражданской войны в Америке Агентство Пинкертона выступало в роли разведывательной службы Северных штатов.

Ценный оперативный опыт агентство Пинкертона приобрело, работая после гражданской войны на территории Западных штатов США, которые вполне справедливо называли «Дикий Запад», ибо там десятилетиями господствовал закон сильного и того, кто стреляет первым. Были шерифы, занимавшие свои должности только потому, что под прикрытием закона убийство для них было более безопасным делом. Для железнодорожных компаний, находившихся под постоянной угрозой ограбления, Агентство Пинкертона было единственной надеждой на защиту от разбоя.

Интересно, что Видок и Пинкертона были выходцами из разных социальных слоёв, у них изначально были противоположные взгляды на потребность в правопорядке, но методы борьбы с преступными кланами и шайками у них были схожими. Оба сыскных агентства во главу угла ставили проникновение, по сути, агентурное, своих сотрудников в сотнях различных облиций в преступную среду, отодвигая на периферию своего внимания разовые услуги доносчиков из преступного мира.

О профессиональном мастерстве Агентства на 16-м году его существования можно судить по эффективной ликвидации главаря банды Рино, которая совершила первое на Западе Америки нападение на поезд. В разработку банды под видом бармена был введён сотрудник Агентства Пинкертона. Через некоторое время он вступил в успешный контакт с членами банды, расположил к себе главаря, заманил его на железнодорожную станцию, куда спецпоездом нагрянул Аллан Пинкертона с несколькими сотрудниками, которые внезапно захватили главаря, и поезд с арестованным покинул станцию прежде, чем остальные бандиты смогли оценить потерю своего вожака.

В этой операции, похоже, впервые в истории частного сыска был использован фотоаппарат, которым снабдили бармена. Установив с главарём доверительные отношения, агент сфотографировал его с братом и затем тайно отослал фотографию Пинкертоному, который, кстати, первым создал

Альбом розыска преступников. Ещё один розыскной альбом им был создан по скаковым лошадям, чтобы пресекать мошенничество на ипподромах. Пинкертон заложил основу самой большой в мире специальной картотеки воров, занимавшихся кражами ювелирных изделий, и их укрывателей.

Наверняка указанный выше перечень авторитетных лиц в истории, как частного, так и государственного, сыска можно продолжить [8]. Но вместе с тем и приведённого выше вполне достаточно для иллюстрации идеи автора о разведывательной культуре.

6. Интересно, что в Российской империи, а затем и в Советском Союзе, профессия частного сыщика оказалась не в почёте. В царской России существовало немало частных сыскных агентств, но действовали они на полуполюгальной основе. Попытка в 1910 году узаконить эту профессию полностью провалилась.

Правда, в советское время органы МВД попытались в 1922 году представить Закон о создании частного сыска и частной охраны. Но инициатива не получила одобрения со стороны партийных органов. Второй всплеск активности в этом вопросе приходится на 80-е годы прошлого столетия и связан он с развитием в СССР кооперативного движения, когда стали быстро появляться биржи, акционерные общества, крупные коммерческие компании.

Интересно отметить, что уголовное преследование за предпринимательство было отменено только в декабре 1991 года. По некоторым данным в этот период 85% коммерческих предприятий были под контролем организованной преступности, оставшиеся 15% либо сами занимались охранной деятельностью, либо находились под протекцией правоохранительных органов.

Говорить, по понятным причинам, в этот период о становлении какого-либо теоретического осмысления частно-предпринимательских аспектов детективной работы не приходится. Вскоре бандитская монополия стала отступать под натиском чиновной номенклатуры в охранной сфере.

7. Легализация частной собственности, растущая самостоятельность организаций, предприятий и учреждений, признание естественных прав и свобод граждан, курс на открытость гражданского общества обострили происходившие негативные процессы и сделали приоритетным стремление общества к правовой защите с использованием собственных сил и ресурсов.

Спрос породил предложение: начал формироваться рынок охранных услуг западного образца. Однако если на начальном этапе его развитие происходило стихийно и охранные структуры юридически находились как бы «вне закона» по провозглашённому принципу «разрешено все, что не запрещено Законом».

Первые частные охранные агентства формировались задолго до распада СССР под вывеской сыскных бюро. В 1989 году в стране было более 80-ти кооперативов, связанных с охранными услугами. Через год в стране было зарегистрировано более 60 частных детективных структур.

Пополнялись эти кооперативы и структуры за счёт отставников различных спецслужб, надеявшихся оперативно войти в новую для них бизнес-схему со своим информационным багажом и накопленными связями. Однако предпринимательская сфера оказалась весьма специфической, накопленная информация бывших силовиков быстро устаревала, связи не всегда должным образом срабатывали, клиенты-предприниматели ещё не были готовы адекватно платить за информацию и профессиональные советы в сфере безопасности фирмы.

В такой ситуации оказался особо востребован охранный бизнес с его направлениями физической и технической защиты предприятия.

Понятно, что в таких условиях разработка теоретических основ частного сыска или детективной деятельности не могла стать приоритетным приложением сил и средств.

8. За четверть века после распада СССР ситуация в теоретическом поле мало изменилась; как можно предположить, из динамики её развития, мало она изменится и в ближайшие годы. Но если не начать эту работу сегодня, то вряд ли детективная частная практика в обозримом будущем получит надёжные научные, адекватные сегодняшнему времени, рекомендации по стратегии, организации и тактике своей деятельности.

9. Одним из перспективных путей в этом направлении является принятие в качестве руководства к действию культурологической парадигмы разведывательной деятельности. Вкратце её суть можно пояснить следующим образом. Она предлагает рассматривать в качестве единого целого различные фрагменты тайной деятельности как государственных, так и негосударственных специальных органов, изначально созданных для тайного решения социально значимых для государства, общества и личности, задач.

Единая, по сути, природа разведывательной, контрразведывательной, оперативно-розыскной, детективной деятельности позволит разрабатывать её теоретические аспекты вне ведомственного влияния государственных спецслужб и с привлечением более широкого круга специалистов.

В первую очередь требуют теоретического осмысления институт агентурного проникновения, с выделением специфики его пределов для частного сыска, институт разведывательного опроса и выведывания, институт конспирации, с выделением особенностей частного сыска. Разработ-

ка теории в этом направлении наверняка подскажет пути адаптации информационного права к нуждам негосударственной детективной деятельности.

Выводы. Признание разведывательной, в широком смысле этого понятия, деятельности элементами национальной и мировой культуры, побудит, а отчасти и заставит, причастных к этой сфере субъектов тайной борьбы обращаться с материализованными фрагментами этой деятельности, как, в определённом смысле, со следами и памятниками человеческого прошлого. Это спасёт их от неоправданного уничтожения и обеспечит теорию дополнительными информационными прикладными массивами и, следовательно, значительно расширит охват юридической практики, подлежащей теоретическому осмыслению.

Список использованных источников

1. История создания частных детективных агентств в мире. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://sec4all.net/modules/myarticles/article.php?storyid=374>
2. А. Пиджаренко. История и тайны уголовного и политического сыска. – К.: Юринформ, 1994. – 399 с.
3. Ф. Лурье. Полицейские и провокаторы: политический сыск в России. 1694-1917. Центрополиграф, 2006. – 400 с.
4. Э-Ф. Видок. Записки Видока, начальника Парижской полиции. В 2-х томах. Книговек, 2016. – 768 с.
5. В. Козенюк. Феномен разведывательной культуры. НКЦ СБУ, 2010. – 112 с.
6. Артхашастра, или Наука политики. М.-Л.: изд. АН СССР, 1959. 796 с.
7. Джонатан Уайлд: благодетель с большой дороги. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://enjoy-england.livejournal.com/7933.html>.
8. См., например, следующие работы: В.В. фон Ланге. Преступный мир: воспоминания сыщика. Salamandra, 2013, с.112; Р. Добрый. Гений русского сыска И. Д. Путилин. Мир книги, 2011, с. 320; З.И. Перегудова. Политический сыск в России (1880-1917 гг.). РОССПЭН, 2000, с. 432; Охранка. Воспоминания руководителей охранных отделений. М.: Новое литобозрение, 2004, в 2-х томах. 512+600 с.; И. Родин. «Голубые мундиры» Его величества: «работа их была тайной, а тайна была их девизом». Киевский телеграфЪ № 14, 2006; А. Ярмыш. Наблюдать неотступно. Административно-полицейский аппарат царизма и органы политического сыска в конце XIX – начале XX века. Киев, 1992. – 186 с.

Корольова В.В.
*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Суб'єкти приватної детективної діяльності в механізмі забезпечення прав і свобод людини і громадянина

Досліджується місце суб'єктів приватної детективної діяльності в механізмі забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Актуальність. Права і свободи людини і громадянина є однією із найважливіших суспільних цінностей, головним об'єктом більшості конституційно-правових відносин. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина є одним із основних завдань держави у процесі становлення України як правової, демократичної та соціальної [1].

Основний текст. На сьогодні існує проблема щодо належного забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина. В юридичній літературі під забезпеченням конституційних прав і свобод розуміють, з одного боку, систему їх гарантування, тобто загальні умови та спеціальні засоби, що забезпечують правомірну реалізацію, а в необхідних умовах охорону та захист прав, а з іншого – напрямок діяльності органів державної влади зі створення умов для реалізації прав громадян.

Одним із суб'єктів, покликаних забезпечувати належне дотримання прав і свобод людини та громадянина, є правоохоронні органи.

Так, статті 1, 2 Закону України “Про Національну поліцію” визначають, що “Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини...”, а серед завдань поліції окремо наголошено на тому, що завданнями поліції є “охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави” [2].

На сьогодні очевидним є той факт, що в Україні рівень довіри до правоохоронних органів суттєво знизився, а Національна поліція знаходиться на етапі свого становлення та адаптації.

Приватна детективна діяльність може розглядатися як один із альтернативних недержавних механізмів забезпечення прав людини і громадянина.

В Україні діяльність приватних детективів відносно

нова. З кожним роком популярність їх зростає. Де-юре приватна детективна діяльність в Україні не існує, а де-факто, за неофіційними даними, в Україні працює декілька тисяч приватних детективів та приватних детективних агентств, і такий процес є незворотним. А, відтак, така діяльність вимагає належного законодавчого регулювання.

Починаючи із 2000 р. на розгляд ВР України вносилися законопроекти про приватну детективну діяльність, які не отримали своєї законодавчої підтримки.

Лише наприкінці 2015 р. питання законодавчого регулювання здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності постало знову на передній план. 28 грудня 2015 р. народними депутатами Паламарчуком М. П., Кожем'якіним А. А., Проданом О. П., Тетеруком А. А. та ін. було зареєстровано новий проект Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». 19 квітня 2016 р. з другої спроби даний законопроект було прийнято у першому читанні [3]. Прийняття вказаного Закону дозволить легалізувати діяльність цього виду і вивести її з тіні, поставивши під належний контроль держави, та значно збільшити можливості громадян України у захисті своїх законних інтересів, конституційних прав та свобод.

Відповідно до нового законопроекту приватна детективна (розшукова) діяльність – це дозволена органами Національної поліції України незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені законодавством.

Сфера діяльності детективів та перелік послуг, які можуть ними надаватися, досить широкий і постійно зростає.

Переглядаючи пропозиції різних детективних агентств, можна натрапити як на цілком традиційні послуги щодо розшуку загублених документів до зовсім неординарних послуг, таких як: допомога батькам у контролі за дітьми, алібі у сімейному житті, виведення осіб із різного роду сект, встановлення gps-маяка для контролю за людьми похилого віку, визначення, хто насправді володіє аккаунтом у соціальній мережі тощо.

Аналіз спектру послуг, які надають суб'єкти детективної діяльності (приватні детективи, детективні агентства) в Україні дає можливість поділити їх на такі групи:

- 1) забезпечення економічної безпеки фізичних та юридичних осіб;
- 2) розшук осіб, зниклих безвісти, боржників, свідків, шахраїв;
- 3) виявлення фактів подружньої невірності;

- 4) забезпечення особистої безпеки особи та членів її сім'ї;
- 5) допомога батькам у контролі за дітьми;
- 6) зовнішній контроль за особою;
- 7) розслідування злочинів;
- 8) спеціальні послуги (проведення експертиз, розшук затонулих об'єктів, надання послуг із навчання детективної діяльності);
- 9) інші послуги, які стосуються приватної детективної діяльності та не суперечать закону.

Здійснення цих видів послуг зазначеними суб'єктами підприємницької діяльності позитивно впливає на економічний розвиток країни, забезпечення правопорядку, реалізацію прав і законних інтересів як інших суб'єктів господарювання, так і окремих приватних осіб, установ і організацій [4].

У більшості країн світу приватна детективна (розшукова) діяльність визнана на державному рівні, врегульована законами й оптимально використовується задля збільшення можливості громадян та юридичних осіб у захисті своїх законних прав та інтересів. Зокрема, Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Німеччина, Канада, Індія, Ізраїль, Японія, Норвегія, Іспанія, Італія, Португалія, Мексика та багато інших країн світу являють собою ті регіони планети, де запроваджено інститути приватних детективів, приватних детективних агентств та їхніх об'єднань [5].

Досвід країн, у яких приватна детективна діяльність законодавчо врегульована, показує, що функціонування приватних детективів, детективних підприємств та їх об'єднань значно підвищує відповідальність державної правоохоронної системи за своєчасне й високопрофесійне реагування на потреби громадян і суспільства [5].

Висновки. Зважаючи на позитивний міжнародний досвід (серед якого є і досвід країн близького зарубіжжя – Литви, Словаччини), вважаємо, що законодавче закріплення і без того існуючої на території нашої держави детективної діяльності є наступним позитивним і прогресивним кроком у процесі становлення України як правової, демократичної та соціальної держави. Окрім того, прийняття Закону України “Про приватну детективну (розшукову) діяльність” сприятиме підвищенню міжнародного іміджу України як країни, в якій створені всі необхідні умови для реального захисту громадянами своїх прав, свобод і законних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України від 02.07.2015 р. “Про Національну поліцію” // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст.379.

3. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність №3726 від 28.12.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1.

4. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про детективну діяльність». Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5380-1&skl=5;

5. Мотуз М. Тенденції розвитку приватної детективної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://law.univ.kiev.ua/images/abook_file/conf2011_kpp_motuz.pdf

Кривов'яз О.В.
*к.ю.н., доцент кафедри
теорії та історії держави та права,
Університет економіки та права «КРОК»*

Деонтологічні засади здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності

У тезах доповіді обґрунтовується необхідність законодавчого закріплення здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні, а також встановлення та дотримання деонтологічних засад поведінки суб'єктів приватної детективної діяльності.

Актуальність. Постійне зростання попиту на детективні послуги тягне за собою активний розвиток вітчизняної приватної детективної (розшукової) діяльності. Skorиставшись глобальною мережею Internet, наштовхуємось на безліч пропозицій про надання послуг приватними детективами. В таких умовах особливого значення набуває законодавча регламентація діяльності приватних детективів, а також встановлення та безумовне дотримання деонтологічних стандартів поведінки, що виключило б можливість порушення прав та свобод людини та громадянина. Все це можна реалізувати тільки з врахуванням досвіду іноземних країн, з безумовною його адаптацією до українських правових, економічних, суспільних реалій.

Основний текст. Сьогодні, розглядаючи світовий досвід протидії злочинності та забезпечення правопорядку, ми можемо спостерігати тенденції, пов'язані з все більшою орієнтацією розвинених країн світу не тільки на традиційні поліцейські органи, але й на приватні правоохоронні організації. Співробітники даних недержавних правоохоронних організацій постійно розширюють діапазон розшукової та охоронної діяльності, досліджують різноманітні аспекти протидії злочинності, об'єднуючись у міжнародні спільноти та організації тощо. Саме тому приватна детективна діяльність визнана на державному рівні в таких європейських країнах, як Іспанія, Франція, Бельгія, Австрія, Латвія, Данія. В свою чергу, в США приватна детективна діяльність регулюється законами кожного Штату.

В Україні теж можна зазначити деякі зрушення в цьому напрямі. Зокрема, зареєстровано Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність № 3726 від 28.12.2015 року, який визначає загальні правові основи організації приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні. Даний Проект дозволить легалізувати приватну детективну діяльність, надавши здійснення

контрольно-наглядових повноважень над нею державним органам.

Отже, приватний детектив – фізична особа, яка здійснює приватну детективну (розшукову) діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом [1].

Приватна детективна (розшукова) діяльність – дозволена органами Національної поліції України незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом [1].

На суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності не розповсюджується дія законів, що регулюють правовий статус працівників правоохоронних органів.

Будь-яка професійна діяльність, що здійснюється у встановленому законом порядку, повинна ґрунтуватися на певних принципах. До основних принципів приватної детективної (розшукової) діяльності відносять: принцип верховенства права, законності, дотримання прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, збереження професійної таємниці, конфіденційності, взаємодії із правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами. Суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності надають на платній договірній основі детективні послуги клієнтам з метою захисту їхніх законних прав та інтересів.

Окрім існування загальних принципів приватної детективної (розшукової) діяльності, існує необхідність впровадження деонтологічних засад діяльності приватних детективів у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина та встановленні належного рівня правопорядку в суспільстві та державі. Деонтологічні норми регламентують діяльність приватних детективів з позицій стандартів, що сформувалися в суспільстві, стосовно їх належної поведінки в тих чи інших проблемних ситуаціях. Вони підкреслюють зростаючу роль приватної детективної діяльності, наголошуючи, що остання повинна співпрацювати з населенням з одного боку, та з правоохоронними органами – з іншого.

Виходячи з вищевикладеного, можна говорити про існування так званої *деонтології детективної (розшукової) діяльності* – це галузь знань, що вивчає стандарти належної професійної поведінки приватних детективів, які засновані на соціальних, моральних цінностях суспільства та спрямовані на захист прав та свобод людини і громадянина й встановлення належного рівня правопорядку в суспільстві, а також особливості реалізації цих стандартів у практичній діяльності детективів.

Висновки. Отже, здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності приватними детективами (агентствами, бюро) відіграє важливу роль у сфері протидії злочинності, забезпечення прав та свобод людини та громадянина. Сьогодні процес законодавчого закріплення статусу приватної детективної (розшукової) діяльності тільки набирає обертів в Україні. Для ефективного законодавчого врегулювання питання діяльності приватних детективів нам необхідно врахувати законодавчий та практичний досвід зарубіжних країн. У цьому процесі слід обов'язково враховувати характер правової системи нашої держави, особливості українського менталітету, рівень правосвідомості громадян тощо. Окрім цього, слід особливу увагу звернути на деонтологічні стандарти поведінки приватних детективів, оскільки досить часто їхня діяльність перебуває на межі законного та допустимого в сфері забезпечення прав і свобод людини й громадянина та встановленні належного рівня правопорядку в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580 – Заголовок з екрану.

Кучеренко О.Є.

аспірант,

Університет економіки та права «КРОК»

Запровадження приватних детективних інститутів як соціально-суспільна необхідність: теоретико-правові аспекти

З часу проголошення незалежності нашої держави Україна знаходиться у процесі розбудови і реформування органів влади, зокрема правоохоронної системи, пошуку засобів забезпечення прав і свобод людини й громадянина.

Нині Україна впроваджує європейські стандарти, запозичуючи позитивну практику європейських держав та інших держав світу, ідучи шляхом євроінтеграційних процесів, конвергенції правових систем та окремих правових інститутів.

У суспільстві, експертному середовищі точаться гарячі дискусії щодо сутності та природи приватних правових інститутів, зокрема приватної детективної діяльності на теренах України. Насамперед у зв'язку з динамікою змін, розвитком суспільних відносин, організації публічної влади, побудови економічних відносин і взаємин, інтересів людини і громадянина, суспільства і держави.

Тому, без сумніву, нагальним завданням, що потребує своєчасного вирішення Українською державою у сучасних умовах, є і залишається створення правового поля для належної організації надання приватних детективних послуг, так як є у світі демократії, де людина, повага до її прав і свобод, забезпечення конституційних прав є для держави першочерговими і завжди стоять на першому місці, це невідкладні обов'язки.

Реалії сьогодення, соціальна напруженість суспільства, незахищеність, тотальна корупція, повальна кримінальна злочинність і деградація, дають поштовх для запровадження даної інституції на теренах нашої держави, організації її діяльності у правовому полі. І цілком очевидним сьогодні є прогрес у підвищенні діяльності цієї інституції у забезпеченні безпеки громадян, боротьби і протидії злочинності, налагодженні взаємодії з громадськістю у протидії і недопущенні цього зла, подоланні бюрократизму і всіх форм корупції, яка є розсадником всього безладу у державі.

Якби інституції приватної детективної діяльності не відповідали принципам демократії, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, у Європі і демократичних країнах світового співтовариства їх би давно позбулись.

Для прикладу, в Європі приватною детективною діяльністю займаються, за різними джерелами, від 1 до 2 млн. осіб, що у два рази перевищує штатну чисельність пред-

ставників поліції. Також налічується більше 4 тис. приватних детективних агентств, щорічно до послуг приватних детективів анонімно звертаються близько 7% жителів регіону. Сумарний річний дохід приватних детективних агентств на 73% більше, ніж сукупний бюджет всіх державних правоохоронних органів [1, с.75].

У такій відомій демократичній, правовій державі, яка протягом віків є взірцем демократії, Великобританії, дана інституція функціонує понад 300 років. Вона успішно вирішує широке коло проблем, пов'язаних з правоохоронною діяльністю та попередженням і розкриттям злочинів.

Для прикладу, у Великобританії одна з найбільших приватних служб безпеки «Сек'юрікор» забезпечує охорону банків, приміщень фірм, коштів і коштовностей під час їхнього перевезення, а також осіб, які підлягають депортації. За виконання цих послуг Міністерство внутрішніх справ країни, щорічно сплачує приватним охоронцям і детективам один мільйон фунтів стерлінгів [2, с.248].

Цілком очевидним, можна зазначити твердження, повинно бути реальне відображення потреб суспільства, відповідно механізмами реалізації правоохоронних функцій держави повинні бути взяті у єдності суб'єкти здійснення функцій і їх діяльність, заснована на певних формах, на основі певних принципів, методів і засобів. Центральним елементом у механізмі реалізації правоохоронної функції держави є правоохоронна система. Суб'єктами, що реалізують правоохоронну (правозахисну) функцію держави, разом з тим є і недержавні правоохоронні структури – приватні детективні інституції.

У нашій державі, яка стала на шлях євроінтеграції, йде процес становлення і розвитку комплексного міжгалузевого правового інституту приватної детективної діяльності. Поява такої необхідності диктується на пострадянському просторі (активно діють Молдова, Росія) насамперед зміною форм власності та системи господарювання на початку 1990-х років минулого століття. Розвиток бізнесу, економіки вимагає відповідного, дієвого та економічного захисту. У реаліях дня практична діяльність правоохоронних органів в умовах реформ не може забезпечити безпеку розвитку підприємства. До цього додається і відсутність теоретико-правових розробок, своєчасність вироблення і прийняття норм вітчизняного законодавства, складності ведення бізнесу в Україні, кримінальна навала на бізнес різношерстних ділків, корупціонерів, злочинців. Практичне його знищення і заганяння у тінь. Відповідно, це спонукає до адекватних заходів захисту підприємства і дає поштовх до становлення, запровадження і розвитку приватно-детективних, охоронних структур.

За радянських часів приватна детективна діяльність була відсутня, і це цілком зрозуміло, у диктатурах професія при-

ватного детектива, як правило, заборонена, або є допоміжною (інститут довірених осіб міліції) структурою поліції [3].

Окреслюючи таке поняття, як «детективні послуги», в українській довідковій літературі воно взагалі як визначення відсутнє. Натомість, науковці зазначають, що детективна діяльність є невідомою складовою цілісної системи сучасної розшукової діяльності у більшості країн світу [4, с.137].

Отже, розглядаючи сутність і цілі приватних детективних інституцій, слід розуміти, що існують фізичні та юридичні особи, які потребують отримання послуг у зазначеній сфері, для чого ініціюються приватні детективні інституції, створені на відповідній законодавчій базі, направлені на надання послуг в інтересах людини і суспільства, захисту їх прав і свобод, законних інтересів, які гарантовані Конституцією України.

Зростання суб'єктів приватної детективної діяльності спостерігається у зарубіжних демократичних країнах, де приватні детективні інституції стали важливим елементом механізму захисту прав і свобод людини, реалізації правоохоронної функції держави. Співробітники недержавних правоохоронних структур розширюють діапазони своєї професійної діяльності, які пов'язані з протидією злочинності, об'єднуються у міжнародні співтовариства та організації.

Приватні детективні агентства, (інституції) як суб'єкти правоохоронної системи, все більше заявляють про свою значущість у механізмі реалізації правоохоронної функції сучасної держави.

У сучасну діяльність правоохоронної системи все більше входить детективна діяльність приватних детективних інституцій, яка здатна і має всі можливості чинити позитивний вплив на попередження, протидію і боротьбу зі злочинністю й іншими протиправними посяганнями.

Список використаних джерел

1. Демедюк С. В. Міжнародний досвід протидії кіберзлочинності / С. В. Демедюк, Т. С. Демедюк / Вісник Харків нац. унів. внутр. справ. – 2014. – №4 – С. 65-75.
2. Черков В. О. Приватна детективна діяльність в розвинутих країнах світу / В. О. Черков, П. О. Попов // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – 2010. – Вип. 2. – С. 248-259.
3. Ковальський В. Приватний детектив [Електронний ресурс]: <http://www.imzak.org.ua/articles/article/id/2136>.
4. Бондарчук Ю. Марущак А. Безпека бізнесу: організаційно-правові аспекти. – К.: Скіф, 2008. – 237 с.

Леоненко І.В.
*к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Становлення та розвиток інституту приватної детективної діяльності в Україні

У доповіді наведено аргументи на користь запровадження інституту приватної детективної діяльності в Україні, його становлення та розвиток на сучасному етапі, а також визначено деякі недоліки у даній галузі та запропоновано шляхи їх усунення.

Актуальність. Стаття 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» проголошує, що основними засадами зовнішньої політики є, зокрема, забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі [1].

Отже, процес інтеграції в Європейське співтовариство залишається незмінним та визначальним вектором у внутрішній та зовнішній політиці України. З огляду на це, враховуючи достатньо швидкі темпи євроінтеграції, що мають місце останні декілька років, нагальною стала потреба у розробці та прийнятті низки законодавчих актів. Не є винятком, зокрема, й нормативно-правовий акт, що врегулює основи та порядок організації приватної детективної діяльності.

Основний текст. Досить популярна та розповсюджена в усіх промислово розвинених країнах світу приватна детективна діяльність на території України достатньо тривалий час була відсутня.

Справа в тому, що у різні історичні періоди інститут приватної розшукової діяльності так і не отримав належного оформлення та не знайшов місця у вітчизняному законодавстві. Причиною цього є те, що з моменту свого заснування держава постійно намагалася монополізувати майже всі функції розшукової діяльності, використовуючи розвідку, контррозвідку, карний та політичний розшук у своїх власних інтересах.

З розпадом СРСР в умовах ринкових відносин приватна розшукова діяльність поступово почала відновлюватися на теренах колишніх союзних республік. Деякі країни СНД та Балтії вже мають достатньо розвинену та структуризовану законодавчу базу, на основі якої діють приватні детективні підприємства.

На жаль, цього не можна сказати про нашу країну, де приватна детективна діяльність хоча і здійснюється дея-

кими комерційними структурами, але все ж таки вона має неофіційний характер, перебуваючи поза межами законодавчого регулювання. Так, достатньо популярним сьогодні стало здійснення приватної детективної діяльності в межах «приватного журналістського розслідування», яке проводиться маловідомим або нікому не відомим виданням (друкованим або електронним). Визначальними для початку приватної детективної діяльності в даному випадку є дві речі: 1) реєстрація фіктивного ЗМІ (друкованого або електронного) та 2) виготовлення посвідчення журналіста.

У грудні 2015 року законодавцем врешті був розроблений та зареєстрований у парламенті проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (реєстр. № 3726 від 28.12.2015 р.).

19 квітня 2016 року в сесійній залі Верховної Ради України (далі – ВРУ) вирішувалася доля довгоочікуваного законопроекту. За прийняття нормативного акту в першому читанні віддав свій голос 231 народний обранець. Але враховуючи неоднозначність думок, велику кількість критики та нарікань, що почали надходити з експертного середовища стосовно змісту законопроекту, було прийнято рішення направити останній на доопрацювання у Комітет ВРУ з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Таким чином, проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (далі – Законопроект) виявився одним із прикладів недосконалого нормотворчого процесу, який є характерним для українського законодавства загалом.

Вже сама назва Законопроекту видається сумнівною та суперечливою, а тому не може не викликати відповідних запитань з боку експертів. Справа в тому, що терміни «приватна розшукова діяльність» та «приватна детективна діяльність» мають однаковий зміст, а отже по своїй суті вони являються синонімами. До того ж у світовій практиці не передбачений такий вид комерційної діяльності, як «приватна розшукова діяльність», натомість існує та закріплена законодавчо «приватна детективна діяльність». У відповідності з цим не існує офіційно такого поняття, як «приватний розшуковець», але є поняття «приватний детектив».

Окрім цього, професію «приватний детектив» визначено у деяких нормативних актах, зокрема, у Класифікаторі професій ДК 003:2010, затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 липня 2010 р. № 327 [2] та у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників «Безпека господарської діяльності підприємства, установи, організації» (випуск № 99) у розділі «Професіонали» [3, с. 24].

Що стосується поняття приватна «розшукова діяльність», на думку автора, воно має більш загальний та універсальний характер. Таке поняття доцільно використовувати у двох контекстах: 1) для означення відповідного правового інституту («інститут приватної розшукової діяльності») та 2) як складову приватної детективної діяльності («приватна розшукова діяльність, яка включає приватні розшукові дії»).

Досить недосконалим, на думку автора, є надане законодавцем у ч. 2 ст. 1 Законопроекту визначення приватної детективної діяльності, відповідно до якого така діяльність являє собою дозволена органами Національної поліції України незалежну професійну діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом [4].

Дане визначення є занадто узагальненим та не розкриває належним чином сутності приватної детективної діяльності, воно є типовим прикладом недосконалості понятійного апарату в національному законодавстві.

Справа в тому, що переважна більшість приватних розшукових дій, які проводять суб'єкти приватної детективної діяльності, мають негласний характер.

Так, наприклад, Законом передбачено, що суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності під час здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності мають право, зокрема: 1) здійснювати *зовнішнє спостереження* на відкритій місцевості, в громадських місцях та на транспорті; 2) здійснювати кіно- і фотозйомку, відео- та аудіо запис, а також 3) застосовувати інші технічні засоби, які не спричиняють шкоду життю та здоров'ю громадян, навколишньому середовищу (ч. 1 ст. 12 Законопроекту) [4].

Поряд з негласними, приватний детектив у своїй професійній діяльності також проводить чимало гласних приватних розшукових дій: 1) звертається із запитами до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, фізичних осіб; 2) ознайомлюється на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для приватної детективної (розшукової) діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом та ін. [4].

З огляду на вищевикладені обставини автор вважає доцільним внесення наступних змін і доповнень у проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (реєстр. № 3726 від 28.12.2015 р.):

1) назву викласти в такій редакції:

Закон України «Про приватну детективну діяльність»;

2) у назвах всіх розділів та у тексті конструкцію «*приватна детективна (розшукова) діяльність*» замінити на конструкцію «*приватна детективна діяльність*»;

3) частину 2 статті 1 викласти в такій редакції:

Приватна детективна діяльність – система гласних і негласних приватних розшукових дій, які провадяться суб'єктами цієї діяльності на платній договірній основі з метою захисту законних прав та інтересів клієнтів через надання їм детективних послуг із застосуванням спеціальних технічних засобів у випадках та в порядку, передбачених цим Законом.

Висновки. Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що, незважаючи на наявність помилок у законотворчій діяльності та недосконалість деяких нормативно-правових актів, все ж таки за порівняно короткий період у нашій державі відбулися позитивні зрушення у галузі приватної розшукової діяльності. Вперше ця діяльність набула ознак окремого правового інституту, що має всі шанси для впровадження у життя та подальшого розвитку.

Поряд з цим законодавство, що регулює порядок організації та здійснення приватної детективної діяльності в Україні, передусім повинно бути якісним, тобто таким, що пройшло ретельну перевірку в експертному середовищі, зазнавши необхідних змін та доповнень, а також має бути максимально наближеним до загальноновизнаних світових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України № 2411-VI від 01 липня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102411.html

2. Національний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності: Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 року № 457 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/dovidniki-reestri--perelik/pereliki-/128651.html>

3. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників «Безпека господарської діяльності підприємства, установи, організації»: офіційне видання / [розроб. Державною установою Науково-дослідний інститут соціально-трудова відносин Міністерства соціальної політики України за участю фахівців Всеукраїнської організації Український союз промисловців і підприємців, Університету економіки та права «КРОК» та ін.]. – К., 2011. – 41 с.

4. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: Проект Закону України № 3726 від 28 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580

Лук'янець В.С.
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»

Межі втручання у право на приватність за практикою ЄСПЛ: виклики для приватних детективів

Дані тези присвячені постановці проблеми дотримання Україною положень Європейської конвенції прав людини та основоположних свобод 1950 р. (ЄКПЛ) [1] та відповідної практики Європейського суду з прав людини (надалі – ЄСПЛ) [2] у процесі майбутнього забезпечення діяльності приватних детективів в Україні.

Актуальність. Серед прав людини, до яких належать політичні, соціально-економічні та соціально-культурні права, особливе місце надається захисту особистих прав людини, прав першого покоління – захисту особистого або приватного аспекту життя людини.

Основний текст. Приватність (від латин «privatus» – приватний, окремих, домашній) тісно пов'язана з людською гідністю [3]. Право на приватність або право на повагу до особистого життя гарантується низкою міжнародних документів, серед яких ст.19 Загальної декларації прав людини [4]. Першою спробою визначити право на приватність була пропозиція одного з найвідоміших американських юристів, члена Верховного суду США Луїса Брандейса з колегою Семюелем Уорреном, які у 1890 році визначили право особи «бути залишеною у спокої» (right to be left alone) від втручання держави [5]. Брандейс переконував, що приватність – найцінніша з демократичних свобод, особливо у зв'язку з розвитком нових форм бізнесу та науково-технічним прогресом, і виступав за те, щоби вона була відображена в Конституції США [6]. Більшість країн світу визнають право на приватність, яка має різні прояви Конституції багатьох країн передбачають такі аспекти приватності, як право на недоторканність житла та таємниці кореспонденції.

Відповідно до ст. 8 Європейської конвенції, кожен має право на повагу до приватного і сімейного життя, житла і таємниці кореспонденції. Частиною 2 цієї статті передбачено, що органи державної влади у демократичному суспільстві не можуть втручатися у здійснення цього права інакше, ніж згідно з законом і у випадку необхідності в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб [1].

Право на приватність гарантується і в Україні, зокрема, ст. 30 Конституції України захищає територіальну приватність (недоторканність житла), ст. 31 – комунікаційну приватність (таємниця листування, телефонних розмов, телеграфна та інша кореспонденція), ст. 32 – інформаційну приватність («ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України», «не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди»), а ст. 28 – деякі аспекти фізичної приватності («жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам») [7]. Поняття приватності настільки об'ємне і динамічне, що його виявам у повсякденному житті не можна дати всеохоплюючого визначення чи сталого переліку. Саме тому інституту приватних детективів, який у процесі формування наразі, вкрай необхідно враховувати практику ЄСПЛ у своїй професійній діяльності, яка своїм наслідком, безумовно, матиме втручання у приватне життя людини [8].

Сфера застосування права на повагу до приватного і сімейного життя, сформульована у ст. 8, з'явилася як реакція на те, що відбувалось під час Другої світової війни в окупованих країнах. Адже одним із жахів Другої світової війни було свавільне втручання в приватну сферу життя людини, дискримінація на підставі національної приналежності, розлучення членів сім'ї, довільні арешти, обшуки, що грубим чином порушувало сферу приватного життя.

Нині стандарти, сформовані ЄСПЛ на основі ст.8, значно розширили сферу застосування цієї статті. Право на повагу до приватного і сімейного життя – одне з найбільш об'ємних і непередбачуваних прав, яке зазнало стрімкого розвитку завдяки практиці ЄСПЛ. У справі *Perry v. UK* [] Суд вказав: «...приватне життя – це загальне поняття, що не надає можливості для вичерпного визначення. Такі аспекти як статева приналежність, ім'я, сексуальна орієнтація та сексуальне життя, є найважливішими елементами приватної сфери, яка захищається ст.8. Стаття також захищає право на самоідентифікацію і особистий розвиток, право встановлювати і розвивати відносини з іншими людьми і зовнішнім світом, що може включати і професійну та ділову активність» [9]. *(прим.: авторський переклад)*

Перша частина статті встановлює чотири відносно самостійних права, які підлягають захисту: 1) право на повагу до приватного життя, 2) право на повагу до сімейного життя, 3) недоторканність житла, 4) недоторканність кореспонденції.

Слід акцентувати увагу на тому, що вищезазначене право не є абсолютним, тобто держава має право обмежувати

його реалізацію з обов'язковим дотриманням певних умов. Захист права на приватність полягає в обмеженні можливості втручання держави в реалізацію цього права приватними особами. Але у держави існують не тільки негативні, а й позитивні зобов'язання. До позитивних зобов'язань, наприклад, відноситься обов'язок держави створити законодавство, яке б захищало різні сфери приватного життя. У справі *Osman v. UK* [10] Суд також визнав, що позитивні зобов'язання охоплюють певні дії з боку державних органів щодо запобігання втручання третіх осіб в приватне життя.

Однак, ч.2 ст. 8 ЄКПЛ визначає умови правомірності втручання держави у реалізацію права, відповідно до яких ЄСПЛ визначає, чи було порушення права:

- «втручання здійснюється згідно із законом», тобто існують нормативні акти, судова чи адміністративна практика, які прямо передбачають можливість втручання, умови і порядок втручання, і кожен має можливість ознайомитися з цими нормами, а також вибудувати свою поведінку, спираючись на них, і чітко усвідомлювати всі наслідки, які виникнуть у випадку порушення цих норм;

- втручання переслідує тільки ті правомірні цілі, які прямо зазначені в ч. 2 ст. 8;

- втручання є абсолютно необхідним в демократичному суспільстві, тобто, обумовлено нагальними суспільними інтересами (невідкладні соціальні потреби) і є пропорційним, тобто, незважаючи на втручання, було дотримано баланс приватних і громадських інтересів.

Слід особливо акцентувати, що розглядаючи питання про те, чи було справді необхідне втручання, Суд виходить з того, що кожна держава має певний ступінь свободи розсуду.

Висновки. Отже, враховуючи аналіз змісту права на приватність за Конституцією України, ЄКПЛ та практикою ЄСПЛ, яка для України є обов'язковою [11], перед приватними детективами, у їх професійній діяльності, постануть такі важливі питання, як – дотримання прав людини, адже проект Закону, ст.3 [8] передбачає серед принципів приватної детективної (розшукової) діяльності – верховенство права, законність, дотримання прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, збереження професійної таємниці, конфіденційності тощо. Серед видів детективних послуг, які можуть надаватись, проект Закону у ст.11 визначає такі види діяльності, які безпосереднім своїм наслідком матимуть втручання у приватність особи, зокрема – збирання інформації, з подальшим використанням, з'ясування біографічних даних, виявлення ділових зв'язків особи тощо. Зазначені види діяльності приватних детективів, безумовно, мають лежати у площині дотримання міжнародних стандартів прав людини та законодавства України.

Список використаних джерел

1. Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. European Court of Human Rights. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw&c=>
3. Хоміцька З.М. Словник латинських юридичних висловів. / З.М. Хоміцька. 3-є вид. Харків: Право, 2008. – 272 с.
4. Загальна Декларація прав людини від 10.12.1948 року. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
5. Warren S.D. The Right to Privacy. / S.D. Warren, L.D. Brandeis. // Harvard Law Review – 1890 – Vol.4 – P. 193–220
6. Turkington R.C. Legacy of the Warren and Brandeis Article: The Emerging Unencumbered Constitutional Right to Information Privacy. / R.C. Turkington. // Northern Illinois University Law Review. – 1990. – Vol. 10 – P. 479–520
7. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 141.
8. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність від 28.12.2015. Прийнято у першому читанні 19.04.2016р. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580
9. Perry v UK [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw&c=#n14597620384884950241259_pointer
10. Osman v UK [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw&c=#n14597620384884950241259_pointer
11. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР – 2006 – N 30. – Ст. 260.

Мазур О.В.
*к.ю.н., доцент,
адвокат, доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Проблеми правового статусу приватного детектива в Україні

Автором досліджується передбачений законопроектом правовий статус приватного детектива в Україні у порівнянні з правовим статусом приватних детективів Франції, Великобританії та США.

Актуальність. Напередодні прийняття Закону, який регулюватиме приватну детективну діяльність в Україні, аналіз проблемних аспектів правового статусу вітчизняного приватного детектива вбачається актуальним.

Основний текст. Вперше приватне детективне агентство у сучасному його розумінні було створене у Франції в 1834 році Еженом Франсуа Відоком, який заснував таку «приватну поліцію» для захисту підприємств від економічних злочинів. З часом до кола діяльності його детективного агентства також увійшло: стеження, пошук зниклих осіб, розшук викрадачів майна чи самого майна тощо.

Але розквіту приватна детективна діяльність набула після Другої світової війни, коли органам поліції гостро не вистачало сил і засобів протидіяти зростаючому криміналітету. Подібна ситуація спостерігається сьогодні в Україні, коли за умов часткової окупації її території та падіння загального рівня життя людей, якість роботи вітчизняних правоохоронних органів залишається дуже низькою.

Окремі аспекти правового статусу приватного детектива досліджували у своїх наукових працях такі вчені, як В.В. Крутов, Є.Д. Скулиш, В.О. Черков, О.Ю. Чорний та інші. Але напередодні прийняття закону, яким регулюватиметься детективна діяльність в Україні, актуальним є дослідження питань правового статусу приватного детектива з точки зору світових тенденцій його розвитку.

В Україні перша законодавча ініціатива про запровадження приватної детективної діяльності з'явилась ще у 2000 році (законопроект № 5237, автор народний депутат Кармазін Ю.), але протягом подальших сімнадцяти років спеціалізований Закон так і не був прийнятий. Тому сьогодні в Україні приватна детективна діяльність функціонує латентно під виглядом інших видів діяльності: журналістської, адвокатської, охоронної тощо. Нарешті, 19 квітня 2016 року народні обранці з другої спроби прийняли за основу проект Закону «Про приватну детективну (розшу-

кову) діяльність» № 3726 (далі – Законопроект), який має великі шанси стати Законом.

Чимало норм даного Законопроекту мають спірний характер. Так, зайвим є використання у назві поряд зі словом «детективна» терміну «розшукова» діяльність, оскільки у подальших статтях зазначається, що розшук є лише одним з видів детективної діяльності, а не є його синонімом. Не можна погодитись також і з тим, що метою детективної діяльності є «захист законних прав та інтересів» клієнтів (ст.1 Законопроекту), оскільки захист є основним видом адвокатської діяльності.

У ст. 5 Законопроекту закріплені вимоги до приватного детектива: громадянство, володіння державною мовою, вища юридична освіта, проходження спеціальної підготовки з метою здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності чи стаж роботи в оперативних підрозділах або органах досудового розслідування не менше трьох років та отримання у встановленому порядку свідоцтва про право на заняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю. Видачу таких свідоцтв планується покласти на органи Національної поліції України. Які ж спеціальні повноваження отримують приватні детективи для здійснення своєї діяльності?

Якщо коротко, то ніяких: приватні детективи зможуть звертатися із запитами; проводити зовнішній огляд відкритих для огляду споруд, а за згодою їх власника – і внутрішній огляд, а також огляд предметів і документів; замовляти і отримувати висновки від експертів; здійснювати зовнішнє спостереження на відкритій місцевості, в громадських місцях та на транспорті; здійснювати кіно- і фотозйомку, відео- та аудіо запис, а у службових приміщеннях – за письмовою згодою власників цих приміщень. Тобто, приватні детективи зможуть надавати послуги, які сьогодні надають звичайні громадяни, без будь-якої ліцензії, на підставі цивільно-правових угод чи навіть доручень. До речі, із спецзасобів захисту приватні детективи зможуть мати лише пістолети для відстрілу патронів з гумовими чи аналогічними кулями несмертельної дії та балончики зі сльозогінним газом.

Аналіз Законопроекту свідчить про те, що держава Україна й досі не бажає делегувати частину своїх правоохоронних функцій недержавним структурам, які можуть допомогти у здійсненні правоохоронної діяльності.

Натомість, у розвинених країнах Європи та США приватні детективи вже давно з державними правоохоронними органами запобігають вчиненню злочинів, здійснюють затримання правопорушників, проводять розшукові заходи, здійснюють приватну правоохоронну функцію та протидіють злочинності.

Так, у Франції приватний детектив – це особа, яка зай-

мається розслідуванням і проводить наукові дослідження в порядку приватного обвинувачення за певну винагороду. Детективи у Франції не мають права носіння та використання вогнепальної зброї. Основні вимоги до приватного детектива у Франції такі: громадянство Франції або іншої держави ЄСЮ, проходження обов'язкового двоєрічного курсу підготовки детектива у навчальному закладі поліції Франції з видачею диплома державного зразка (на сьогодні це Паризький університет Пантеону) і отримання спеціального дозволу від Міністра внутрішніх справ Франції. Детективи Франції можуть отримувати відомості з різноманітних баз даних (інформацію про податки, медичні файли, виборчі списки, дозволи на будівництво). Для доступу до окремих документів детектив повинен отримати санкцію суду [1].

У Великобританії лише у 2001 році був прийнятий закон, який ввів обов'язкове ліцензування приватної детективної діяльності. Щоправда, там традиційно існує Асоціація британських детективів, увійти до якої можна, лише маючи юридичну освіту, відповідну рекомендацію з державних установ (поліції, кримінального чи міжнародного розшуку) та після проходження спеціальної перевірки, яка схожа на перевірку під час працевлаштування у державні правоохоронні органи. Приватний детектив у Великобританії має широкі права: він може самостійно проводити кримінальні розслідування, затримувати злочинців і передавати матеріали до суду; користуватись послугами експертів по дактилоскопії (для них доступна, навіть, криміналістична лабораторія поліції Лондона); стежити за будь-якою особою, фотографувати її на вулиці, робочому місці, в інших громадських місцях [2].

У США умовою діяльності приватного детектива є реєстрація та отримання ліцензій (діє 1-2 роки), яка видається спеціальними органами влади штату і може бути продовжена. Приватні детективи отримують ліцензії класу А або С (клас В присвоюється охоронцям). Детективи класу А можуть займатися виключно збиранням інформації. Клас С дає право носіння вогнепальної зброї, проведення розслідування і надання охоронних послуг. Детективам обох класів дозволено затримувати осіб, запідозрених у вчиненні злочину, і передавати їх у поліцію, але заборонено проводити обшуки й арешти [3, с. 12].

Висновки. У розглянутих закордонних країнах приватні детективи ефективно доповнюють діяльність правоохоронних органів та відіграють важливу роль у протидії злочинності, оскільки результати їх діяльності можуть бути використані як докази в суді при розгляді майже усіх категорій справ.

На мою думку, вітчизняний Законопроект потребує суттєвого доопрацювання, оскільки він лише формально

регулює статус приватних детективів. Основну увагу при його доопрацюванні слід приділити розробленню дієвих механізмів, які надавали б приватним детективам реальні можливості для збору різного роду інформації, забезпечували їм максимальне сприяння в її отриманні, а також гарантували їх особисту безпеку.

Список використаних джерел

1. Койсун Шакирова: О системе частного сыска во Франции [Електронний ресурс]//Международное объединение детективов:[сайт]<http://forum.detective-agency.info/ru/viewtopic.php?p=150857#p150857>

2. Черков В. О. Приватна детективна діяльність в розвинутих країнах світу / В. О. Черков, П. О. Попов // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2010. – Вип. 2. – С. 248-259. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2010_2_35.

3. Балувев Е. Н. Частная детективная деятельность как структурно-функциональный элемент механизма реализации правоохранительной функции современного государства (сравнительно-правовой аспект). /Е. Н. Балувев. Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. – Вып. № 3. – Том 51. – 2011, с. 10-15.

Міщук М.С.
*к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Приватна детективна діяльність та ризики конфлікту з кримінальним законом

Дані тези присвячені аналізу легалізації приватної детективної (розшукової) діяльності та ризики конфлікту з кримінальним законом в Україні.

Актуальність. Необхідність прийняття Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» не викликає сумнівів у громадськості України, оскільки дозволить легалізувати таку діяльність, яка фактично на сьогодні здійснюється в Україні, вивести її з тіні, поставити під контроль держави та значно збільшити можливості громадян України у захисті своїх законних інтересів, конституційних прав та свобод.

Основний текст. Протягом 2000-2016 років на розгляд Верховної Ради України вносились низка законопроектів з метою врегулювання приватної детективної діяльності, проте жоден з них не отримав підтримки законодавчого органу.

Аналіз положень проекту №3726 від 28.12.2015 по згаданій тематиці, внесений народними депутатами М.П. Паламарчуком та ін. [1] та прийнятий ВРУ за основу 19.04.2016 року, складає уявлення стосовно мети, завдань проекту, а також повноважень, які планується делегувати приватним детективам.

Вважаємо правильним, що законопроект регулює питання, пов'язані з детективною (розшуковою) діяльністю приватних детективів і не включає в нього охоронну діяльність, як це передбачено у Законі «Про приватну детективну та охоронну діяльність у Російській Федерації» від 11 березня 1992 року [2].

Насамперед таке розмежування дає можливість більш предметно виписати функції та права приватних детективів, на відміну від охоронних фірм, співробітники яких повинні володіти спеціальними навичками та засобами самооборони, включаючи вогнепальну зброю.

Згідно зі згаданим проектом Закону приватна детективна (розшукова) діяльність здійснюється з метою пошуку, збирання та фіксації інформації, розшуку предметів, майна, людей та тварин, встановлення фактів та з'ясування різних обставин за замовленням клієнтів та згідно з договором про надання приватних детективних (розшукових) послуг.

Для досягнення цієї мети суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності надають приватні детективні послуги із застосуванням засобів та методів, що не заборонені чинним законодавством України.

Під наданням приватних детективних послуг, зокрема, передбачається: збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, на договірній основі зі сторонами судового процесу; вивчення ринку, пошук і збір інформації з відкритих джерел з метою підготовки ділових переговорів клієнта, з'ясування фінансової платоспроможності, майнового стану та благонадійності потенційних ділових партнерів; з'ясування біографічних та інших даних, що характеризують особу, стосовно окремих громадян (за їх письмової згоди) при укладенні ними трудових та інших договорів із замовником (клієнтом) приватних детективних (розшукових) послуг, виявлення їхніх ділових зв'язків; пошук, збирання та фіксація відомостей в кримінальному провадженні на договірній основі з стороною кримінального провадження; реалізація заходів по відтворенню втраченої (зниклої) інформації з питань законних прав та інтересів клієнтів; виявлення фактів незаконного (несанкціонованого) збирання з метою використання відомостей, що становлять комерційну таємницю замовника або її розголошення, а також фактів незаконного (несанкціонованого) збирання стосовно фізичних осіб конфіденційної інформації; пошук, виявлення та фіксація фактів незаконного використання прав інтелектуальної власності, що належать клієнту, а також випадків недобросовісної конкуренції; пошук боржників та осіб, які ухиляються від виконання своїх договірних обов'язків, вирішення в порядку, встановленому законодавством України, питань щодо повернення боргів та виконання договірних обов'язків тощо.

Реалізуючи послуги, приватним детективам необхідно пам'ятати, що згідно зі статтею 3 Конституції України вищими соціальними цінностями визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпека, захист яких забезпечується законодавством України, у тому числі кримінальним [3].

Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012), у якому дано тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України, зазначено, що інформація про особисте та сімейне життя особи є конфіденційною; збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у

випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [4].

У зв'язку з цим пропонується розглянути одну з можливих сторін детективної діяльності, пов'язаної із ризиками та викликами, що очікують приватних детективів у разі порушення ними умисно чи за необережністю конституційних прав громадян України, за які передбачена кримінальна відповідальність.

На нашу думку, необхідно виділити декілька груп злочинів у рамках окремих родових об'єктів, за які може наставати кримінальна відповідальність щодо суб'єктів приватної детективної діяльності у разі виходу ними за межі встановлених законодавством повноважень та скоєння діянь, що підпадають під ознаки злочину.

До *першої групи* слід віднести злочини, ризик скоєння яких найбільш імовірний у ході приватної детективної діяльності.

Такими злочинами вбачаються деякі норми, які вміщені у розділ V Особливої частини КК України: «Порушення недоторканості житла» (Ст. 162 КК); «Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер» (Ст. 163 КК), «Порушення недоторканості приватного життя» (Ст. 182 КК).

Родовим об'єктом цих злочинів є суспільні відносини, що забезпечують конституційні права та свободи людини і громадянина.

Якщо безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 162 КК, є право людини на недоторканність житла та іншого володіння, то таким об'єктом злочину, передбаченого ст. 163 КК, є закріплене в ст. 31 Конституції України право громадян на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.

Разом з цим, безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 182 КК є право громадянина на недоторканність приватного життя, особисту та сімейну таємницю.

Предметом злочину є конфіденційна інформація про особу. Відповідно до ст. 30 Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. конфіденційною інформацією закон визнає відомості, які є у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов. Потерпілим від злочину може бути будь-яка особа, без згоди якої збиралася або розповсюджувалася вказана конфіденційна інформація.

Згідно з вимогами статті 21 Закону України «Про інформацію» конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Отже, для законного здійснення приватної детективної діяльності чинне законодавство України залишає досить обмежений простір.

До *другої групи* можна зарахувати злочини, ризик скоєння яких залежить від отриманої у ході приватної детективної діяльності будь-яким способом інформації, за розголошення якої настає кримінальна відповідальність.

За родовим об'єктом це злочини у сфері господарської діяльності», передбачені розілом (VII КК України): «Розголошення комерційної або банківської таємниці» (Ст.232 КК), Незаконне використання інсайдерської інформації» (Ст.232-1» КК).

Об'єкт злочину, передбаченого Ст.232 КК – суспільні відносини у сфері охорони комерційної та банківської таємниці.

Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст.232-1 КК, є суспільні відносини, що виникають із приводу розкриття та використання інформації на фондовому ринку і забезпечують для всіх учасників ринку справедливі умови для торгівлі цінними паперами на основі однакової інформації про цінні папери та їх емітентів. Предметом злочину є інсайдерська інформація. Інсайдер (від англ. inside — всередині) — будь-яка особа (юридична чи фізична), яка має доступ до конфіденційної інформації, важливої (фінансової) інформації, недоступної широкому загалу.

Оскільки ефективність приватної детективної діяльності в значній мірі залежатиме від взаємодії з правоохоронними органами, до *третьої групи* ризиків слід віднести окремі злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини у сфері використання електронно-вчислювальних машин (комп'ютерів) (Розділи XV та XVI Особливої частини КК).

Це, зокрема: втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця (Ст.343 КК); самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи (Ст.353 КК); незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації (Ст.359 КК); несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 361 КК).

Родовим об'єктом злочинів, передбачених ст.ст. 343, 353, 359 є певна група суспільних відносин, що виникають між органами державної влади, органами місцевого самоврядування і фізичними особами у зв'язку із здійсненням владних повноважень з метою захисту законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Серед цих злочинів приватним детективам слід особли-

ву увагу звернути на законність придбання та використання спеціальних технічних засобів отримання інформації, які регулюються Законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про контррозвідувальну діяльність».

Родовим об'єктом злочину, передбаченого ст. 361 КК, є інформаційна безпека, нормальне функціонування ЕОМ (комп'ютерів).

Нарешті, *четверту групу* складають злочини, відповідальність за які передбачена нормами розділу XVII Особливої частини КК «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг». Зокрема: зловживання повноважними особами, які надають публічні послуги (Ст.365-2 КК).

Безпосереднім об'єктом цього злочину є нормальна професійна діяльність осіб, до яких законодавцем віднесено аудиторів, нотаріусів, експертів, приватних виконавців, оцінювачів, інших осіб, які не є державними службовцями.

З метою попередження ризиків конфлікту приватної детективної діяльності з кримінальним законом, а також удосконалення законодавства, яке регулює діяльність приватних детективів, приватних (розшукових) бюро, вважаємо за доцільне:

1. Забезпечити фахову юридичну підготовку приватних детективів з акцентом на глибоке вивчення норм кримінального та кримінального процесуального законодавства.

2. На законодавчому рівні надати приватним детективам статус осіб, які не є державними службовцями, проте надають публічні послуги.

3. Внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України, якими визначити місце приватних детективів у структурі процесуальних відносин та надати приватному детективу прав сторони у кримінальному процесі на боці обвинувачення або захисту в залежності від того, чиї інтереси він представляє- підозрюваного, обвинуваченого чи потерпілого.

4. Враховуючи, що сьогодні детективи можуть проводити деякі дії, які є, фактично, оперативно-розшуковою діяльністю (наприклад, збір відомостей про особисте життя осіб) та які можуть проводитися лише у відповідності до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», визначити перелік таких дій, які можуть виконувати приватні детективи.

5. Передбачити механізм співробітництва приватного детектива з представниками правоохоронних органів (особу, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора, суд, у провадженні яких знаходиться кримінальна справа), зокрема інформувати про укладення контракту з клієнтом, який причетний до проведення кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність №3726 від 28.12.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1

2. Закон Російської Федерації «Про приватну детективну та охоронну діяльність у Російській Федерації» pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102015099&rdk...1

3. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996 – № 30. – Ст. 141.

4. Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012, zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12

5. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 10 січня 2017 року. zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

Пащенко Д.А.
*аспірант кафедри
теорії права та держави
Навчально-наукового інституту права,
Університет державної фіскальної
служби України*

Правові заходи радянського уряду щодо забезпечення спокою у режимних місцевостях у 30-х роках ХХ ст.

Дані тези присвячені постановці проблеми, а саме висвітленню правових заходів радянського уряду щодо забезпечення спокою у режимних місцевостях у 30-х роках ХХ ст.

Актуальність. Вивчення історичного досвіду та засвоєння уроків минулого, в тому числі заходів радянського уряду в місцевостях, що отримали статус режимних, а також дослідження відповідної нормативно-правової бази сприятиме уникненню можливих помилок в Україні, де сьогодні дуже складна оперативна обстановка.

Основний текст. Перший етап паспортизації, пов'язані з ним акції з очищення території СРСР, а відтак – набутий досвід у цій справі дали змогу владі та карально-репресивним органам дійти певних висновків і, врахувавши їх, вдатися до відповідних новацій у нормотворчій роботі.

14 лютого 1935 р. наказом № 0069 наркома внутрішніх справ Г.Ягоди була затверджена (на додаток до попередньої від 14 січня 1933 р.) Інструкція з паспортної роботи. У цьому документі, окрім регламентації чергових заходів з очищення відповідних місцевостей, уперше формулювалася правова дефініція режимних та нережимних територій: “...9. Місцевості, в яких паспортизація проводиться за особливою інструкцією Головного Управління міліції, затвердженою РНК Союзу РСР 14 січня 1933 р. № 43, тобто *місцевості, в яких паспорти видаються не всім громадянам* – називаються *режимними місцевостями* (тут і далі курсив оригіналу. – Авт.). 10. *Місцевості, в яких паспортизація проводиться за постановою РНК Союзу РСР від 28 квітня 1933 р. № 861, тобто в яких паспорти видаються всім без винятку громадянам, незалежно від їх соціального становища* (в тому числі особам, яким було відмовлено у паспорті у режимних місцевостях), називаються *нережимними місцевостями*” [1, с. 635].

Інструкція з паспортної роботи 1935 р., окрім суто технічних питань з видачі цього документа та інших аспектів, прописувала й нюанси режимних застережень та заборон для певних категорій осіб, передбачала заходи з очищення режимних місцевостей від «кримінальних, куркульських

та інших антисуспільних елементів, а також всіх осіб, не пов'язаних з виробництвом і роботою; взяття їх у нерезимних місцевостях на відповідний облік» [1, с. 636].

Нарощування обмежувально-репресивних заходів змусило керівників «силових» відомств вести пошук нових виконавських структурних форм, що давало змогу значно розширити спектр санкцій і коло громадян, які потрапляли в зону їх «інтересів». Як вже зазначалося вище, трійки для видалення певних категорій осіб у контексті загальної паспортизації, з'явилися ще у 1933 р. Втім, це були тимчасові структури і тому вже 10 січня 1935 р. створили постійно діючі позасудові трійки для якнайшвидшого видалення з міст кримінальних та декласованих елементів, а також злісних порушників Положення про паспорти [2, с.143]. Вони отримали назву «міліцейські трійки».

25 квітня 1935 р. Головне управління міліції НКВС СРСР видало циркуляр, згідно з яким міліцію уповноважили ухвалювати рішення про виселення з режимних місцевостей «позбавленців» та інших категорій громадян, які не були охоплені «суспільно-корисною працею» [3]. Втім, ще до появи цього документа активні заходи з «санації» столиці УСРР від «антирадянських елементів» провели органи державної безпеки спільно з кримінальним розшуком. У перші дні квітня 1935 р. нарком внутрішніх справ УСРР В.Балицький адресував начальнику Київського обласного управління НКВС М.Шарову вказівки про очищення Києва. Невдовзі останній доповів: «Відповідно до Ваших вказівок, в порядку очищення столиці м. Києва та приміської смуги від контрреволюційного елементу та «колишніх людей», Київське обласне управління НКВС по лінії УДБ підбрано компроментуючих матеріалів на 850 осіб. ... Окрім цього, по лінії Кримінального розшуку ... – на 512 осіб» [4, арк. 69].

У ніч з 5 на 6 квітня 1935 р. відбулася перша черга операції з очищення столиці від «контрреволюційно елементу» та «колишніх людей». Начальник Київського обласного управління НКВС інформував про те, що було арештовано 250 осіб, серед яких: 9 – колишні графи, князі та барони, 9 – колишні генерали та їх утриманці, 78 – офіцери царської та «білої» армії (які не належали до командного складу запасу), 26 – колишні контррозвідники та карателі, 42 – колишні поміщики, крупні купці та фабриканти, 18 – колишні поліцейські та жандарми, 3 – [представники] сановного духівництва, 8 – реемігранти та репатріанти, 20 – [особи], які мають білоемігрантські зв'язки, 15 – колишні куркулі, 10 – колишні політбандити [4, арк. 70].

9 травня 1935 р. вийшла спільна Інструкція НКВС і Прокуратури СРСР, що мала регламентувати діяльність «міліцейських трійок» НКВС, створених 10 січня цього ж року з розгляду справ кримінальних та «декласованих елементів і порушників паспортного режиму». У документі

містився припис організаційного характеру щодо роботи цих органів: «Для попереднього розгляду справ про кримінальних та декласованих елементів, а також про осіб, які злісно порушують паспортний режим, в союзних республіках, краях і областях створити спеціальні трійки у складі: голови – начальника УНКВС або його заступника, членів: начальника управління міліції і начальника відповідного відділу, чия справа розбиралася на трійці». Окремим рядком підкреслювалася обов'язкова участь у засіданнях трійки прокурора [5, с. 259]. Окрім компетенції цих новоутворених структурних підрозділів НКВС, прописувалися і процедурні питання, зокрема те, що «трійки» зобов'язані перевіряти правильність та обґрунтованість позбавлення того чи іншого громадянина права проживати у певній місцевості. У кожному протоколі з відповідним рішенням мало вказуватися, «кому і яка адміністративна міра пропонується і з якого числа ведеться відлік обрахування терміну. Рішення «трійки» наказувалося виконувати невідкладно, а протокол мав подаватися на затвердження Особливої наради НКВС. Отже «легітимація» цих заходів здійснювалася шляхом формального затвердження рішень міліції позасудовим органом – Особливою нарадою. Деяко дивним видається і заклик у параграфі 8 Інструкції до стриманішої реалізації вказівок центру: «Вилучення кримінального та декласованого елемента і порушників паспортного режиму повинне здійснюватися без зайвого поспіху, не допускаючи масових операцій і кампанійщини». Останнє застереження формулювалося з рекомендацією керуватися інструкцією ЦК ВКП(б) та РНК СРСР від 8 травня 1933 р., в якій, окрім іншого, йшлося й про засудження перегинів у депортаціях та виселенні заможних селян під час «розкуркулення» [5, с.260].

Висновки. Таким чином, автором статті висвітлено правові заходи радянського уряду щодо забезпечення спокою у режимних місцевостях у 30-х роках ХХ ст., які спрямовані на очищення режимних місцевостей від кримінальних, куркульських та інших антисупільних елементів, а також всіх осіб, не пов'язаних з виробництвом і роботою.

Список використаних джерел

1. Вронська Т. Запровадження паспортного режиму/ Т.Вронська // Голод 1932-1933 років в Україні: причини та наслідки. К.: Наукова думка, 2003.
2. Мозохин О. Б. Право на репресии: внесудебные полномочия органов государственной безопасности, 1918–1953 : [монография] / [Мозохин Олег Борисович; Ассоциация «Военная книга», Общество изучения истории отечественных спецслужб]. – Москва; Жуковский : Кучково поле, 2006 (Киров : Дом печати – Вятка). – 479, [1] с. : табл. – (История ХХІ века : судьбы, события, документы, версии).
3. ГДА МВС України. – Ф.45. – Оп.1. – Спр. 13. – Арк. б.н.
4. ГДА СБУ. – Ф.16. – Оп. 1. – Спр. 42.
5. История сталинского Гулага. Конец 1920-х – первая половина 1940-х годов: Собрание документов в 7-ми томах /Т.1. Массовые репрессии в СССР. – М.: РОССПЭН, 2004.

Петрунько О.В.

д.психол.н.,

старший науковий співробітник,

професор кафедри психології,

Університет економіки та права «КРОК»

Годун Аліна

студентка 4-го курсу

(спеціальність – «Психологія»),

Університет економіки та права «КРОК»

Девіантна поведінка підлітків як приклад неконструктивної соціальної адаптації в умовах соціальної нестабільності

Девіантну поведінку підлітків розглянуто як приклад неконструктивної адаптації до соціального середовища, де суттєво послаблені правові і соціальні норми та відповідні засоби контролю. Показано, що усвідомлення підлітками змісту правових і соціально-психологічних норм та відповідних санкцій за їх порушення (що можливо в умовах соціально-психологічного тренінгу) може істотно стабілізувати криміногенну ситуацію.

Актуальність. Працівники правоохоронних органів і приватні детективи повсякчас мають справу з тим, що в соціальній психології означено як девіантна поведінка. Феномен девіантної поведінки набуває особливої актуальності в часи суспільних змін, за яких руйнуються звичні норми і цінності, а ті, що пропонуються в якості альтернативи, не витримують випробовувань життям і «здоровим глуздом» і не сприймаються як важливі, надійні, доцільніші за попередні тощо. Унаслідок цих змін слабшає регулятивна сила правових та морально-ціннісних приписів, унаслідок чого громадяни вдаються до маргінальних та неправових форм поведінки, які можна розглядати як пристосування до турбулентних і непрогнозованих умов існування. Це особливо поширюється на ті групи осіб (групи ризику), які вже мають ознаки особистої і соціальної дезадаптації через соціалізувально-виховні помилки, допущені їхнім соціальним оточенням. До таких груп ризику належать і підлітки, які дорослішають у проблемних сім'ях, де вони змалку засвоюють негативний соціальний досвід, у т.ч. і досвід ігнорування соціальних норм [5].

Питання, пов'язані з ненормативною (асоціальною, девіантною) поведінкою підлітків, неодноразово були об'єктом дослідження психологів, соціологів, юристів, зокрема: Г. Аванесова, А. Анцупова, О.О. Бодальова, М.І. Буянова,

Б. Братуся, Л. Іванової, М. Кікалішвілі, А. Налчаджяна, А. Реана, А. Шипілова та багатьох інших. Однак, незважаючи на це, девіантна поведінка потребує дальшого аналізу, в тому числі й з'ясування психологічних і соціальних можливостей для конструктивної адаптації підлітків груп ризику.

Виклад матеріалу. Аналіз поведінки злочинців у кримінальній практиці показує, що за останнє десятиліття серед них, у тому числі й серед підлітків, істотно зросла кількість таких, що скоєні з особливою жорстокістю. За даними спеціальних досліджень, серед юних злочинців чимало тих, що самі зазнали насильства й жорстокості з боку вчителів, вихователів, батьків, опікунів чи інших осіб. Поширеною є думка, що причинами підліткових девіацій насамперед є вади сімейної соціалізації і проблемне сімейне виховання, особливо незадовільний соціальний статус батьків, конфліктні сімейні стосунки, жорстокість по відношенню до дітей та інших членів родини [2; 3].

Крім того, існує й низка соціальних теорій формування девіантної поведінки, одну з яких сформулював Е. Дюркгейм, що пов'язував це явище з браком соціального контролю та дезінтеграцію соціальних інститутів. Існує чимало свідчень того, що в часи соціальної нестабільності відбуваються досить небезпечні зміни морально-ціннісних систем і ставлення до норм права на всіх рівнях функціонування суспільства, і це вивільнює з-під правового і соціального контролю агресивні, войовничі потяги людей, робить прийнятною ненормативну, девіантну поведінку, формує уявлення про її безкарність [1].

Девіантна поведінка має різні визначення [1; 2; 5], однак всі ці визначення об'єднує ідея щодо того, що це поведінка, що відхиляється від норми. Поняття норми – багатоаспектне (наприклад: статистична, функціональна, моральна, соціальна, культурна, юридична норма). Найпоширенішою нині є думка, що девіантна поведінка – це поведінка, що порушує норми, усталені в даному соціумі [1; 4]. Ці норми є двох видів: 1) канонізовані в законодавчий спосіб (юридичні, правові норми, контрольовані Законом); 2) ухвалені за згодою більшості, загальнолюдські, загальноприйняті (соціальні норми, контрольовані засобами соціального контролю за допомогою таких соціальних регуляторів, як правила, зразки належної поведінки, ідеали, мода, традиції, звичаї тощо). Порушення будь-яких норм може кваліфікуватися як девіантна поведінка [3]. Причому слід зазначити, що визначення поведінки як девіантної означає не тільки констатацію факту, що дана поведінка не відповідає певним – юридичним чи соціальним нормам, а й активний – правовий, соціальний, психологічний – вплив на тих, хто таку поведінку демонструє із

застосуванням різноманітних (від м'яких, психологічних до жорстких правових) санкцій, аж до соціальної ізоляції (висловлення невдоволення, ігнорування й знецінення з боку значимих інших, цькування, примусове лікування, ув'язнення тощо) [5].

Девіантну поведінку – як відхилену від нормативних приписів – вивчають соціологи, психологи, криміналісти й інші фахівці. І, на відміну від фахівців з криміналістики, кримінального права й інших правових наук, що розглядають цей вид поведінки виключно як порушення норм права, що неодмінно, поза всілякими умовами, має бути покаране в передбачений Законом спосіб, соціальні психологи акцентують увагу насамперед: 1) на порушенні неформальних норм соціального співбуття, відхиленні від загальнолюдських норм і цінностей (у т.ч. це аморальна поведінка дорослих, у т.ч. й по відношенню до власних дітей тощо); 2) на причинах, механізмах і засобах корекції цих девіацій. На нашу думку, важливо розуміти, чим саме спричинені ті чи ті відхилення від норм: їх незнанням чи свідомим порушенням цих норм. І щонайменше, що можуть зробити дорослі, які опікуються підлітками, – прищепити їм ці норми і створити ефективну систему контролю за їх виконанням, пам'ятаючи, що девіантна поведінка не в останню чергу породжується безвідповідальністю і безкарністю.

Висновки. Девіантна поведінка підлітків, а особливо підлітків «групи ризику», є показником невдалої їх соціалізації та засвоєнням переважно негативного соціального досвіду, що має корені в ранньому, дошкільному і молодшому шкільному дитинстві. Саме тоді дитина зробила хибний висновок щодо необов'язковості виконання правил і дотримання соціальних норм.

В умовах браку соціального контролю через послаблення правових і соціальних інститутів, відчужені від особистої відповідальності за свої вчинки і якість свого життя або ж розчаровані в доцільності пропонованих їм правил, підлітки відповідних груп ризику свідомо вдаються до девіантної поведінки, щоб продемонструвати свою «дорослість» і незалежність від накиннутих їм правил, або ж роблять це інтуїтивно (не усвідомлюючи зв'язку між такою поведінкою і наступними соціальними санкціями) з метою «за будь-яку ціну» отримати бажане, в т.ч. певні привілеї і зиски. Такі відхилення від прескриптивних і дескриптивних соціальних норм можуть бути кориговані за допомогою спеціальних методів і технологій психолого-педагогічного впливу, і одним із засобів такого впливу є спеціально організована групова інтерактивна комунікація в режимі соціально-психологічного тренінгу.

Список використаних джерел

1. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения): Учебное пособие / Елена Валерьевна Змановская. – М.: Академия, 2004. – 288 с.
2. Кікалішвілі М.В. Девіантна поведінка: поняття та ознаки / М.В. Кікалішвілі // Вісник Академії адвокатури України. – № 3 (22). – 2011. – С. 109-122.
3. Склярук А. В. Проблемна сім'я як предмет соціальної психології: труднощі визначення й операціоналізації // Педагогічний процес: теорія і практика: Збірник наукових праць. Серія Психологія. – Вип. 3. – К.: Едельвейс, 2016. – С. 113-119.
4. Урванцев Б.А. Порядок и норма [Текст] / Б.А. Урванцев. – М. : Изд-во стандартов, 1991. – 240 с.
5. Шнейдер Л.Б. Девиантное поведение детей и подростков / Лидия Бернгардовна Шнейдер. – М.: Академический проект; Трикста, 2005. – 336 с.

Пушняк М.О.

аспірант,

Університет економіки та права «КРОК»

Інститути приватної детективної діяльності у країнах ЄС: теоретико-правові аспекти

Зміни, які сьогодні проходять у суспільно-політичному житті нашої держави, потребують вдосконалення великої кількості суспільних відносин. Як того вимагає Конституція України, у першу чергу, це відноситься до тих відносин, що забезпечують особисту безпеку громадян, захист їх життя, здоров'я, приватної власності.

У світі приватна детективна діяльність давно вже використовується для забезпечення громадянам і юридичним особам захисту своїх законних прав та інтересів. Приватні детективні інституції діють практично у всіх країнах Європи і їх функції спрямовані на захист Конституційних прав громадян. Відповідно, громадяни (а це виключно їх право) з тих чи інших міркувань можуть звернутись за допомогою до приватних інституцій детективної діяльності, приватних детективів.

Так, наприклад, у 2001 р. у Великій Британії ухвалений закон, який ввів ліцензування приватної детективної діяльності, а відповідно і реєстрацію приватних детективів. Ця інституція у даній країні діє більше як 300 років.

Приватний детектив у Великобританії має досить широкий вибір технічних засобів для здійснення своєї діяльності, зокрема йому доступна навіть криміналістична лабораторія поліції Лондона. Особи, які пройшли перевірку у державних органах на добропорядність і професійну придатність мають право доступу до центрального національного поліцейського комп'ютера, за допомогою якого щоденно видається до 120 тисяч довідок за запитами про правопорушників.

Крім того, приватний детектив у цей час може легко, не порушуючи закону, отримати відомості щодо підданих країни. Наприклад, є термінали, через які на цілком законних підставах можна отримати доступ щонайменше до 100 баз даних, у тому числі й до комп'ютеризованого довідника компанії «British Telecom», а також до повного поіменного списку британських виборців і судових досьє. Також звернемо увагу на те, що близько 70 % англійських приватних детективів раніше працювали в поліції.

Це, у свою чергу, обумовлює той факт, що у Великобританії підтримується дуже тісне інформаційне співробітництво між приватними детективними агентствами та державними правоохоронними органами (поліцією) під

час розслідування злочинів та захисту прав і свобод громадян [1].

Сьогодні у Великобританії існує велика кількість приватних розшукових агентств. Найбільш повний перелік таких бюро (із зазначенням контактної інформації) представлений на офіційному сайті Асоціації британських слідчих (Association of British Investigators, <http://www.theabi.org.uk>) [2, с. 259].

У Франції приватний детектив – це особа, яка займається розслідуванням і проводить наукові дослідження в порядку приватного обвинувачення за певну винагороду. Законодавство Франції чітко відокремлює професію приватного детектива від професії юриста, діяльності нотаріуса, поліції та інших близьких за сутністю професій. У Кодексі національної безпеки (книга VI, розділ II) закріплено поняття детектива як особи, котра професійно займається діяльністю, що виходить за рамки офіційних поліцейських процедур у галузі приватного права, з метою захисту інтересів особи на умовах конфіденційності [3].

До 18 березня 2003 року підготовка приватних детективів у Франції не була обов'язковою, однак після внесення відповідних змін до законодавства така підготовка стала обов'язковою. Університет Пантеону в Парижі з 2006 року пропонує 2-річну програму підготовки детектива з видачею диплома державного зразка.

Детективи у Франції не мають права на носіння вогнепальної зброї.

Діяльність приватних детективів у Франції здебільшого здійснюється щодо:

- вирішення сімейних конфліктів (справи про зраду, насилля в сім'ї);
- вирішення трудових спорів (незаконне звільнення, розкриття комерційної таємниці, недоброчесна конкуренція);
- вирішення економічних справ (бізнес-ризик, вивчення кандидатів на роботу, контроль персоналу);
- вирішення фінансових питань у приватному секторі (кредитні історії клієнтів, справи про спадщину);
- вирішення організаційних бізнес-питань (вивчення конкурентів, здійснення заходів безпеки бізнес-структури, правова підтримка підприємницької діяльності);
- вирішення страхових справ;
- збору інформації в інтересах клієнта у кримінальних справах.

Основні вимоги до приватного детектива у Франції:

- особа повинна бути громадянином Франції або іншої держави, що входить до Європейського Союзу;
- особа повинна пройти обов'язковий курс навчання у встановленому МВС Франції навчальному закладі (на сьогодні це Паризький університет Пантеону);

- протягом останніх 5 років особа не повинна працювати в поліції, розвідувальних, контррозвідувальних органах або військових формуваннях;

- особа не повинна мати судимості за вчинення кримінального злочину;

- особа не повинна мати адміністративних та інших дисциплінарних покарань (наприклад, позбавлення права на роботу за професією або відмови у довірі в будь-якій формі);

- особа не повинна перебувати під слідством.

Спеціальний дозвіл видається особі на термін від 5 до 10 років. Оформлюється такий дозвіл протягом 6 місяців.

Взаємодія приватних детективів з державними правоохоронними органами Франції згідно із законодавством здійснюється таким чином:

1) Міністр внутрішніх справ, Міністр юстиції, орган судової влади в межах повноважень можуть витребувати від детектива, який обслуговує певну територію, будь-яку потрібну інформацію для забезпечення національної безпеки, підтримання громадського порядку, попередження та розкриття злочинів (інформація, що цікавить відповідні державні структури, повинна бути підготовлена та надана детективом у найкоротший строк);

2) якщо під час виконання своїх службових обов'язків детективу стане відомо про будь-які факти вчиненого злочину або такого, що готується, він повинен негайно поінформувати про це прокурора або суд на відповідній території [4].

Так, наприклад, в Бельгії детективи вправі збирати інформацію про злочини або погрози щодо уряду; встановлювати і отримувати біографічні та характеризуючі дані на окремих громадян, організації; займатися розшуком зниклих осіб; виявляти місця зберігання втраченого або вкраденого майна; вести пошук свідків і збирати докази для правоохоронних та судових органів.

Приватним детективним бюро, як правило, передаються справи про розкрадання вантажів, документів, підробки кредитних карток, платіжних документів, хабарництва, фінансові махінації, комп'ютерні злочини, крадіжки, вчинені працівниками фірми.

Особливістю приватних розшукових агентств є те, що основним напрямком їх діяльності є попередження та недопущення скоєння правопорушень, а також пошук способів відшкодування завданих збитків. У тих випадках, коли мова йде про економічні злочини, бізнесмени воліють звертатися в детективні агентства, а не в державні правоохоронні органи. Пояснюється це тим, що бізнесмени прагнуть уникнути небажаного витоку інформації, наслідки якої можуть завдати більшої шкоди престижу фірми, ніж саме правопорушення. Саме прагнення максимально збе-

регти конфіденційність комерційних операцій спонукає, за даними соціологічних опитувань, близько 70% бельгійських підприємців вдаватися до послуг приватних розшукових фірм.

Так, детективам надано право провадити арешт злочинців, обшук, виїмку, використання коштів електронного спостереження [5].

Для Великобританії, так само як і для Бельгії, характерно прагнення підприємців до мінімізації небажаної розголосу протиправної діяльності їх співробітників і таким чином недопущення підриву репутації фірми або банку. З цієї причини численні випадки економічних порушень, шахрайства, злочинів у комп'ютерній сфері, розкрадань інформації розслідуються приватними детективами.

Приватний детектив у Великобританії наділений великими правами. Він може користуватися широким арсеналом оперативної техніки, стежити за будь-якою особою, фотографувати його на робочому місці, на вулиці, в інших громадських місцях. Детектив також має в своєму розпорядженні арсенал криміналістичних засобів, може користуватися послугами експертів по дактилоскопії і криміналістичної лабораторії поліції Великого Лондона.

У Великобританії постійно розширюється і диференціюється попит на послуги приватних розшукових агентств, які здатні виконати і специфічні завдання, які вважають незаконними для правоохоронних органів. Так, наприклад, одне з великих детективних агентств поряд із розслідуванням справ про промислове шпигунство, забезпеченням заходів безпеки фірм і банків, плануванням заходів на випадок виникнення кризових ситуацій займається також добуванням інформації про конкурентів або інших приватних підприємств. Іноді детективам довіряють навіть ведення переговорів з терористами [6].

В Іспанії діяльність приватних детективів регулюється законом № 23 1992 року та Королівським декретом № 2364 1994 року. Відповідно до цих нормативно-правових актів приватна детективна діяльність відмежовується від приватної охоронної діяльності. Приватний детектив не може займатися діяльністю, яку виконують приватні охоронні агентства, і, відповідно, навпаки.

Для здійснення приватної детективної діяльності в Іспанії особа повинна відповідати таким вимогам:

- досягти 21 року та не мати судимості;
- мати громадянство однієї з держав – членів Європейського Союзу або держав – учасниць Угоди про Європейську економічну зону;
- особа раніше не мала бути усунутою від служби у збройних силах або в органах безпеки;
- протягом 2 останніх років особа не повинна була у складі відповідних уповноважених державних органів

здійснювати контроль за діяльністю приватних детективних агентств;

- особа повинна мати необхідні знання та навички щодо здійснення функцій приватного детектива;

- особа повинна мати відповідний диплом, що надає право здійснення приватної детективної діяльності [7].

Дипломи, що надають право здійснення приватної детективної діяльності, видаються університетами та іншими навчальними закладами, які затверджені Міністерством внутрішніх справ Іспанії. Такими навчальними закладами є: Університет безпеки та науки у Валенсії, Інститут кримінології в Барселоні, Інститут кримінології в Мадриді, Інститут кримінології в Аліканте, Коледж у Сан-Пабло, Саламанський університет підготовки фахівців безпеки [8].

Функції іспанських детективів щодо збору інформації та доказів реалізуються здебільшого в галузі приватного права фінансової, економічної та комерційної діяльності, а також у сфері особистої безпеки осіб.

Приватним детективам забороняється вести справи про службові злочини. У разі виявлення фактів службових злочинів детектив негайно інформує про це державні правоохоронні органи.

Також детективам заборонено використовувати спеціальні технічні прилади, які можуть порушити права і свободи людини щодо приватного життя, телефонних розмов, листування тощо. Потрібно відзначити, що детектив під час захисту прав і свобод людини, інтересів держави за надходження відповідного запиту зобов'язаний надати повну інформацію про предмет запиту державним правоохоронним органам.

Також він зобов'язаний негайно повідомити в державні правоохоронні органи про виявлені ним будь-якого роду факти вчинення посадових злочинів, про такі, що готуються, або про вчинені тяжкі та особливо тяжкі злочини і передати до правоохоронних органів усю відому інформацію та докази.

В Іспанії також існує етичний кодекс приватних детективів, який безпосередньо розповсюджується на всіх членів Асоціації приватних детективів Іспанії.

Отже, приватна детективна діяльність сьогодні є неодмінним атрибутом ринкової економіки у країнах ЄС. Там приватною детективною діяльністю займаються більше двох млн. осіб, що у два рази перевищує штатну чисельність представників поліції, а також налічується більше 4 тис. приватних детективних агентств. Сьогодні у країнах ЄС спостерігається постійно зростаючий попит на послуги приватних детективних інституцій. Таким чином, значущість у механізмі реалізації їх правоохоронних і правозахисних функцій зростає і є актуальною у реаліях часу і суспільних змін.

Список використаних джерел

1. Соболев М. Частный детектив // Русский базар №43(549) [Електронний ресурс] Режим доступу:<http://www.russianbazaar.com./Article.aspx?ArticleD=9608>. 2016.
2. Черков В. О. Приватна детективна діяльність у розвинених країнах світу / В. О. Черков, П. О. Попов // Вісник Луганського державного університету В. С. ім. Е. Дідоренко. – 2010. – Вип. 2. – С. 248-259.
3. Code de la securite anterieure: deruiere moditication:18fevrier2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://goo.g1/G-6UmLO>.
4. Чорний О. Ю. Міжнародний досвід взаємодії держави та недержавних органів забезпечення безпеки суб'єктів господарювання та його застосування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khutusg.com.ua/files/sbornik/vetnik125/46.pdf>.
5. Мотуз М. Тенденції розвитку приватної детективної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.knu.ua/imagec/abook file/couf2011kpp.motuzmotuz pdf>.
6. How to Become a Private luvestigator [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lowkeypi.com/how-to.become-a-private-investigator>.
7. Detectiveprivado/Wihipedia: la encyclopedia libre [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eswikipedia.org/wiki/Detective.privado>.
8. Quieres ser detective? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.apdpc.de.Espana.es/quieres.ser-detectiv> 22.03.2010.

Сингаївська І.В.
к.психол.н., доцент,
завідувач кафедри психології,
Університет економіки та права «КРОК»

Розвиток комунікативної компетентності фахівців з приватної детективної діяльності методом соціально-психологічного тренінгу

Висвітлено роль комунікативної компетентності в професійній успішності фахівців з приватної детективної діяльності. Описано особливості соціально-психологічного тренінгу як методу розвитку комунікативної компетентності фахівця.

Актуальність. Важливим компонентом професійної компетентності фахівців з приватної детективної діяльності є комунікативна компетентність, оскільки спілкування є важливим інструментом цієї діяльності. Від знань та компетентності детектива у спілкуванні залежать якість його діяльності, значущість професійних досягнень. Проблему вдосконалення комунікативної компетентності приватних детективів можна розв'язати, застосовуючи інтерактивні методи навчання, зокрема – метод соціально-психологічного тренінгу.

Основний текст. Проблема комунікативної компетентності добре досліджена в сучасній психологічній науці. Зокрема, комунікативну компетентність фахівців різних спеціальностей аналізують у своїх працях С. Александрова, С. Братченко, О. Брюховецька, Т. Бутенко, А. Деркач, Ю. Ємельянов, О. Касаткіна, І. Козубовська, О. Краєвська, Г. Кудрявцева, Н. Кузьміна, Л. Петровська, Г. Трофімова, Ю. Ханіна, В. Черевко та ін. Також досліджувалися особливості комунікативної компетентності працівників правових органів (М. Дебольський, О. Кондаурова, С. Коробльов, М. Мар'їн, В. Трубочкін та ін.).

Комунікативна компетентність є важливим компонентом професійної компетентності. Під комунікативною компетентністю розуміють наявність психологічних знань, умінь і навичок у спілкуванні. Розвинута комунікативна компетентність допомагає фахівцю успішно вступати у вербальні, невербальні, усні й письмові контакти для вирішення комунікативних задач (передачі інформації, ведення переговорів, встановлення позитивних стосунків тощо).

До комунікативних знань та вмінь, що складають комунікативну компетентність фахівця, психологи відносять: знання норм та правил спілкування (ділового, повсякден-

ного тощо); високий рівень мовленнєвого розвитку, що дозволяє у процесі спілкування вільно передавати і сприймати інформацію; розуміння невербальної мови спілкування (жестів, міміки тощо); уміння вступати в контакт з людьми з урахуванням їх статевих, вікових, соціокультурних, статусних характеристик; уміння вести себе адекватно ситуації та використовувати її специфіку для досягнення власних комунікативних цілей; уміння впливати на співрозмовника таким чином, щоб схилити його на свій бік, переконати у силі своїх аргументів; здатність правильно оцінити співрозмовника як особистість, як потенційного конкурента або партнера й обрати власну комунікативну стратегію в залежності від цієї оцінки; здатність викликати у співрозмовника позитивне сприйняття власної особистості тощо [5].

Названі характеристики необхідні для досягнення професійної успішності фахівців будь-якої галузі, але для приватних детективів комунікативна компетентність – основна (поряд з фаховою, правовою), і тому вона є важливою складовою професійної підготовки.

Розвиток професійної комунікативної компетентності фахівця юридичної галузі здійснюється за умови дотримання низки дидактичних умов: інтеграції лекційного курсу та групового тренінгу; рівноправної суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та слухачів у формі діалогу; створення в процесі навчання ситуацій, що імітують професійну діяльність та тренують професійні вміння; рефлексії та усвідомлення отриманого досвіду [2].

Викладачі, які здійснюють підготовку майбутніх юристів, повинні підібрати такі форми й методи навчання, які дозволили б сформувати професійну компетентність у фаховій та комунікативній сферах [3].

Під час навчання приватних детективів професійному спілкуванню важливим є перенесення акценту з передачі знань, умінь і навичок у сфері спілкування на створення умов для розвитку їх комунікативної компетентності. Головною метою розвитку комунікативної компетентності приватних детективів повинен стати процес усвідомлення ними можливостей комунікації, усвідомлення взаємостосунків з оточуючими людьми, формування здатності їх розвивати, поліпшувати, конструктивно впливати на людей.

Вдосконалити комунікативну компетентність фахівців приватної детективної діяльності може спеціальна соціально-психологічна підготовка. Дієвим методом у цьому плані є соціально-психологічний тренінг, який ми впродовж багатьох років практикуємо на заняттях з психології в Університеті економіки та права “КРОК”.

Тренінг – це таке навчання, в процесі якого головна увага приділяється практичному відпрацюванню матері-

алу, коли, моделюючи спеціально задані ситуації, учасники мають можливість розвинути та закріпити необхідні знання й навички. Тренінг дає змогу діагностувати стан комунікативної компетентності особистості, виявити її проблеми, комунікативні якості, особливості взаємодії з людьми. Учасник тренінгу пізнає особливості сприйняття іншими його особистісних якостей, поведінки та комунікативних умінь. Відбувається вирішення психологічних, зокрема комунікативних проблем, виправлення недоліків [1].

Такий тренінг має дві фази – діагностичну та корекційну. Це дає можливість психологу, який проводить тренінг, діагностувати стан комунікативної компетентності кожного учасника, накреслити шляхи вдосконалення вмінь і навичок кожного у діловому та особистісному спілкуванні.

Під час діагностичної фази соціально-психологічного тренінгу повинна бути виконана низка завдань: 1) самопізнання учасників тренінгу – пізнання ними своїх особистісних якостей, комунікативних особливостей, рефлексія власного спілкування та поведінки; 2) отримання “зворотного зв’язку” від інших учасників тренінгу, тобто інформації про те, як інші люди сприймають кожного учасника тренінгу як особистість, як оцінюють його вміння спілкуватися з людьми; 3) зовнішня діагностика – пізнання психологом-тренером, що проводить групову роботу, особливостей особистості та комунікативних якостей кожного учасника [4].

Під час корекційної фази соціально-психологічного тренінгу відбувається виправлення недоліків кожного учасника, накреслюються шляхи вдосконалення комунікативної компетентності. Учасникам тренінгу вдається виробити у себе такі складові комунікативної компетентності:

1) вміння розумітися в людях: здатність швидко і правильно оцінити їх психологічні особливості, сильні та слабкі сторони; розуміти їх настрої, думки, почуття;

2) комунікативні якості: доброзичливість, повагу до інших, емпатію, вміння помічати в людях позитивне й негативне, справедливість, такт, комунікабельність тощо;

3) вміння впливати на людей: переконувати, організувати до виконання спільних завдань;

4) ініціативність: активність, самостійність, сміливість, підприємливість;

5) уміння поводити себе адекватно ситуації, використовувати специфіку ситуації для досягнення власних комунікативних цілей [4].

Наявність цих вмінь та якостей особистості робить фахівців з приватної детективної діяльності більш успішними в досягненні професійних цілей, закріплює їх статус у професійній спільноті, сприяє професійному зростанню.

Висновки. Вдосконалення комунікативної компетентності фахівців з приватної детективної діяльності залежить від багатьох факторів. Одним з головних є прагнення самого фахівця до самовдосконалення, його активність, відкритість, бажання оптимізувати власну комунікативну компетентність. Важливим фактором є також рівень знань та вмій викладача-психолога.

Найефективнішими методами розвитку комунікативної компетентності фахівців-приватних детективів є інтерактивні методи. Саме ці методи стимулюють їх ініціативність під час навчального процесу, а педагог-психолог займає при цьому позицію партнера-помічника. Хід та результат навчання набуває особистісної значущості для всіх учасників процесу та дозволяє розвинути у них здатність самостійного вирішення комунікативних задач та проблем.

Список використаних джерел

1. Васильев Н. Н. Тренинг профессиональных коммуникаций в психологической практике / Н. Н. Васильев – СПб.: Речь, 2005. – 283 с.
2. Вишневская С. Л. Значение коммуникативной компетентности специалиста в профессиональной юридической деятельности / С. Л. Вишневская // Cogito: Вып. 4. Сб. науч. ст. по педагогике и психологии. – Ижевск: Издательский дом «Удмуртский университет», 2001. – С. 20-32.
3. Жукова И. А. Формирование профессиональной компетентности юриста в процессе обучения в вузе / Жукова И. А. // Право. – 2010. – No 3. – С. 118–127.
4. Сингаївська І. В. Особливості використання інтерактивних методів у процесі вдосконалення психологічної компетентності керівників освітніх організацій / Сингаївська І. В. // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / Ун-т менедж. освіти АПН України, Асоціац. безперерв. освіти дорослих. Вип. 13 / голов. ред. В.В.Олійник. – К.: Геопринт, 2009. – Ч. 2. – С. 304–308.
5. Стеценко Н. М. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця / Стеценко Н. М. // Педагогічний альманах: зб. наук. праць / редкол. В. В. Кузьменко та ін. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – Випуск 29. – С. 185–191.

Сіренко Д.О.

здобувач,

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Піддубний О.Ю., д.ю.н., професор

Інститут приватної детективної діяльності в контексті захисту прав і свобод людини від корупційних посягань (адміністративно-правові аспекти)

У доповіді наведено аргументи на користь надання суб'єктам приватної детективної діяльності законодавчих повноважень у сфері протидії корупційним правопорушенням.

Актуальність. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» основними засадами зовнішньої політики є, зокрема, забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі (далі – ЄС) [1].

Сьогодні Україна впритул наблизилася до інтеграції в європейське співтовариство. Задля якнайшвидшої реалізації цієї визначної події, Україні необхідно виконати чималу кількість умов, визначених ЄС. Зокрема, йдеться про боротьбу з корупцією, поліпшення інвестиційного та бізнес-клімату тощо.

Реалізація ефективних заходів з протидії негативним явищам в економічній, політичній, соціальній та правозахисній сферах суспільного життя будь-якої цивілізованої країни неможлива без розробки та прийняття відповідного законодавства. Не є виключенням, в даному випадку, й нормативно-правовий акт, що регламентує порядок здійснення та організації приватної детективної діяльності в Україні.

Основний текст. Однією з головних проблем, що викликають занепокоєння європейських колег та загрожують майбутній євроінтеграції України, є корупція. Окрім цього, масштаби корупції загрожують національній безпеці України та не сприяють піднесенню авторитету держави. За даними опитування, станом на 2012 рік, близько 80% населення сприймало корупцію як звичайне явище [2, с. 7].

На нашу думку, сприйняття корупції суспільством на цей час практично не змінилось.

У рейтингу корумпованості, що його склала глобальна антикорупційна неурядова організація Transparency International, у 2016 році Україна посіла 131-е місце серед 176 країн, набравши 29 балів зі 100 можливих. Поряд

із нею такі країни, як Казахстан, Росія, Непал та Іран [3].

Невід'ємна складова корупції – правопорушення, пов'язані з нею (так звана адміністративна корупція). В Україні це явище охопило багато сфер суспільного життя. Саме тому, особливо останнім часом, значна увага приділяється вдосконаленню наявних та пошуку нових форм і методів протидії адміністративній корупції.

Так, відповідно до офіційної статистики МВС України, у 2015 році направлено до суду **2 147** протоколів про адміністративні корупційні правопорушення, поряд з цим закрито **346** адміністративних справ, а до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу притягнуто лише **1 720** осіб. У 2016 році, на жаль, продовжилася тенденція зростання корупційних правопорушень. Згідно з даними МВС України у звітний період було направлено до суду **2 994** протоколи про адміністративні корупційні правопорушення, натомість закрито аж **765** адміністративних справ. До адміністративної відповідальності притягнуто всього на всього **1 900** осіб [4].

Отже, як бачимо, тенденція зовсім невтішна та вимагає термінового запровадження ефективних дій з боку органів як виконавчої, так і законодавчої влади.

Справа в тому, що однією з характерних рис корупційних правопорушень є їх вкрай *високий рівень латентності*. Значна частина таких правопорушень є невиявленою саме завдяки небажанню населення звертатися до правоохоронних органів з повідомленням про відповідні факти корупції, а також завдяки частковій бездіяльності суб'єктів протидії корупції у напрямках попередження, виявлення та документування корупційних дій, особливо за фактами вчинення адміністративних корупційних правопорушень.

На нашу думку, такий стан речей викликаний, насамперед, декількома чинниками: 1) відносно низьким рівнем заробітних плат, матеріального і соціального забезпечення суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення; 2) низьким рівнем життя та соціального забезпечення населення країни; 3) невисоким рівнем правової культури та правової свідомості населення; 4) взаємною недовірою владних структур одне до одного та 5) вкрай низьким рівнем довіри населення до органів державної влади, насамперед, до правоохоронних органів (суб'єктів протидії корупції) та до органів судової влади.

Так, за даними Інституту соціології Національної академії наук України станом на 2013 рік, рівень довіри громадян до міліції максимально сягав лише 3 – 5%, а після подій Євромайдану цей показник упав до 0,8% опитаних, при цьому довіра самих працівників міліції до влади традиційно не перевищувала 3% [5].

Не надто змінився рівень довіри громадян України й до новоствореної поліції.

Причиною такого низького рівня довіри суспільства до

правоохоронних органів є, насамперед, часте недотримання працівниками цих органів основоположних прав і свобод людини і громадянина, визначених статтями 3, 28, 30, 31, 32 та 33 Конституції України. Відомі непоодинокі випадки ігнорування суб'єктами протидії корупції відвертих фактів правопорушень, пов'язаних з корупцією, вчинених чиновниками (конфліктів інтересів, отримання дарунків, порушень фінансового контролю, тощо)

На нашу думку, оптимальним варіантом для виходу з ситуації, що склалася у сфері боротьби з корупційними правопорушеннями, було б запровадження в державі законодавчого акту, що регламентує порядок організації приватної детективної діяльності.

Детективна діяльність є невід'ємною складовою цілісної системи сучасної розшукової діяльності в більшості країн світу. Однак в Україні така діяльність достатньо тривалий час була відсутня.

Сьогодні послуги, що мають «детективні» ознаки, хоча й надаються окремими особами та організаціями, але все ж таки вони мають неофіційний характер, перебуваючи поза межами законодавчого регулювання.

У грудні 2015 року законодавцем врешті був розроблений та зареєстрований у парламенті проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (реєстр. № 3726 від 28.12.2015 р.), який 19 квітня 2016 року був прийнятий народними обранцями у першому читанні.

Враховуючи неоднозначність думок, велику кількість критики та нарікань, що почали надходити з експертного середовища стосовно змісту законопроекту, було прийнято рішення направити останній на доопрацювання у Комітет ВРУ з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Повертаючись до основної теми доповіді, хотілося б зазначити, що, на нашу думку, доцільним було б наділити суб'єктів приватної детективної діяльності правом збирати відомості (інформацію про факти протиправної діяльності), які містять ознаки корупційних діянь на замовлення як органів державної влади, що реалізують державну політику у сфері боротьби з корупцією, так і приватних підприємств, установ, організацій. Іншими словами, доцільно створити приватну *альтернативу* державним суб'єктам протидії корупції.

Ми вважаємо *недемократичним* та *негуманним* позбавлення громадян права звертатися для проведення розслідування чи інших дій для вирішення не заборонених законом особистих питань (у цивільних, адміністративних, господарських та кримінальних провадженнях) до приватних детективних структур. У даному випадку, в людини відсутній вибір та є лише один шлях – звернення до *карально-адміністративного апарату*, який сьогодні є уособленням всієї системи правоохоронних органів – поліції, органів безпеки, прокуратури та ін.

З огляду на вищевикладені обставини, ми вважаємо доцільним внесення таких змін і доповнень у проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (реєстр. № 3726 від 28.12.2015 р.):

1) частину третю статті 11 доповнити пунктом 13 такого змісту:

13) збирання та фіксація фактів корупційної діяльності посадових, службових осіб підприємств, установ, організацій усіх форм власності на договірній основі з керівниками цих підприємств, установ, організацій

2) частину першу статті 12 доповнити пунктом 2-1 такого змісту:

2-1) проводити перевірки на підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності за згодою керівників цих підприємств, установ, організацій, а також ознайомлюватися з усіма необхідними документами та матеріалами з метою виявлення та фіксації фактів корупційної діяльності

Висновки. Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що будь-яка особа повинна мати вибір, оскільки, окрім правової (соціальної) справедливості, існує також особиста (моральна) справедливість. Під останньою слід розуміти особисте відношення потерпілої особи до правопорушника та власне бачення міри відповідальності останнього. Не завжди потерпілий бажає настання негативних правових наслідків для свого кривдника у вигляді обмежень особистого, майнового чи ін. характеру. До того ж, для будь-якої людини повинна існувати *альтернатива* стосовно суб'єкта звернення в разі порушення особистих прав і свобод. Таким чином, відсутність інституту приватної детективної діяльності, на нашу думку, є неприпустимим у правовій державі, в якій пріоритетом є людина, а її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України).

Список використаних джерел

1. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України № 2411-VI від 01 липня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102411.html

2. Реформування кримінального процесуального законодавства України // Новели Кримінального процесуального кодексу України 2012 року. Ч. 2: Збірник статей. – К.: Істина, 2012. – 124 с.

3. Transparency International: Як змінились основні індекси CPI у 2015-2016 роках? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediieve-pravosuddia-trymaut-ukrainu-na-koruptsiinomu-dni/>

4. Звіт про стан протидії корупції (2015-2016 рр.) / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm

5. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України / Офіційний сайт Національної поліції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1221365>

Тарасова І.В.
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»

Дискусійні аспекти принципів діяльності приватних детективів в Україні

Дані тези присвячені розгляду дискусійних аспектів визначення спеціальних принципів на яких має ґрунтуватися приватна детективна діяльність.

Наразі питання, пов'язані з діяльністю приватних детективів, є жваво обговорюваними у суспільстві, оскільки це той випадок, коли вже існує певний вид відносин, що дуже стрімко розвивається, але він досі не має чіткого та змістовного правового регулювання. І це зрозуміло, так як сама діяльність має багато спірних та неоднозначних питань, до того ж більшість сприймає цей вид діяльності як «конкуренцію» діяльності правоохоронних органів держави.

Зростання попиту на детективні послуги очевидне та пов'язане, насамперед, зі зростанням недовіри до роботи правоохоронних органів та потребою громадян в отриманні достовірної інформації в стислі терміни. Хоча противники легалізації приватної детективної діяльності ставлять питання щодо необхідності надання приватним детективам прав оперативно-розшукової спрямованості. Це пояснюється тим, що держава «гарантує», через закріплені у Кримінальному процесуальному кодексі завдання правоохоронних органів, «забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування» [1, ст. 2] кримінальних правопорушень. Крім того, більшість з методів здійснення оперативно-розшукової діяльності пов'язані з втручанням до приватного життя людини і це порушує конституційні права (стаття 32 Конституції України) [2]. З цим важко не погодитись, однак якщо би правоохоронні органи впоралися з тими завданнями, які їм були поставлені державою, не виникла б потреба у дискусії щодо меж втручання приватних детективів у приватне життя особи під час «збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві» [3].

З іншого боку, в адвокатській практиці часто бувають випадки, коли клієнт – особа, яку підозрюють у вчиненні злочину, звертається з проханням встановити свідків події та своєї невинуватості, але виконати роботу щодо пошуку особи чи її місцезнаходження адвокату складно, а

часом і неможливо за браком часу чи відповідних навиків. У таких випадках адвокат може звернутися до приватного детектива, який спроможний здійснити якісний (швидкий та неупереджений) пошук об'єктивних даних, які мають значення для захисту прав клієнта. До дій, які можуть допомогти адвокату під час реалізації доручення клієнта, належать також виявлення очевидців злочину, місця знаходження предметів, документів, які в подальшому можуть бути залучені до справи в якості доказів. Таким чином, діяльність приватних детективів має ознаки правоохоронної діяльності, але метою є пошук відомостей задля захисту прав та інтересів клієнта (довірителя).

Розглядаючи питання необхідності та порядку регламентації приватної детективної діяльності, насамперед постає питання щодо визначення принципів їх діяльності. Спираючись на загально-теоретичні положення, зрозуміло, що діяльність приватних детективів має обов'язково ґрунтуватись на принципах верховенства права та законності. Зміст цих принципів є зрозумілим та не потребує окремого розкриття.

Відповідно до останнього Проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 3726 від 28.12.2015 р., а саме у ст. 3 передбачається перелік принципів, до якого входять: верховенства права; законності; дотримання прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб; збереження професійної таємниці; конфіденційності; взаємодії із правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами [3]. Але самі особи, які здійснюють приватну детективну діяльність, виділяють такі принципи: конфіденційність; порядність; інформування клієнта про реальні перспективи розслідування. Інші представники компаній, які надають детективні послуги, вважають, що їх діяльність ґрунтується на принципах: законність; оперативність; конфіденційність; достовірність; професіоналізм. Дані приклади наочно наводять, що навіть особи, які працюють у сфері надання детективних послуг мають різні погляди на спеціальні принципи своєї діяльності.

Найбільш складним є питання визначення спеціальних принципів приватної детективної діяльності, яка відповідно до Проекту вищезазначеного закону є незалежною професійною діяльністю [3, ст.1]. Зробивши аналіз норм запропонованого проекту дуже дискусійним моментом у діяльності приватних детективів, вбачається дотримання одразу декількох принципів, які, на наш погляд, є взаємовиключними. Насамперед, це співвідношення принципів конфіденційності та збереження професійної таємниці, котрі, на наш погляд, є тотожні за змістом.

По-друге, можливість дотримання принципу конфіденційності та принципу обов'язкового повідомлення правоохоронних органів про правопорушення. Закріплення принципу конфіденційності приватної детективної діяльності передбачається у ст. 16. Проекту ЗУ «Про приватну (розшукову) діяльність», а саме: «Приватним детективам забороняється розголошувати і використовувати в своїх власних інтересах або інтересах третіх осіб відомості, що представляють професійну таємницю суб'єкта приватної детективної (розшукової) діяльності» [3]. Зміст професійної таємниці складає інформація, яку отримав приватний детектив під час здійснення своєї діяльності, як від клієнта або в його інтересах, так і від інших осіб під час виконання доручення клієнта.

У той же час зміст принципу «обов'язкового повідомлення правоохоронних органів про правопорушення» хоча і незазначений прямо у статті 3 Проекту ЗУ «Про приватну (розшукову) діяльність», але закріплений у п.1, ч.1, ст.13 як обов'язок приватного детектива, а саме: «у разі отримання інформації або виявлення обставин злочину (кримінального правопорушення) – невідкладно повідомити уповноважені правоохоронні органи про вказані обставини та, за потреби, надати їм допомогу у здійсненні дій, передбачених чинним кримінальним процесуальним законодавством України», та п.1, ч.2, ст.13 як заборону: «приховувати від правоохоронних органів факти скоєних злочинів (кримінальних правопорушень) чи злочинів, які готуються, що стали відомими в процесі здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності» й статті 14 Проекту [3].

Таким чином, виконуючи обов'язок та дотримуючись заборони, приватний детектив повинен без згоди клієнта розкрити відомості, які стали йому відомі під час реалізації доручення клієнта, що, в свою чергу, порушує принцип конфіденційності (збереження професійної таємниці). В реальному житті це також призводить до виникнення конфлікту інтересів та порушення принципу професійної незалежності. Так, звичайно, приватний детектив має бути на боці закону та не допускати вчинення злочинів, але якщо дивитись уважно на цілі його роботи, то вбачається, що мають бути пріоритетними принципи діяльності приватних детективів, а саме – принцип конфіденційності (збереження професійної таємниці) та принцип «домінантність інтересів клієнта», котрий існує в роботі адвокатури та закріплюється Правилами адвокатської етики [4].

Висновки. Підбиваючи підсумки, можемо сказати, що, на наш погляд, специфіка надання детективних послуг та комплексний характер обов'язків та завдань приватних детективів обумовлюють необхідність збалансування засад служіння приватного детектива інтересам окремого клієн-

та та інтересам суспільства загалом, тому їх діяльність має ґрунтуватись як на принципах, притаманних діяльності правоохоронних органів, так і на принципах надання правової допомоги правозахисними органами. Беручи за основу принцип дотримання прав та свобод людини, приватний детектив має бути зобов'язаний у своїй професійній діяльності виходити з домінантності інтересів клієнта, але у межах дотримання принципу законності. Приватна детективна діяльність має здійснюватися на принципах верховенства права; законності; дотримання прав та свобод людини; незалежності; конфіденційності; компетентності та добросовісності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р., редакція від 31 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України, 2013. – № 9-10, № 11-12, №13. – С. 88.
2. Конституції України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. –1996. – №30. – Ст. 141.
3. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» №3726 від 28.12.2015 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580
4. Правила адвокатської етики. Затверджені Установчим з'їздом адвокатів України від 17.11.12 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kdkado.com.ua/news/pravila_advokatskoji_etiki /2013-03-13-17

Француз-Яковець Т.А.
*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри
державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»*

Конституційні гарантії захисту прав та інтересів людини і громадянина, через призму легалізації приватної детективної діяльності як потреби сучасного демократичного суспільства

З часу проголошення незалежності Україна перебуває у процесі реформування органів державної влади. Давно назріла проблема реформування законодавчого органу – парламенту. Парламентаризм цілком логічно пов'язаний з утвердженням принципів верховенства права та демократизму в суспільстві і державі, запровадження ефективних механізмів гарантування конституційних прав людини, а також формування державних і приватних інститутів, які будуть здатні забезпечити повне та всебічне забезпечення потреб суспільства, людини. Адже демократія – це насамперед сукупність демократичних інститутів та ефективна система законодавчого забезпечення їх функціонування [1, с. 66].

У даному контексті досить влучно зауважує професор Ю.А. Тихомиров: «Законодавча діяльність – це обличчя парламенту... Створення законів дозволяє відобразити в нормативно-обов'язковій формі суспільні потреби і різноманітні соціальні інтереси, знайти «ту правову формулу», яка володіє найвищим потенціалом регулювання» [2, с. 146].

За двадцять п'ять років незалежності нашої держави більше десятка проектів законів про приватну детективну діяльність виносились на розгляд парламенту. Достатньо згадати проекти законів, авторами яких були народні депутати Ю. Кармазін, В. Кафарський, О. Бандурка, В. Мойсик, В. Онопенко, М. Оніщук та багато інших. На сьогодні, на жаль, ні один з них не отримав підтримки законодавчого органу, хоча нині фактично такий вид діяльності здійснюють як окремі фізичні, так і юридичні особи.

Відповідь на дані питання яскраво простежується у реаліях сьогодення: корупція, непотизм, кланово-олігархічний парламентаризм, кримінальна злочинність, безробіття, фактичний розвал державності. Злочинність, кланово-олігархічний конгломерат кинули виклик демократії, суспільству, людині, Конституції України. Цілком логічно у даному контексті зазначає відомий економіст

О. Соскін, що проглядається у державі модель так званого соціального бандита, кланово-олігархічна структура, вона подібна хробакам, що поїдають первинну масу соціуму, тіло української держави і народу. Канібали ХХІ століття створюють умови, коли гине велика кількість українського народу (війна, злочинність, корупція у медицині, політиці, державних структурах, суспільстві т.д).

Тому саме на даному етапі розробки законодавчої бази пропонується встановити правовою основою приватної детективної діяльності саме Конституцію України, Закон України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність (поки що Проект Закону) та інші законодавчі акти України. Органом державного регулювання у сфері детективної діяльності має стати Кабінет Міністрів України, а центральним органом виконавчої влади – Міністерство юстиції України [3].

Сучасний світовий досвід свідчить про те, що чимало країн світу в забезпеченні правопорядку і безпеки суспільства, людини і громадянина покладаються не лише на державні правоохоронні органи, але і на недержавні суб'єкти правоохоронної діяльності. Досить цікавим є те, що частка працівників недержавних правоохоронних структур у низці країн світу, зайнятих в індустрії забезпечення безпеки, коливається від 50% до 80% від загальної кількості осіб, професійно зайнятих боротьбою зі злочинністю.

У той же час, незважаючи на те, що Україна декларує європейські цінності, намагається бути у ЄС, сповідує демократичні принципи і свободи, до тепер такий вид діяльності, як приватна детективна діяльність – нормативно не закріплена. У чинному законодавстві відсутнє і саме поняття «недержавна правоохоронна діяльність».

Правовим підґрунтям для здійснення державної і приватної правоохоронної діяльності в Україні повинні бути саме ст. 3 Конституції України, яка гарантує, що людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а положення ч.4 ст. 55 Конституції України закріплює право кожного захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами. Положення ч. 1 ст. 59 Конституції України чітко встановлює право кожного на правову допомогу [4].

За умов сучасної України вже склалася система суб'єктів недержавної правоохоронної діяльності, але слід зазначити, що на сьогодні, на жаль, прецес законодавчого оформлення правового статусу суб'єктів недержавної правоохоронної діяльності залишився незавершеним. Сьогодні у нашій державі таку діяльність здійснює недержавна система, яка являє собою приватноохоронні, охоронно-технічні, детективні структури, різні служби комерційної безпеки, інформаційні бюро, служби безпеки підприємств,

фірм, банків, науково-дослідні приватні фірми і агентства, навчальні центри, профільні факультети навчальних закладів і т. д. Всі вони, які здійснюють приватну детективну діяльність, виникли в Україні, без будь-якої незалежної правової бази, а це, відповідно, породжує і певні негативні аспекти. Саме діяльність у правовому полі, сприяла б визначенню принципів, засад та компетенції органів, які вже існують та працюють.

Слід зазначити, що сьогодні в Україні приватні детективи здійснюють свою діяльність у межах правового поля, але саме без гарантій або нормативного захисту їх прав. Чинними нормами КВЕД відповідний вид діяльності передбачений у розділі 80-80. 30, де мова йде про послуги детективів і проведенні розслідувань. В Україні діє Всеукраїнська асоціація приватних детективів (ВАЧД), яка офіційно зареєстрована ще у 2012 р.

Українські приватні детективні агентства – поза правовим полем. Але тим не менше, вони активно розвиваються, число їх збільшується. Слід також зауважити не тільки кланово-олігархічну складову у неприйнятті закону, про що зазначалось вище. Але, на відміну від демократичних, економічно заможних і комфортних з точки зору забезпечення прав і свобод країн світу, сьогодні в Україні, у експертному середовищі, існують не однозначні, і, на наш погляд, дещо заангажовані думки відносно даної інституції.

Зокрема (ясно, що вона не є визначальною), на думку голови підкомітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності ВР України п. А. Яценко, приватні структури не повинні займатись приватною детективною діяльністю – з точки зору правоохоронної практики вони є «зайвою» ланкою. Зокрема, він вважає, що діяльність детективів може входити в конфлікт з нормами Конституції і законодавства про захист персональних даних, і необхідності у даному законі зараз не бачить. Але це суб'єктивна думка, яка не підкріплена світовою практикою, насамперед, прав і свобод людини і громадянина, її Конституційних інтересів. Вона входить у протиріччя з об'єктивністю світової демократії.

Саме, як об'єктивно і реально зазначають дослідники, що недержавна система забезпечення безпеки – це один із системних елементів громадянського суспільства, що надають на платній основі послуги з інтересів громадян, підприємств і організацій, пов'язаних з безпекою, що діють в умовах ринкової економіки і є реалізацією приватної підприємницької ініціативи громадян [5, с. 18].

Характерно, що в останні роки провідні демократичні країни світу в питаннях забезпечення правопорядку і безпеки (зокрема безпеки, прав і свобод людини) все більше орієнтуються не тільки на державні спецоргани, але і на приватні детективні бюро та охоронні агентства, які за-

лучаються до слідчо-розшукової діяльності, дослідження різних аспектів у боротьбі з правопорушеннями, які вже стали необхідною частиною системи суб'єктів попередження злочинності, необхідним елементом багаторівневої системи державних, громадських заходів і мають значний вплив на ослаблення і нейтралізацію злочинності. До них ставляться ті ж вимоги, що і до інших суб'єктів забезпечення безпеки: соціальна переконливість, підтвердження правовими актами, економічна ефективність і функціональна системність [6, с. 412].

Отже, можна констатувати, що, незважаючи на сьогоднішню соціальну напруженість у суспільстві, недовіру певної частини населення до приватних детективів, очевидним є прогрес у підвищенні ефективної діяльності останніх, забезпеченні безпеки громадян, боротьби зі злочинністю, налагодженні взаємодії з громадськістю, подоланні корупції, бюрократизму, захисті прав та інтересів людини і громадянина саме через призму легалізації приватної детективної діяльності як потреби сучасного демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Француз-Яковець Т. А. Демократія, парламент та бікамералізм. Прикарпатський юридичний вісник. Конституційне право, Муніципальне право. – Вип. 1(4). – 2014. – С. 66-75.
2. Тихомиров Ю. А. Теория помпетенции [Текст] / Ю. А. Тихомиров. – М.: Изд. г-на Тихомирова М. Ю., 2001. – 355 с.
3. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://wl.c.rada.gov.ua/p/s/zwed2/webproc41?pt35//=57580>.
4. Конституція України від 28.06.1996р./Відомості Верховної Ради України – 1996. – №30. – Ст. 141.
5. Сачаво А. Г. Взаємодія недержавних охоронних структур із правоохоронними органами як нова форма попередження правопорушень /А. Г. Сачаво// Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених. – 2013. – №18. – С. 14-18.
6. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / О. А. Кириченко, М. П. Денисенко, С. М. Лаптев, О. І. Захаров, П. Я. Пригунов. – К.: Університет «КРОК», 2010. – 412 с.

Фурманов И.А.

*д.психол.н., профессор,
заведующий кафедрой психологии,
Белорусский государственный
университет*

Метлицкий И.Е.

*к.психол.н., доцент,
доцент кафедры психологии,
Белорусский государственный
университет,
Беларусь*

Оперативный контакт в профессиональной деятельности детектива

Профессиональная компетентность сотрудника частного детективного агентства во многом связана с использованием им современных достижений психологии оперативно-розыскной деятельности в условиях выполнения конкретных договорных обязательств перед заказчиком. Исходя из того, что в отличие от сотрудника оперативного подразделения любой силовой государственной структуры, детектив лишен отдельных прав и всяких властных полномочий при вступлении в значимые контакты с окружающими его людьми, особенность получения конкретной информации, касающейся выполнения задания, состоит в умении и навыках установления оперативного контакта с носителем информации значимой информации (далее – «объект»).

Анализ подходов к операционализации понятия «оперативный контакт» позволяет рассматривать его с разных позиций: как профессионально-психологический контакт, выступающий составным элементом тактики оперативного взаимодействия; как следствие взаимодействия в неповторяемых условиях индивидуально своеобразных личностей; как определенные условия взаимодействия, обеспечивающие первоначальное проявление аттракции (взаимного «притяжения») между партнерами; как формирование обоюдного положительного восприятия, понимания и оценки ситуации взаимодействия, проявляющихся в процессе общения посредством признаков-сигналов в поведенческих, эмоционально-чувственных и коммуникативных актах контактирующих; так и как прагматически обусловленное развитие и становление востребованных практикой уровней межличностной доверительности [1].

Мы полагаем, что оперативный контакт – это процесс взаимодействия детектива с «объектом» в целях дости-

жения между собеседниками приемлемого уровня доверительных отношений, направленных на получение важных для детектива сведений.

Особенность оперативного контакта – уникальность его применения в конкретной ситуации. В данной связи не существует каких-либо исчерпывающих рекомендаций по его реализации в условиях детективной деятельности. Тем не менее, в конце 90-х годов XX века сотрудниками детективных агентств США, Германии, Франции, Голландии и других европейских стран широко используются некоторые психотехники, позволяющие осуществлять сбор значимой для заказчика информации [2]. Так, детективу известно, что в первые 4 минуты общения с «объектом» ему целесообразно обратить внимание на рефлексию невербальных знаковых систем коммуникации собеседника, а в процессе установления с ним раппорта – использовать приемы оптико-кинетической синхронизации поведенческих реакций «объекта». Особое внимание уделяется обучению детективов поддержанию зрительного контакта с «объектом» и использованию других психотехник в целях управления его поведением.

На основании международного опыта деятельности детективов, авторами статьи разработана и адаптирована к реализации в условиях деятельности частных детективных агентств модель психологического сценария установления оперативного контакта с «объектами» значимой информации. Эта модель представляет собой набор последовательных (и обязательных) действий детектива, после восприятия которых «объект» может проявить готовность сообщить ему информацию, касающуюся фактов и лиц, оказавшихся в орбите профессиональной деятельности детектива.

Методологическая основа модели: теория влияние аффективных и когнитивных доминант на интерпретацию внешности и поведение другого человека (Г.С. Абрамова, А.А. Бодалев, В.П. Зинченко, В.А. Янчук и др.); техники нейролингвистического программирования поведенческих реакций другого человека (Е.Л. Доценко, Н.В. Дьячук, Р. Коуплан, О. Ксензюк, С. Урсано, С. Зонненберг и др.).

Закономерности управления поведением «объекта» в процессе установления с ним оперативного контакта основаны на следующем: психическое состояние «объекта» выступает связующим звеном между особенностями внешней среды (конкретная ситуация взаимодействия с детективом), психическими процессами и психическими свойствами его личности; поведенческие реакции «объекта» обусловлены его жизненным опытом (в момент установления оперативного контакта реакции «объекта» являются для него единственно возможным вариантом по-

ведения); не все моделируемые детективом внешние условия установления с «объектом» оперативного контакта и раппорта имеют в индивидуальном опыте «объекта» аналогии и варианты поведения, поэтому любая его поведенческая реакция осуществляется с погрешностями; сильная, но менее подходящая модель поведения детектива, может отрицательно повлиять на процесс формирования у «объекта» положительного впечатления о собеседнике и обусловить включение механизмов психологической защиты; психологическое воздействие, оказываемое на «объект» в процессе управления его поведением, осуществляется посредством интеллектуального, импульсивного и чувственно-эмоционального механизмов психической регуляции поведения человека. Механизм интеллектуальной регуляции основывается на процессах перцепции, мышления и воображения. Результат действия этого механизма зависит от психических свойств «объекта», обусловленных его опытом осмысленного познания мира. Механизм импульсивной регуляции реализуется в автоматизмах, представляющих собой действия «объекта», осуществляемые на основе врожденных и условно рефлекторных программ без непосредственного участия его сознания. Чувственно-эмоциональная регуляция поведения «объекта» обуславливается чувственной стороной его отношений и установок, сильной или слабой возбудимостью, большей или меньшей эмоциональной устойчивостью, силой и интенсивностью глубинных переживаний. Указанные механизмы психической регуляции поведения «объекта» имеют определенную закономерность взаимодействия: в них реализуются принципы доминирования и дополнения того или иного механизма в зависимости от внешних и внутренних факторов: механизм интеллектуальной регуляции поведения «объекта» доминирует, если ситуация межличностного взаимодействия с детективом отличается для него своей новизной. Импульсивная регуляция – в типичных для «объекта» ситуациях, когда в процессе общения с детективом в его поведении проявляются ранее сформированные социальные установки, способности и навыки действия в системе «человек-человек». Чувственно-эмоциональная регуляция доминирует в неожиданных или критических для «объекта» ситуациях, а также в случае неблагоприятного для него нервно-психического состояния.

В результате адаптации модели психологического сценария установления оперативного контакта, получены следующие средние показатели: время установления оперативного контакта с «объектом» снизилось с 50 ± 5 минут до 35 ± 5 минут; перепроверка полученной информации через иных источников не изменила степень ее качественной информативности [3].

Список использованных источников

1. Мицкевич В.В. Психологические примы установления оперативного контакта сотрудниками силовых структур / В.В. Мицкевич, А.И. Бродич. – Минск: Институт национальной безопасности Республики Беларусь, 2013. – 126 с.
2. Борьба с преступностью за рубежом // Материалы зарубежной печати. Ежемесячный информационный бюллетень, 1993. – № 3. – С.41, № 7. – С.41, – № 9. – С.48; 1998. – № 8. – С.25; № 12. – С.45; 1999. – № 2. – С.27; № 8. – С.21; № 12. – С.16; 2000. – № 11. – С. 36.
3. Metlickij, I. Establishment of contact to an information source // Low and Order. N.Y., 2002. V.8. 97-99 p.p.

Чупрій Д.Ю.
*дійсний член КПНЗ «Київська
Мала академія наук учнівської молоді»,
секція «Правознавство»,
учениця 11-А класу ліцею «ЕКО» №198*

Приватна детективна діяльність як один із шляхів до реалізації невідвортної юридичної відповідальності

У роботі вперше здійснено спробу розглянути приватну детективну діяльність як один із шляхів до реалізації невідвортної ретроспективної юридичної відповідальності.

Актуальність. Україна, перебуваючи у процесі проведення реформ та побудови правової держави, особливу увагу повинна приділяти зміцненню правопорядку, законності, підвищенню ефективності реалізації юридичної відповідальності. Одним із основних завдань правової та соціальної держави є забезпечення конституційних прав людини на захист своїх законних прав та інтересів. Приведення цього завдання в дію здійснюється, зокрема, шляхом створення системи правоохоронних органів. Проте діяльність винятково державних правоохоронних органів не завжди здатна повною мірою забезпечити конституційні права людини та настання невідвортної юридичної відповідальності. У сучасних умовах ця проблема є одним із слабких місць у роботі правоохоронних органів, крім того, дається взнаки латентна злочинність. Сьогодні, розглядаючи світовий досвід протидії злочинності та забезпечення правопорядку, ми можемо спостерігати тенденції, пов'язані з все більшою орієнтацією розвинених країн світу не тільки на традиційні поліцейські органи, але й на приватні правоохоронні організації (бюро, служби, установи).

Метою даного дослідження є спроба розглянути приватну детективну діяльність як один із шляхів до реалізації невідвортної ретроспективної юридичної відповідальності.

Основний текст. Тотальні порушення принципу невідвортності юридичної відповідальності відбуваються при реалізації негативної форми юридичної відповідальності. Існує розуміння того, що даний принцип володіє публічно-правовим характером, тобто пов'язаний із функціонуванням правоохоронних органів, інших компетентних органів, посадових осіб, які встановлюють винного суб'єкта правопорушення та притягують його до юридичної відповідальності. Наразі принцип невідвортності порушується на усіх стадіях правозастосовчої практики: від моменту вчинення правопорушення й до кінця судового процесу в

правопорушника існує можливість уникнути покарання [3]. Досить часто потерпілий не звертається по допомогу до правоохоронних органів. Однією з найпоширеніших причин є недовіра до них. Проблема реалізації принципу невідворотності юридичної відповідальності, насамперед, зумовлена людським фактором, неякісним виконанням своїх функціональних обов'язків представниками правоохоронних органів через корупцію, некомпетентність деяких співробітників, їх перевантаженість тощо.

Більшість громадян поліцію, прокуратуру, суди традиційно не сприймає як такі, що належно виконують функції необхідного правового захисту та правопорядку. У 2013 р. лише 7 % опитаних громадян довіряли (повністю або частково) згаданим органам, а влітку 2016 року очільниця Національної поліції України заявила, що вже 46% громадян довіряють правоохоронцям. Проте наявні й такі відомості: так, станом на квітень 2016 року українській поліції довіряють 10% українців, не довіряють – 54%, інші ж дали нейтральну оцінку. Щоб оцінити рівень довіри громадян Національній поліції, було проведено опитування осіб віком від 16 років у одній із соціальних мереж. Його результати мають суттєву різницю із офіційною статистикою, наданою екс-очільницею Національної Поліції Х.Деканоїдзе влітку 2016 року, згідно з якою станом на квітень 2016 р. поліції довіряли 44% українців. Опитування засвідчило, що: станом на листопад 2016 року 14% громадян довіряє поліції, 37% дають нейтральну оцінку і не довіряють 52%, тобто більшість.

Виникає нагальна потреба в приватних детективах – професіоналах, які будуть зацікавлені у розкритті подробиць злочинів, розшуку безвісти зниклих або правопорушників. На жаль, не кожен громадянин може дозволити собі оплатити такі послуги.

Висновки. Таким чином, недовіра громадян до правоохоронних органів створює попит на альтернативні приватні структури. Аналіз законодавства і практики зарубіжних країн дозволяє зробити висновки, що приватна детективна діяльність спрямована на захист законних прав та інтересів громадян та організацій, в чому виявляється її схожість з правоохоронною діяльністю. Відмінність полягає в тому, що приватна детективна діяльність є підприємницькою. Вона здійснюється не в силу встановленого законом обов'язку, а на комерційній основі і є платною. Будучи приватною, комерційною діяльністю, детективна діяльність разом з тим успішно поєднує в собі приватні та публічні інтереси, так як спрямована на створення сприятливих умов для успішного здійснення підприємницької діяльності, захисту прав і законних інтересів громадян, здійснення співпраці з правоохоронними органами у вирішенні їхніх завдань [1].

Основною метою приватної детективної діяльності є отримання прибутку [5], що, безумовно, є стимулюючим фактором у процесі розслідування та пошуку правопорушника. Це прискорює виявлення усіх важливих подробиць правопорушення, які згодом будуть використані при слідстві. Таким чином, діяльність приватних детективів сприяє набагато швидшому розкриттю правопорушень та, як наслідок, подальшій реалізації юридичної відповідальності та невідворотності як його принципу.

Приватна детективна діяльність в Україні ще перебуває у стані реформування, але вже має у собі величезний потенціал запобігання злочинності, забезпечення безпеки громадян, підприємств і держави загалом. Детективні агентства посідають своє особливе місце серед недержавних суб'єктів запобігання злочинності.

Список використаних джерел

1. Гончаренко І. Б. Проблемні питання законодавчих пропозицій щодо легалізації приватної детективної діяльності в Україні / І. Б. Гончаренко, Ю. О. Михайлова // Публічне право. – 2016. – № 2. – С. 196-203. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_2_28.
2. Корнієнко А. А. Невідворотність як принцип юридичної відповідальності: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Корнієнко Андрій Андрійович. – Х., 2014. – 233 с.
3. Помогалов А. В. Неотвратимость юридической ответственности и проблемы ее реализации в правоприменительной практике : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Помогалов Андрей Васильевич. – М., 2007. – 237 с.
4. Соломяна А. В. Детективна діяльність: особливості запобіжного впливу на злочинність / А. В. Соломяна // Новітні кримінально-правові дослідження – 2016 : зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Козаченко. – Миколаїв : Іліон, 2016. – С. 120-123.
5. Черков В. О. Приватна детективна діяльність в розвинутих країнах світу / В. О. Черков, П. О. Попов // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2010. – Вип. 2. – С. 248-259. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2010_2_35.

Шеляженко Ю.В.

аспірант,

Університет економіки та права «КРОК»

Автономія приватних осіб, зокрема, приватних детективів та журналістів-розслідувачів у праві збирати інформацію

У матеріалі досліджується особиста автономія при збиранні інформації – комплекс прав і свобод, пов'язаних із захищеними законом публічними та приватними інтересами, їх спільністю або перетином.

Актуальність. Бурхливий розвиток в Україні індустрії приватної детективної діяльності, розслідувальної журналістики та антикорупційного громадського моніторингу поставив питання про правові основи та легальність збирання інформації приватними особами.

Основний текст. Хоча на момент написання цієї статті відсутнє вітчизняне галузеве законодавство про приватну детективну діяльність чи журналістські розслідування, не можна сказати, що відповідні сфери діяльності знаходяться поза правовим полем. Діючим законодавством передбачене право кожної особи збирати інформацію, а приватні детективи та публічні розслідувачі майстерно користуються можливостями доступу до інформації, доступними кожній особі, та створюють нові правові технології такого доступу. Умовно кажучи, приватний детектив на ваше замовлення з'ясує, хто і як обманув вас особисто, а журналіст-розслідувач у зв'язку із суспільним інтересом розповість через засоби масової інформації, хто і як надурив увесь народ. Знання та досвід, високий рівень відповідальності, норми професійної етики дозволяють фахівцям шукати інформацію безпечно і отримувати законні переваги у сфері відповідної інформаційної діяльності, хоча в принципі шукати інформацію має право хто завгодно.

Право кожної людини збирати інформацію передбачене ч. 2 ст. 34 Конституції України [1], відповідно до якої, кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, а також статтю 19 Загальної декларації прав людини [2], відповідно до якої кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів.

Законодавство України також гарантує кожній осо-

бі право на доступ до публічної інформації (ст. 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [3]) та на доступ до своїх персональних даних (ст. 8 Закону України «Про захист персональних даних» [4]). При здійсненні цього права особа не зобов'язана пояснювати мету збирання інформації.

Окремим категоріям юридичних та фізичних осіб, посадових та службових осіб, фахівців, законодавством надані привілеї щодо збирання інформації, пов'язаної з їх законною діяльністю, наприклад, адвокатам та журналістам. Навіть недоторканність приватного житла, за законом «Про житлово-комунальні послуги», може зазнавати правомірного втручання, оскільки споживач зобов'язаний допускати до свого приміщення, будинку чи споруди представників суб'єктів господарювання, що надають житлово-комунальні послуги, для перевірки показників засобів обліку.

Певні привілеї щодо дозволених способів збирання інформації необхідні й приватним детективам. Невід'ємним інструментом цієї професії є спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації, зняття інформації з каналів зв'язку, спостереження, стеження. В Україні такі засоби вилучені з цивільного обігу, поширюються на умовах суворого ліцензування і можуть застосовуватися лише оперативними підрозділами державних органів у оперативно-розшуковій, розвідувальній, контррозвідувальній діяльності та боротьбі з тероризмом; їх незаконне придбання, збут або використання визнається злочином за ст. 359 Кримінального кодексу України. Відтак, постає питання внесення змін до чинного законодавства для легалізації використання приватними детективами спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Верховною Радою України прийнято в першому читанні проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 3726 від 28.12.2015 р. [5], ст. 12 якого дозволяє для виконання договору про надання приватних детективних послуг, зокрема, відшукувати, отримувати та накопичувати потрібну інформацію всіма не забороненими законом методами, в тому числі, здійснювати кіно- і фотозйомку, відео- та аудіозапис, а також застосовувати інші технічні засоби, використовувати спеціальні засоби.

Ідея розширення прав приватних детективів поверхово критикується через теоретичну можливість зловживання наданими їм правами, однак насправді спокуса вдатися до подібних зловживань є набагато більшою зараз, в умовах, коли правоохоронні органи не мають повного списку приватних детективів, коли їх діяльність не ліцензується і при виборі між більш чи менш етичними методами роботи не враховується ризик втратити ліцензію. Також слід за-

значити, що, згідно з ст. 11 законопроекту, окрім пошуку та збирання інформації, в тому числі, з відкритих джерел, приватні детективи можуть виконувати завдання щодо відновлення втраченої інформації, протидії несанкціонованому збиранню конфіденційної інформації про особу, забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом (комерційної, промислової, професійної таємниці) замовника приватних детективних (розшукових) послуг. Отже, самі приватні детективи допоможуть притягнути до відповідальності непорядних колег.

Окрім цього аргументу, можна навести і більш сильний аргумент проти поверхової критики приватної детективної діяльності, що ґрунтується на припущенні, ніби діяльність приватних детективів загрожує недоторканності приватного життя. Це не так, бо відомо: коли держава не справляється із задачею захисту прав людини, можливість найняти приватного детектива, адвоката чи охоронця посилює особисту автономію людини, її приватність, як додаткова гарантія захисту та реалізації прав людини, верховенства права. В кожній сучасній демократичній правовій державі доступні послуги приватних детективів. Ідея дати можливість самим громадянам боротися з правопорушеннями органічна для демократизації суспільства, навіть без ринкової економіки: після смерті Сталіна та послаблення авторитарного режиму СРСР в середині ХХ століття за місцем роботи та проживання громадяни створювали добровільні дружини з підтримання правопорядку [6].

До речі, із пострадянським спадком був пов'язаний публічно-правовий спір, виграний автором цієї статті як журналістом-розслідувачем. У 2012 році в Інтернеті почали поширюватися чутки, що відома антикомуністичними поглядами народна депутатка Ірина Фаріон була членом комуністичної партії. Сама політична діячка гнівно заперечувала правдивість цих чуток. Журналісти намагалися перевірити чутки, зокрема, просили Державний архів Львівської області про доступ до протоколів партійних зборів відповідної партійної організації, але отримували типову відмову надавати інформацію про приватне життя. Автор цієї статті також отримав відмову та оскаржив її до суду. Окружний адміністративний суд міста Києва відкрив доступ до партійного архіву, погодившись із аргументами позивача про те, що протоколи партійних зборів не містять інформації про особисте та сімейне життя людини, оскільки за своєю суттю документують суспільне, а не особисте чи сімейне життя. Ірина Фаріон змушена була публічно визнати, що приховувала від суспільства своє комуністичне минуле [7] [8].

Якщо приватні особи можуть скористатися доступом до правосуддя для збирання необхідної інформації, то зібрана в приватному порядку інформація не завжди може слу-

жити належним доказом в суді. Трой Вітфорд, досліджуючи ранню історію приватних детективів у Австралії, зазначає, що до доказів, зібраних приватними детективами (найчастіше, у справах про розлучення), традиційно панує недовірливе ставлення, оскільки їх робота оплачується зацікавленою стороною. Раніше приватні детективи не могли, як зараз, представити відеозапис на підтвердження своїх слів, тому звичайною тактикою юристів було ставити під сумнів професіоналізм та порядність приватних детективів під час їх допиту в суді, і репутація детектива в результаті грала вирішальне значення [9].

Деякі рішення ЄСПЛ та українських судів свідчать, що послуги приватних детективів допомогли зацікавленим особам захистити свої законні інтереси. Наприклад, у справі *Körke v. Germany* ЄСПЛ визнав правомірним відеостеження за касиром, яке роботодавець організував за допомогою детективного агентства, внаслідок чого касир був звільнений за крадіжку; його скаргу про порушення права на повагу до приватного життя ЄСПЛ визнав неприйнятною, вказавши, що національні суди перевірили, що відеозапис слідкування був доступний лише вузькому колу відповідальних осіб роботодавця, та дотримались балансу між правом робітника на приватне життя та правом роботодавця на захист приватної власності [10]. В Україні Лисичанський міський суд Луганської області 06.12.2016 р. вирішив спір про визначення місяця проживання дітей на користь батька, який розшукав за допомогою приватного детектива матір, що після розлучення забрала дітей та виїхала у невідомому напрямку [11].

Московський приватний детектив Олександр Кріоні, посилаючись на практику Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), зазначає, що за дотримання певних умов судом можуть бути визнані допустимими достатньо якісні та надійні докази, зібрані приватним детективом [12]. У справі *Vukota-Bojić v. Switzerland* ЄСПЛ визнав порушенням права на повагу до приватного життя встановлені законом широкі можливості страхових компаній на свій розсуд стежити за застрахованими особами для уникнення шахрайства, однак водночас визнав правомірним використання у суді відеозапису секретного стеження, здійсненого приватними детективами під прикриттям [13]. Також цікаво, що у справі *Galat v. Ukraine*, де ЄСПЛ визнав порушення Україною права на справедливий суд, детективна агенція надавала заявниці правову допомогу, пов'язану з судовими провадженнями в Україні та ЄСПЛ; суд частково відшкодував вартість цієї правової допомоги [14]. Також у справі *Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary* ЄСПЛ висловив таку правову позицію, що, незважаючи на відсутність у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) прямої згадки про право

збирати інформацію, право на свободу вираження поглядів, передбачене ст. 10 Конвенції, дозволяє отримувати публічну інформацію, а право на повагу до приватного та сімейного життя, передбачене ст. 8 Конвенції, дозволяє збирання інформації, пов'язаної з сімейним чи приватним життям [15].

Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012 вказав, що право на приватне та сімейне життя є засадничою цінністю, необхідною для повного розквіту людини в демократичному суспільстві, та розглядається як право фізичної особи на автономне буття незалежно від держави, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб [16]. Логічно міркуючи, автономне буття особи включає можливість самозахисту своїх прав та законних інтересів, у тому числі із залученням приватних детективів.

У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) № 15-рп/2004 від 2 листопада 2004 року вказано, що одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо; таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим [17]. Таке офіційне тлумачення принципу верховенства права, закріпленого ст. 8 Конституції України, включає приватне правозастосування, самозахист та правозахист не тільки на основі національного законодавства, але й безпосередньо на підставі прав людини та законів власного приватного життя, своєї особистої автономії.

Аналізуючи зазначені позиції судів з точки зору балансу між правом на недоторканність приватного життя та правом на збирання інформації, можна дійти висновку, що збирання, а тим більше публікація чутливої інформації про приватне життя особи має переслідувати мету, пов'язану із правомірним, в т.ч. законним публічним чи приватним інтересом. Втручання в чуже приватне життя без згоди особи можливе лише за крайньої необхідності, наприклад, коли є підстави вважати, що правом на приватність зловживають для вчинення та приховування протиправних дій. Перетин приватних інтересів є тією сферою, в якій одна особа, керуючись власними інтересами, може правомірно збирати приватну інформацію про іншу особу.

Висновки. Відповідно до статті 19 Загальної декларації прав людини, статті 34 Конституції України, Законів України «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», інших стандартів прав людини та нормативно-правових актів, приватні особи вільні збирати інформацію відповідно до принципу особистої автономії, свободи вибору правових інструментів досягнення своїх правомірних інтересів у отриманні інформації, що становить публічний інтерес або безпосередньо стосується їх приватного життя, зокрема, з метою викрити зловживання та злочини, оскільки ані державний суверенітет, ані право на недоторканність приватного життя нікому не гарантує можливості приховувати протиправні дії. Право на збирання інформації може бути реалізоване як безпосередньо, так і за допомогою фахівців, зокрема, приватних детективів та журналістів-розслідувачів, які мають достатню кваліфікацію, досвід та етичні стандарти для збирання необхідної інформації і ефективного розпорядження нею без порушення прав людини та чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. // Голос України. – 2008. – № 236.
3. Закон України “Про доступ до публічної інформації” від 13.01.2011 р. // Голос України. – 2011. – № 24.
4. Закон України “Про захист персональних даних” від 01.06.2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 34. – Ст. 481.
5. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність № 3726 від 28.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580
6. В. Копейчиков, М. Шевченко. На сторожі громадського порядку. – Київ: Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1960. – 44 с.
7. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 5.11.2013 р. у справі № 826/15640/13-а за позовом до Державного архіву Львівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35195490>
8. Журналісти викрили у брехні Ірину Фаріон // Правдошукач. – 2013. – № 11 (61). – С. 1-2.
9. Troy Whitford. “A Necessary But Dangerous Class”: early private investigators in Australia // *Salus Journal*. – 2015. – Vol. 3, Num. 3. – P. 14-25.
10. Кцрке v. Germany [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101536>
11. Рішення Лисичанського міського суду Луганської області від 06.12.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63328088>
12. Криони А.Е. Недопустимые доказательства потерпевшей стороны. О праве частного сыщика представляют доказательства, собранные незаконным способом, в Европейский суд по правам человека // Советник юриста. – 2011. – № 4.
13. Vukota-Bojić v. Switzerland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167490>

14. Galat v. Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98778>

15. Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167828>

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України № 2-рп/2012 від 20.01.2012 р. // Вісник Конституційного суду України. – 2012. – № 2. – С. 14.

17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) № 15-рп/2004 від 2.11.2004 р. // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 219.

Шемякіна О.О.

аспірант,

Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К.,

к.ю.н., професор, лауреат премії

імені Ярослава Мудрого

Початок шляху узаконення детективної діяльності в Україні

*У тезах розглядається необхідність узаконення
приватної детективної діяльності в Україні*

На сьогоднішній день все частіше звертаються громадяни за допомогою до приватних детективів та приватних детективних агентств. Тому за останні роки активно створюються все нові детективні агентства та з'являються приватні детективи, які функціонують на території України. Детективні послуги мають великий попит, а це означає, що є пропозиція, і доки детективна діяльність не врегульована законодавством, приватні детективи та детективні агентства будуть надавати послуги в правовому полі інших видів діяльності на власний страх та ризик.

Розглянувши неофіційні дані, з'ясовується, що на території України на сьогоднішній день свою діяльність здійснюють декілька тисяч приватних детективів та приватних детективних (організацій) агентств, і їх кількість продовжує зростати з кожним днем.

Приватні детективи та приватні детективні агентства, щоб працювати законно та в правовому полі, здійснюють свою діяльність як консалтингові компанії, користуючись положеннями відповідних законів, а саме: ЗУ «Про інформацію», ЗУ «Про видавничу справу», ЗУ «Про телебачення і радіомовлення», ЗУ «Про інформаційні агентства», ЗУ «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», ЗУ «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні в засобах масової інформації», ЗУ «Про звернення громадян», ЗУ «Про господарські товариства» та ін. [1].

В історії незалежної України вже не одноразово здійснювалися спроби узаконити та врегулювати діяльність детективних агентств та приватних детективів, однак ці спроби так ні до чого і не призвели, діяльність детективів залишається й на сьогоднішній день не врегульованою. Остання спроба Верховної Ради України прийняти відповідний законопроект була ще в 2014 році, але тоді ще в першому читанні законопроект було відхилено та після чого про детективів забули, аж дотепер [2].

Чергова спроба відбулась на початку 2016 року депутата-

ми від коаліції, які спробували узаконити в Україні приватну детективну діяльність. Зокрема, проект Закону № 3726 “Про приватну детективну (розшукову) діяльність” зареєстровано Н. Паламарчуком, А. Кожем’якіним, О. Продан, А. Тетеруком, був прийнятий Верховною Радою України в 1 читанні.

На думку авторів проекту, прийняття такого закону дозволить легалізувати діяльність приватних детективів та детективних агентств, взявши її під контроль держави, та значно збільшити можливості громадян стосовно захисту своїх конституційних прав і свобод та власних інтересів.

Відповідно до даного законопроекту приватним детективом визначено фізичну особу, яка здійснює приватну детективну (розшукову) діяльність, а приватна детективна (розшукова) діяльність – це незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) з надання клієнтам за відповідну винагороду(плату) на договірній основі детективних послуг, що були дозволені органами Національної поліції.

Суб’єкти приватної детективної (розшукової) діяльності можуть здійснювати свою діяльність як індивідуально, так і через приватні детективні підприємства (агентства). Дія законів, що регулюють правовий статус працівників правоохоронних органів не поширюється на суб’єкти приватної детективної діяльності. Також хочу зазначити, що приватні детективи та приватні детективні агентства позбавляються права здійснювати оперативно-розшукові заходи, які віднесені Законом “Про оперативно-розшукову діяльність” до компетенції виключно оперативних підрозділів.

Таким законопроектом передбачено, що приватним детективом може бути громадянин України, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту, пройшов спеціальну підготовку з метою здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності, має стаж роботи в оперативних підрозділах або органах досудового розслідування не менше 3-х років. Таким чином з прийняттям даного законопроекту значно зменшується коло осіб, які зможуть стати приватними детективами та здійснювати детективну діяльність.

Також передбачено обов’язкове отримання у встановленому порядку свідцтва про право на зайняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю. Видачу таких свідцтв будуть здійснювати органи Національної поліції.

Відповідно до даного законопроекту конкретно визначено перелік видів приватних детективних послуг, який не є вичерпним. До таких видів входять:

- 1) збирання, фіксація та дослідження відомостей з цивільних, господарських та адміністративних справ на договірних засадах із сторонами судового процесу;

- 2) вивчення ринку, пошук та збір інформації із відкритих джерел для підготовки ділових переговорів клієнта, з’ясування фінансової платоспроможності, майнового ста-

ну та надійності потенційних ділових партнерів клієнта;

3) з'ясування біографічних та інших даних, які характеризують особу (за її письмової згоди) при укладенні ними трудових та іншого видів договорів;

4) пошук осіб, що вважаються зниклими безвісти, з'ясування причин та обставин їх зникнення, можливостей та умов їх повернення, розшук осіб, які втратили родинні та дружні зв'язки, та ін. [3].

Регламентується порядок придбання та застосування приватними детективами спецзасобів.

Передбачається, що у разі прийняття Закон запрацює вже у 2017 році.

Хочу зазначити, що в більшості країн світу приватна детективна (розшукова) діяльність визнана на державному рівні, врегульована законами та ефективно використовується для збільшення можливості фізичних та юридичних осіб у захисті своїх законних прав та інтересів [4, с.133].

У Сполучених Штатах Америки, Канаді, Індії, Ізраїлі, Японії, Мексиці, більшості країнах Європейського Союзу, Російській Федерації, а також у багатьох інших країнах світу успішно запроваджено інститути приватних детективів, приватних детективних підприємств (агентств) та їх об'єднань, що свого часу стало наслідком реагування влади на нагальні соціальні виклики, і тому на сьогоднішній день існування та діяльність таких недержавних інституцій є для таких країн звичайним явищем, ustalеним і достатньо врегульованим законодавством.

На прикладі європейських країн ми спостерігаємо, як даний інститут, що на сьогодні ще не знайшов законодавчого врегулювання в Україні, функціонує та продуктивно діє спільно з державними правоохоронними органами, позитивно впливаючи на врегулювання суспільних відносин та боротьбу зі злочинністю в межах країн.

Стає цілком очевидним, що зародження, формування, становлення та функціонування в Україні приватної детективної (розшукової) діяльності це вже незворотній процес. Маю надію, що ця законодавча ініціатива все-таки здолає всі перепони та нарешті буде реалізована нашим парламентом.

Список використаних джерел

1. Чередниченко О. Ю. Проблемні питання правового забезпечення детективної діяльності суб'єктів підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/38681/1/181-182.pdf>. Назва з екрану

2. Мотуз М. Тенденції розвитку приватної детективної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://law.univ.kiev.ua/images/abook_fi le/ conf2011_kpp_motuz.pdf – Назва з екрану.

3. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (автори – народні депутати М.П. Паламарчук, А.А. Кожем'якін, О.П. Продан та А.А. Тетерук) № 3726 від 28 грудня 2015 р.

4. Крысин А.В. Безопасность предпринимательской деятельности. – М.: Финансы и статистика. – 1996. – С. 133.

Резолюція

Науково-практичної конференції «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика»

м. Київ

2 березня 2017 року

На науково-практичній конференції «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика», проведеній кафедрою державно-правових дисциплін юридичного факультету Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК», обговорено проблеми становлення детективної діяльності та надання детективних послуг. Вони стосуються перспектив і шляхів легітимного визнання такої діяльності в Україні з урахуванням досвіду здійснення приватної детективної діяльності в розвинутих країнах світу.

Учасники конференції констатували:

1. Приватна детективна діяльність в Україні ще перебуває у стані реформування, але вже має у собі величезний потенціал запобігання злочинності, забезпечення безпеки громадян, підприємств і держави загалом.

2. В Україні на сьогодні приватна детективна діяльність законодавчо не врегульована і, як свідчить практика, діяльність багатьох детективних агентств в умовах законодавчого вакууму в цій сфері іноді набуває ознак фіктивного підприємництва та шахрайства. Такий стан речей ставить питання про правову регламентацію такої діяльності.

3. Приватна детективна діяльність, яка набула значного поширення в Сполучених Штатах Америки, Великобританії, Франції, Німеччини, Іспанії, Італії, Норвегії, Канади, Японії, Ізраїлю, Португалії та багатьох інших країнах, в Україні зіштовхується зі значними перепонами з причин практично повної правової неврегульованості, відсутності єдиних підходів до правового визначення її природи, обсягу прав і повноважень приватних детективів, але найбільше з причин відсутності традицій приватної діяльності у цій сфері.

4. Зародження, формування, становлення та функціонування в Україні приватної детективної діяльності – це вже незворотній процес.

5. Реалізація ефективних заходів з протидії негативним явищам в економічній, політичній, соціальній та правозахисній сферах суспільного життя будь-якої цивілізованої країни неможлива без розробки та прийняття відповідного законодавства.

6. Приватна детективна діяльність має здійснюватися на принципах верховенства права; законності; дотримання прав та свобод людини; незалежності; конфіденційності; компетентності та добросовісності.

Учасники конференції вважають:

1. Законодавче закріплення детективної діяльності є позитивним і прогресивним кроком у процесі становлення України як правової, демократичної та соціальної держави. Окрім того, прийняття Закону України «Про приватну детективну діяльність» сприятиме підвищенню міжнарод-

ного іміджу України як країни, в якій створені всі необхідні умови для реального захисту громадянами своїх прав, свобод і законних інтересів.

2. Прийняття Закону України «Про приватну детективну діяльність» дозволить, загалом: а) її легалізувати; б) значно збільшити можливості громадян України та їх об'єднань у захисті своїх конституційних прав, свобод та законних інтересів; в) закладе законодавчу основу для створення нових робочих місць для громадян нашої держави; г) збільшить надходження до бюджету за рахунок сплати податків суб'єктами приватної детективної (розшукової) діяльності; д) дасть можливість підвищити відповідальність правоохоронних органів держави в питаннях реагування на потреби громадян та суспільства; ж) зумовить процес інтеграції приватного детективного підприємництва України в діяльність Всесвітньої асоціації детективів; з) підвищити імідж України як демократичної, правової, соціальної держави серед цивілізованих країн світу.

3. З метою попередження ризиків конфлікту приватної детективної діяльності з кримінальним законом України вважаємо за доцільне: а) визначити кримінально-процесуальний статус приватного детектива в окремій статті Кримінального процесуального кодексу України; б) враховуючи, що сьогодні детективи можуть проводити деякі дії, які є, фактично, оперативно-розшуковою діяльністю (наприклад, збір відомостей про особисте життя осіб) та які можуть проводитися лише у відповідності до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», визначити перелік таких дій, які можуть виконувати приватні детективи; в) передбачити механізм співробітництва приватного детектива з представниками правоохоронних органів.

4. Для ефективного законодавчого врегулювання питання діяльності приватних детективів необхідно врахувати позитивний досвід зарубіжних країн з його наступною адаптацією до національних правових, економічних, суспільних реалій.

5. Вважаємо, що у Законі України «Про приватну детективну діяльність» повинні бути використані: досвід Великобританії щодо доступності користування приватними детективами криміналістичних лабораторій поліції, який забезпечує приватних детективів інформацією щодо представників злочинного світу, зобов'язання приватних детективів оперативно відповідати на запити посадових осіб поліції, державних органів чи агентів національної безпеки, передавати державним правоохоронним органам одержану інформацію про ознаки чи факти вчинення злочинів.

6. Варта запозичення практика прийняття Етичного кодексу приватних детективів, що буде сприяти формуванню моральних норм та стандартів поведінки між суб'єктом приватної детективної діяльності та клієнтами, добросовісному виконанню договорів про надання детективних послуг.

7. Важливим компонентом професійної компетентності фахівців з приватної детективної діяльності є комунікативна компетентність, оскільки спілкування є важливим інструментом цієї діяльності. Від знань та компетентності детектива у спілкуванні залежать якість його діяльності, значущість професійних досягнень. Проблему вдосконалення комунікативної компетентності приватних детективів можна розв'язати, застосовуючи інтерактивні методи навчання, зокрема – метод соціально-психологічного тренінгу.

Звернення

Науково-практичної конференції

«Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика»

м. Київ

2 березня 2017 року

Учасники Науково-практичної конференції «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика», проведеної кафедрою державно-правових дисциплін юридичного факультету Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» відзначають, що зміни у суспільно-політичному житті нашої держави потребують вдосконалення і реформування широкої галузі суспільних відносин, перш за все тих, які спрямовані на забезпечення особистої і колективної безпеки громадян, захисту їхнього життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості як найвищих соціальних цінностей, що гарантуються Конституцією України.

У цивілізованому демократично розвиненому громадянському суспільстві, де дотримання конституційних норм і прав і свобод людини є основним ціннісним орієнтиром, приватна детективна діяльність давно вже використовується як інститут забезпечення захисту законних прав та інтересів громадян і юридичних осіб. Сфера приватної детективної діяльності існує практично в усіх країнах ЄС в демократичних державах світу.

Досвід країн, у яких приватна детективна діяльність законодавчо врегульована, показує, що функціонування приватних детективів, детективних підприємств (агентств) та їх об'єднань значно підвищує відповідальність державної правоохоронної системи за своєчасне і високопрофесійне реагування на потреби громадян і суспільства, звільняє правоохоронців від необхідності виконання багатьох незначних та невластивих їм функцій, сприяє загальному оздоровленню криміногенної ситуації.

Протягом 2000–2015 рр. до Верховної Ради України було внесено вісім проектів Закону про детективну діяльність, але жоден із них не був прийнятий. Отже, в Україні на сьогодні такий вид діяльності офіційно не визнаний, а тому і не знайшов поки що свого законодавчого врегулювання, хоча, фактично, приватною детективною діяльністю давно та плідно займаються не тільки фізичні особи, а й юридичні. За неофіційними даними, зараз в усіх регіонах України працює декілька тисяч приватних детективів та приватних детективних агентств.

Отже, цілком очевидно, що зародження, формування, становлення та функціонування в Україні приватної детективної (розшукової) діяльності є незворотнім процесом.

Запровадження інститутів приватних детективів, приватних детективних підприємств (агентств) та їх об'єднань має бути наслідком реагування влади на нагальні соціальні виклики, і тому на сьогодні існування та діяльність таких недержавних інституцій є на часі.

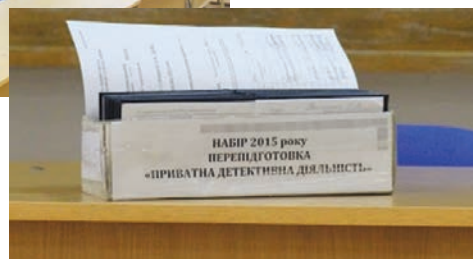
Учасники конференції звертаються до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та всіх зацікавлених осіб

долучитися до роботи з просування ініціативи щодо прийняття Закону України «Про приватну детективну діяльність», що дозволить легалізувати діяльність цього виду і вивести її з тіні, поставивши під належний контроль держави, оскільки в умовах законодавчого вакууму діяльність детективів може набувати ознак шахрайства та фіктивного підприємництва.

Вони перші!

(перший набір 2015 року на другу вищу освіту за програмою перепідготовки за спеціальністю 081 «Право», спеціалізація «Приватна детективна діяльність» (на базі повної вищої освіти з інших напрямків підготовки для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»)

Зміст

Вітальне слово Лаптева С.М.	3
Вступне слово Француза А.Й.	4
Вітальне слово Гардапхадзе Т.	17
Вітальне слово Сідака В.С.	18
Вітальне слово Стадніченко С.Л.	19
Вітальне слово Денисенко О.В.	20
Вітальне слово Паламарчука М.П.	25
Вітальне слово Гецадзе Г.Г.	27
Вітальне слово Скрипнюка О.В.	28
Вітальне слово Омельченко Г.О.	30
Вітальне слово Гдичинського Б.П.	31
Вітальне слово Таліята Алієва.....	32
Вітальне слово Чистякова О.М.	34
Вітальне слово Горашенкова М.О.	36
Вітальне слово Гдичинського В.Б.	38
Француз А.Й., Коломієць О.Є. Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика.....	39
Француз А.Й., Клаудіу Константін Правовий статус приватного детектива у Великій Британії: теоретико-правове дослідження.....	43
Француз А.Й., Радчук М.В. Адміністративно-правове регулювання охорони праці. Проблематика управління охороною праці. (Приватна детективна діяльність).....	47
Француз А.Й., Світлак В.І. Організаційно-правові засади діяльності приватних служб безпеки в Республіці Кіпр.....	51
Француз А.Й., Шевчук М.О. Теоретико-правові аспекти ефективного правового регулювання діяльності приватних детективів у країнах ЄС	55
Заєць А.П. Приватна детективна діяльність в Україні і конституційні права людини.....	58
Геперидзе Давид Рекомендації по прийняттю проекту закону Грузії «О частной детективной и охранной деятельности в Грузии», внесенного в парламент Грузии от 2002 года	65
Balykin Ivan Normative-legal basis of private detective (investigation) activity in Ukraine.....	69
Баликіна-Галанець Л.І. Можлива роль суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності в охороні громадського порядку і забезпеченні громадської безпеки в Україні	73

Бокий Ю.І.	
Поняття та перспективи розвитку детективних послуг в Україні.....	76
Василькевич Я.І., Гриценко В.В.	
Генеза та перспективи діяльності інституту приватних детективів в Україні	80
Горєлова В.Ю.	
До питання необхідності впровадження інституту детективної діяльності в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку	84
Двірська О.В.	
До питання запровадження навчальної дисципліни «Медичне право» для студентів вищих юридичних навчальних закладів при підготовці приватних детективів	88
Доді Коріна	
Правовое регулирование частной детективной деятельности в Республике Молдова: анализ Закона «О частной детективной и охранной деятельности» 2003 г.....	92
Коваль А.М.	
Про легітимізацію в Україні приватної детективної (розшукової) діяльності.....	97
Козенюк В.А.	
Историко-методологические аспекты познания феномена частного сыска.....	101
Корольова В.В.	
Суб'єкти приватної детективної діяльності в механізмі забезпечення прав і свобод людини і громадянина	110
Кривов'яз О.В.	
Деонтологічні засади здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності... ..	114
Кучеренко О.Є.	
Запровадження приватних детективних інститутів як соціально-суспільна необхідність: теоретико-правові аспекти	117
Леоненко І.В.	
Становлення та розвиток інституту приватної детективної діяльності в Україні	120
Лук'янець В.С.	
Межі втручання у право на приватність за практикою ЄСПЛ: виклики для приватних детективів	124
Мазур О.В.	
Проблеми правового статусу приватного детектива в Україні	128
Міщук М.С.	
Приватна детективна діяльність та ризики конфлікту з кримінальним законом.....	132
Пашенко Д.А.	
Правові заходи радянського уряду щодо забезпечення спокою у режимних місцевостях у 30-х роках ХХ ст.....	138
Петрунько О.В., Годун Аліна	
Девіантна поведінка підлітків як приклад неконструктивної соціальної адаптації в умовах соціальної нестабільності	141
Пушняк М.О.	
Інститути приватної детективної діяльності у країнах ЄС: теоретико-правові аспекти.....	145

Сингаївська І.В.	
Розвиток комунікативної компетентності фахівців з приватної детективної діяльності методом соціально-психологічного тренінгу	151
Сіренко Д.О.	
Інститут приватної детективної діяльності в контексті захисту прав і свобод людини від корупційних посягань (адміністративно-правові аспекти)	155
Тарасова І.В.	
Дискусійні аспекти принципів діяльності приватних детективів в Україні	159
Француз-Яковець Т.В.	
Конституційні гарантії захисту прав і інтересів людини і громадянина через призму легалізації приватної детективної діяльності як потреби сучасного демократичного суспільства	163
Фурманов І.А., Метлицкий І.Е.	
Оперативний контакт в професійній діяльності детектива	167
Чупрій Д.Ю.	
Приватна детективна діяльність як один із шляхів до реалізації невідвратною юридичної відповідальності	171
Шеляженко Ю.В.	
Автономія приватних осіб, зокрема, приватних детективів та журналістів-розслідувачів у праві збирати інформацію	174
Шемякіна О.О.	
Початок шляху узаконення детективної діяльності в Україні	181
Резолюція	184
Звернення	186
Вони перші!	188

Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»

Наукове видання

Теоретико-правові засади становлення,
розвитку та діяльності інституту приватних детективів:
вітчизняна та зарубіжна практика

Тези міжнародної науково-практичної конференції
2 березня 2017 року

Відповідальний за випуск: *к.і.н. І.І. Балакін*
Комп'ютерна верстка: *В.І. Гришаков*

Підписано до друку 10.03.2017 р. Формат 70х100/16.
Гарнітура SchoolBook. Ум. друк. арк. 15,34. Наклад 300 прим.
Зам. 124

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 613 від 25.09.2001 р.

Надруковано департаментом поліграфії
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
місто Київ, вулиця Лагерна, 30-32
тел.: (044) 455-69-80
e-mail: polygrafia.krok@gmail.com